

Protrepticus

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΣΤΡΩΜΑΤΕΩΣ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

Ἀμφίων ὁ Θηβαῖος καὶ Ἀρίων ὁ Μηθυμναῖος "ἄμφω μὲν ἦσθην ὦδικώ, μῦθος δὲ ἄμφω" (καὶ τὸ ἄσμα εἰσέτι τοῦτο Ἑλλήνων ἄδεται χορῶ), τέχνη τῆ μουσικῆ ὃ μὲν ἰχθὺν δελεάσας, ὃ δὲ Θήβας τειχίσας. Θράκιος δὲ ἄλλος σοφιστής (ἄλλος οὗτος μῦθος Ἑλληνικός) ἐτιθάσεν τὰ θηρία γυμνῆ τῆ ὦδῃ καὶ δὴ τὰ δένδρα, τὰς φηγούς, μετεφύτενε τῆ 1.1.2 μουσικῆ. Ἔχοιμ' ἄν σοι καὶ ἄλλον τούτοις ἀδελφὸν διηγήσασθαι μῦθον καὶ ὦδόν, Εὐνομον τὸν Λοκρὸν καὶ τέττιγα τὸν Πυθικόν· πανήγυρις Ἑλληνικῆ ἐπὶ νεκρῶ δράκοντι συνεκροτεῖτο Πυθοῖ, ἐπιτάφιον ἐρπετοῦ ἄδοντος Εὐνόμου· ὕμνος ἢ θρῆνος ὄφρευς ἦν ἢ ὦδῃ, οὐκ ἔχω λέγειν. Ἀγὼν δὲ ἦν καὶ ἐκιθάριζεν ὥρα καύματος Εὐνομος, ὀπηνίκα οἱ τέττιγες ὑπὸ τοῖς πετάλοις ἦδον ἀνὰ τὰ ὄρη θερόμενοι ἡλίω. Ἥιδον δὲ ἄρα οὐ τῶ δράκοντι τῶ νεκρῶ, τῶ Πυθικῶ, ἀλλὰ τῶ θεῶ τῶ πανσόφω αὐτόνομον ὦδῃν, τῶν Εὐνόμου βελτίονα νόμων. Ῥήγγυται χορδῆ τῶ Λοκρῶ· ἐπίπταται ὁ τέττιξ τῶ ζυγῶ· ἑτερέτιζεν ὡς ἐπὶ κλάδῳ τῶ ὄργάνῳ· καὶ τοῦ τέττιγος τῶ ἄσματι ἀρμολογούμενος ὁ ὦδός τὴν 1.1.3 λείπουν ἀνεπλήρωσε χορδῆν. Οὐκ οὐκ ὦδῃ τῆ Εὐνόμου ἄγεται ὁ τέττιξ, ὡς ὁ μῦθος βούλεται, χαλκοῦν ἀναστήσας Πυθοῖ τὸν Εὐνομον αὐτῇ τῆ κιθάρα καὶ τὸν συναγωνιστὴν τοῦ Λοκροῦ· ὃ δὲ ἐκὼν ἐπίπταται καὶ ἄδει ἐκὼν. Ἑλλῆσι δ' ἐδόκει ὑποκριτὴς γεγονέναι μουσικῆς. 1.2.1 Πῆ δὴ οὖν μῦθοις κενοῖς πεπιστεύκατε, θέλγεσθαι μουσικῆ τὰ ζῶα ὑπολαμβάνοντες; Ἀληθείας δὲ ὑμῖν τὸ πρόσωπον τὸ φαιδρὸν μόνον, ὡς ἔοικεν, ἐπίπλαστον εἶναι δοκεῖ καὶ τοῖς ἀπιστίας ὑποπέπτωκεν ὀφθαλμοῖς. Κιθαιρῶν δὲ ἄρα καὶ Ἑλικῶν καὶ τὰ Ὀδρυσῶν ὄρη καὶ Θρακῶν τελεστήρια, τῆς πλάνης τὰ μυστήρια, τεθείασται καὶ 1.2.2 καθύμνηται. Ἐγὼ μὲν, εἰ καὶ μῦθός εἰσι, δυσανασχετῶ τοσαύταις ἐκτραγωδουμέναις συμφοραῖς· ὑμῖν δὲ καὶ τῶν κακῶν αἰ ἀναγραφαὶ γεγονάσι δράματα καὶ τῶν δραμάτων οἱ ὑποκριταὶ θυμηδίας θεάματα. Ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν δράματα καὶ τοὺς ληναίζοντας ποιητὰς, τέλεον ἤδη παροινούντας, κιττῶ που ἀναδήσαντες, ἀφραίνοντας ἐκτόπως τελετῆ βακχικῆ, αὐτοῖς σατύροις καὶ θιάσῳ μαινόλη, σὺν καὶ τῶ ἄλλῳ δαιμόνων χορῶ, Ἑλικῶν καὶ Κιθαιρῶν κατακλείσωμεν γεγηρακόσιν, κατάγωμεν δὲ ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν ἀλήθειαν ἅμα φανοτάτη φρονήσει εἰς ὄρος ἅγιον 1.2.3 θεοῦ καὶ χορὸν τὸν ἅγιον τὸν προφητικόν. Ἡ δὲ ὡς ὅτι μάλιστα τηλαυγὲς ἀποστίλβουσα φῶς καταυγαζέτω πάντη τοὺς ἐν σκότει κυλινδουμένους καὶ τῆς πλάνης τοὺς ἀνθρώπους ἀπαλλαττέτω, τὴν ὑπερτάτην ὀρέγουσα δεξιάν, τὴν σύνεσιν, εἰς σωτηρίαν· οἱ δὲ ἀνανεύσαντες καὶ ἀνακύψαντες Ἑλικῶνα μὲν καὶ Κιθαιρῶνα καταλειπόντων, οἰκούντων δὲ Σιών· "ἕκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ", λόγος οὐράνιος, ὁ γνήσιος ἀγωνιστής ἐπὶ τῶ 1.2.4 παντὸς κόσμου θεάτρῳ στεφανούμενος. Αἶδει δέ γε ὁ Εὐνομος ὁ ἐμὸς οὐ τὸν Τερπάνδρου νόμον οὐδὲ τὸν Κηπίωνος, οὐδὲ μὴν Φρύγιον ἢ Λύδιον ἢ Δώριον, ἀλλὰ τῆς καινῆς ἀρμονίας τὸν αἰδίων νόμον, τὸν φερώνυμον τοῦ θεοῦ, τὸ ἄσμα τὸ καινόν, τὸ Λευιτικόν, "νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθες ἀπάντων"· γλυκύ τι καὶ ἀληθινὸν φάρμακον πειθοῦς ἐγκέκραται τῶ ἄσματι. 1.3.1 Ἐμοὶ μὲν οὖν δοκοῦσιν ὁ Θράκιος ἐκεῖνος Ὀρφεὺς καὶ ὁ Θηβαῖος καὶ ὁ Μηθυμναῖος, ἄνδρες τινὲς οὐκ ἄνδρες, ἀπατηλοὶ γεγονέναι, προσχίματι μουσικῆς λυμηνάμενοι τὸν βίον, ἐντέχνῳ τινὶ γοητεία

δαιμονῶντες εἰς διαφθοράς, ὕβρεις ὀργιάζοντες, πένθη ἐκθειάζοντες, τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τὰ εἶδωλα χειραγωγῆσαι πρῶτοι, ναὶ μὴν λίθοις καὶ ξύλοις, τουτέστιν ἀγάμμασι καὶ σκιαγραφίαις, ἀνοικο δομῆσαι τὴν σκαιότητα τοῦ ἔθους, τὴν καλὴν ὄντως ἐκείνην ἐλευθερίαν τῶν ὑπ' οὐρανὸν πεπολιτευμένων ὠδαῖς καὶ ἐπωδαῖς ἐσχάτη δουλεία καταζεύξαντες.

1.3.2 Ἄλλ' οὐ τοιόσδε ὁ ὠδὸς ὁ ἐμὸς οὐδ' εἰς μακρὰν καταλύσων ἀφίεται τὴν δουλείαν τὴν πικρὰν τῶν τυραννούντων δαιμόνων, ὡς δὲ τὸν πρῶτον καὶ φιλόανθρωπον τῆς θεοσεβείας μετάγων ἡμᾶς ζυγὸν αὐθις εἰς οὐρανοὺς ἀνακαλεῖται τοὺς 1.4.1 εἰς γῆν ἔρριμμένους. Μόνος γοῦν τῶν πώποτε τὰ ἀργαλεώτατα θηρία, τοὺς ἀνθρώπους, ἐτιθάσεν, πτηνὰ μὲν τοὺς κούφους αὐτῶν, ἔρπετὰ δὲ τοὺς ἀπατεῶνας, καὶ λέοντας μὲν τοὺς θυμικούς, σῦας δὲ τοὺς ἡδονικούς, λύκους δὲ τοὺς ἀρπακτικούς. Λίθοι δὲ καὶ ξύλα οἱ ἄφρονες· πρὸς δὲ καὶ λίθων ἀναισθητότερος ἄνθρωπος ἀγνοία βεβαπτισ 1.4.2 μένος. Μάρτυς ἡμῖν προφητικὴ παρίτω φωνή, συνωδὸς ἀληθείας, τοὺς ἐν ἀγνοία καὶ ἀνοία κατατετριμμένους οἰκτείρουσα· "δυνατὸς γὰρ ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ". Ὃς κατελέησας τὴν ἀμαθίαν τὴν πολλὴν καὶ τὴν σκληροκαρδίαν τῶν εἰς τὴν ἀλήθειαν λελιθωμένων ἤγειρεν θεοσεβείας σπέρμα ἀρετῆς αἰσθόμενον 1.4.3 ἐκ λίθων ἐκείνων, τῶν λίθοις πεπιστευκότων ἔθνων. Αὐθις οὖν ἰοβόλους τινὰς καὶ παλιμβόλους ὑποκριτὰς ἐφοδεύοντας δικαιοσύνη "γεννήματα ἐχιδνῶν" κέκληκέ που· ἀλλὰ καὶ τούτων εἴ τις τῶν ὄφρων μετανοήσαι ἐκὼν, ἐπόμενος δὴ τῷ λόγῳ "ἄνθρωπος" γίνεται "θεοῦ". "Λύκους" δὲ ἄλλους ἀλληγορεῖ προβάτων κωδίοις ἡμφιεσμένους, τοὺς ἐν ἀνθρώπων μορφαῖς ἀρπακτικούς αἰνιττόμενος. Καὶ πάντα ἄρα ταῦτα ἀγριώτατα θηρία καὶ τοὺς τοιούτους λίθους ἢ οὐράνιος ὠδὴ αὐτὴ μετεμόρφωσεν εἰς ἀνθρώπους ἡμέρους.

1.4.4 Ἦμεν γάρ, ἡμὲν ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἡδοναῖς καὶ ἐπιθυμίαις ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους", ἧ φησιν ἡ ἀποστολικὴ γραφή· "ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἀ ἐποίησαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς". Ὅρα τὸ ἄσμα τὸ καινὸν ὅσον ἴσχυσε· ἀνθρώπους ἐκ λίθων καὶ ἀνθρώπους ἐκ θηρίων πεποίηκεν. Οἱ δὲ τηνάλλως νεκροί, οἱ τῆς ὄντως οὔσης ἀμέτοχοι ζωῆς, ἀκροαταὶ μόνον γενόμενοι τοῦ ἄσματος ἀνεβίωσαν. 1.5.1 Τοῦτό τοι καὶ τὸ πᾶν ἐκόσμησεν ἐμμελῶς καὶ τῶν στοιχείων τὴν διαφωνίαν εἰς τάξιν ἐνέτεινε συμφωνίας, ἵνα δὴ ὅλος ὁ κόσμος αὐτῷ ἀρμονία γένηται. Καὶ θάλατταν μὲν ἀνήκεν λελυμένην, γῆς δὲ ἐπιβαίνειν κεκώλυκεν αὐτήν, γῆν δ' ἔμπαλιν ἐστερέωσεν φερομένην καὶ ὄρον αὐτὴν ἔπηξεν θαλάττης· ναὶ μὴν καὶ πυρὸς ὄρμην ἐμάλαξεν ἀέρι, οἶονεὶ Δώριον ἀρμονίαν κεράσας Λυδίῳ· καὶ τὴν ἀέρος ἀπηνῆ ψυχρότητα τῇ παραπλοκῇ τοῦ πυρὸς ἐτιθάσεν, τοὺς 1.5.2 νεάτους τῶν ὄλων φθόγγους τούτους κερνάς ἐμμελῶς. Καὶ δὴ τὸ ἄσμα τὸ ἀκήρατον, ἔρεισμα τῶν ὄλων καὶ ἀρμονία τῶν πάντων, ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ πέρατα καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων ἐπὶ τὰ μέσα διαταθέν, ἡρμόσατο τόδε τὸ πᾶν, οὐ κατὰ τὴν Θράκιον μουσικὴν, τὴν παραπλήσιον Ἰουβάλ, κατὰ δὲ τὴν πάτριον τοῦ θεοῦ βούλησιν, ἣν ἐζήλωσε Δαβίδ. 1.5.3 Ὁ δὲ ἐκ Δαβίδ καὶ πρὸ αὐτοῦ, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, λύραν μὲν καὶ κιθάραν, τὰ ἄψυχα ὄργανα, ὑπεριδῶν, κόσμον δὲ τόνδε καὶ δὴ καὶ τὸν μικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴν τε καὶ σῶμα αὐτοῦ, ἀγίῳ πνεύματι ἀρμοσάμενος, ψάλλει τῷ θεῷ διὰ τοῦ πολυφώνου ὄργανου καὶ προσάδει τῷ ὄργανῳ τῷ ἀνθρώπῳ. "Σὺ γὰρ εἶ κιθάρα καὶ αὐλὸς καὶ ναὸς ἐμοί·" κιθάρα διὰ τὴν ἀρμονίαν, αὐλὸς διὰ τὸ πνεῦμα, ναὸς διὰ τὸν λόγον, ἵν' ἡ μὲν κρέκη, τὸ δὲ

ἐμπνέη, ὃ δὲ χωρήσῃ τὸν 1.5.4 κύριον. Ναὶ μὴν ὁ Δαβὶδ ὁ βασιλεύς, ὁ κιθαριστής, οὗ μικρῶ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, προὔτρεπεν ὡς τὴν ἀλήθειαν, ἀπέτρεπε δὲ εἰδώλων, πολλοῦ γε ἔδει ὑμνεῖν αὐτὸν τοὺς δαίμονας ἀληθεῖ πρὸς αὐτοῦ διωκομένους μουσικῇ, ἢ τοῦ Σαοῦλ ἐνεργουμένου ἐκεῖνος ἄδων μόνον αὐτὸν ἰάσατο. Καλὸν ὁ κύριος ὄργανον ἔμπνουν τὸν ἄνθρωπον ἐξεργάσατο κατ' εἰκόνα τὴν ἑαυτοῦ· ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὄργανόν ἐστι τοῦ θεοῦ παναρμόνιον, ἐμμελὲς καὶ ἅγιον, σοφία ὑπερκόσμιος, οὐράνιος λόγος.

1.6.1 Τί δὴ οὖν τὸ ὄργανον, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ κύριος, καὶ τὸ ἄσμα τὸ καινὸν βούλεται; Ὁφθαλμοὺς ἀναπετάσαι τυφλῶν καὶ ὦτα ἀνοῖξαι κωφῶν καὶ σκάζοντας τὴν πόδε ἢ πλανωμένους εἰς δικαιοσύνην χειραγωγῆσαι, θεὸν ἀνθρώποις ἀφραίνουσιν ἐπιδειξάσαι, παῦσαι φθοράν, νικῆσαι θάνατον, 1.6.2 υἱοὺς ἀπειθεῖς διαλλάξαι πατρί. Φιλάνθρωπον τὸ ὄργανον τοῦ θεοῦ· ὁ κύριος ἐλεεῖ, παιδεύει, προτρέπει, νουθετεῖ, σφάζει, φυλάττει καὶ μισθὸν ἡμῖν τῆς μαθήσεως ἐκ περιουσίας βασιλείαν οὐρανῶν ἐπαγγέλλεται, τοῦτο μόνον ἀπο λαύων ἡμῶν, ὃ σωζόμεθα. Κακία μὲν γὰρ τὴν ἀνθρώπων ἐπιβόσκειται φθοράν, ἡ δὲ ἀλήθεια, ὡσπερ ἡ μέλιττα λυμαίνομένη τῶν ὄντων οὐδέν, ἐπὶ μόνῃ τῆς ἀνθρώπων ἀγάλλεται 1.6.3 σωτηρίας. Ἔχεις οὖν τὴν ἐπαγγελίαν, ἔχεις τὴν φιλανθρωπίαν· τῆς χάριτος μεταλάμβανε. Καί μου τὸ ἄσμα τὸ σωτήριον μὴ καινὸν οὕτως ὑπολάβῃς ὡς σκεῦος ἢ ὡς οἰκίαν· "πρὸ ἐωσφόρου" γὰρ ἦν, καὶ "ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος". 1.6.4 Παλαιὰ δὲ ἡ πλάνη, καινὸν δὲ ἡ ἀλήθεια φαίνεται. Εἴτ' οὖν ἀρχαίους τοὺς Φρύγας διδάσκουσιν αἶγες μυθικαί, εἴτε αὖ τοὺς Ἀρκάδας οἱ προσελήνους ἀναγράφοντες ποιηταί, εἴτε μὴν αὖ τοὺς Αἰγυπτίους οἱ καὶ πρώτην ταύτην ἀναφῆναι τὴν γῆν θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπων ὄνειρώσσοντες· ἀλλ' οὐ πρό γε τοῦ κόσμου τοῦδε τούτων οὐδὲ εἷς, πρὸ δὲ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς ἡμεῖς, οἱ τῷ δεῖν ἔσσεσθαι ἐν αὐτῷ πρότερον γεγεννημένοι τῷ θεῷ, τοῦ θεοῦ λόγου τὰ λογικὰ πλάσματα ἡμεῖς, δι' ὃν ἀρχαίζομεν, ὅτι "ἐν ἀρχῇ ὁ λόγος 1.6.5 ἦν." Ἄλλ' ὅτι μὲν ἦν ὁ λόγος ἄνωθεν, ἀρχὴ θεῖα τῶν πάντων ἦν τε καὶ ἔστιν· ὅτι δὲ νῦν ὄνομα ἔλαβεν τὸ πάλαι καθωσιωμένον, δυνάμεως ἄξιον, ὁ Χριστός, καινὸν ἄσμα 1.7.1 μοι κέκληται. Αἴτιος γοῦν ὁ λόγος, ὁ Χριστός, καὶ τοῦ εἶναι πάλαι ἡμᾶς (ἦν γὰρ ἐν θεῷ), καὶ τοῦ εἶναι (νῦν δὲ ἐπεφάνη ἀνθρώποις)–αὐτὸς οὗτος ὁ λόγος, ὁ μόνος ἄμφω, θεός τε καὶ ἄνθρωπος, ἀπάντων ἡμῖν αἴτιος ἀγαθῶν· παρ' οὗ τὸ εἶ ζῆν ἐκδιδασκόμενοι εἰς αἰδίου ζωῆν παραπεμπόμεθα.

1.7.2 Κατὰ γὰρ τὸν θεσπέσιον ἐκεῖνον τοῦ κυρίου ἀπόστολον "ἡ χάρις ἢ τοῦ θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπεφάνη, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ 1.7.3 σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Τοῦτό ἐστι τὸ ἄσμα τὸ καινόν, ἢ ἐπιφάνεια ἢ νῦν ἐκλάμψασα ἐν ἡμῖν τοῦ ἐν ἀρχῇ ὄντος καὶ προόντος λόγου· ἐπεφάνη δὲ ἔναγχος ὁ προὖν σωτήρ, ἐπεφάνη ὁ ἐν τῷ ὄντι ὢν, ὅτι "ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν," διδάσκαλος, ἐπεφάνη ὃ τὰ πάντα δεδημιούργηται λόγος· καὶ τὸ ζῆν ἐν ἀρχῇ μετὰ τοῦ πλάσαι παρασχὼν ὡς δημιουργός, τὸ εἶ ζῆν ἐδίδαξεν ἐπιφανεῖς ὡς διδάσκαλος, 1.7.4 ἵνα τὸ ἀεὶ ζῆν ὑστερον ὡς θεὸς χορηγήσῃ. Ὁ δὲ οὐ νῦν γε πρῶτον ὤκτειρεν ἡμᾶς τῆς πλάνης, ἀλλ' ἄνωθεν ἀρχῆθεν, νῦν δὲ ἤδη ἀπολλυμένους ἐπιφανεῖς περισέσωκεν. Τὸ γὰρ πονηρὸν καὶ ἐρησιτικὸν θηρίον γοητεῦον καταδουλοῦται καὶ αἰκίζεται εἰσέτι νῦν τοὺς ἀνθρώπους, ἐμοὶ δοκεῖν, βαρβαρικῶς τιμωρούμενον, οἱ νεκροῖς τοὺς αἰχμαλώτους συνδεῖν 1.7.5 λέγονται σώμασιν, ἔστ' ἂν αὐτοῖς καὶ συσσωπῶσιν. Ὁ γοῦν πονηρὸς οὐτοσί τύραννος καὶ δράκων, οὓς ἂν οἶός τε εἶη ἐκ γενετῆς σφετερίσασθαι, λίθοις καὶ ξύλοις

καὶ ἀγάλασιν καὶ τοιούτοις τισὶν εἰδώλοις προσφίγξας τῷ δεισιδαιμονίας ἀθλίῳ δεσμῷ, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, ζῶντας ἐπιφέρων 1.7.6 συνέθαψεν αὐτούς, ἔστ' ἂν καὶ συμφθαρῶσιν. Οὗ δὴ χάριν (εἷς γὰρ ὁ ἀπατεῶν ἄνωθεν μὲν τὴν Εὐάν, νῦν δὲ ἤδη καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἰς θάνατον ὑποφέρων) εἷς καὶ αὐτὸς ἐπικουρὸς καὶ βοηθὸς ἡμῖν ὁ κύριος, προμηνύων ἀρχῆθεν προφητικῶς, νῦν δὲ ἤδη καὶ ἐναργῶς εἰς σωτηρίαν παρακαλῶν.

1.8.1 Φύγωμεν οὖν ἀποστολικῇ πειθόμενοι παραγγελία "τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας", καὶ τῷ σωτῆρι τῷ κυρίῳ προσδράμωμεν, ὃς καὶ νῦν καὶ ἀεὶ προὔτρεπεν εἰς σωτηρίαν, διὰ τεράτων καὶ σημείων ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν ἐρήμῳ διὰ τε τῆς βάτου καὶ τῆς ἀκολουθούσης χάριτι φιλανθρωπίας 1.8.2 θεραπείνης δίκην Ἑβραίοις νεφέλης. Τούτῳ μὲν δὴ τῷ φόβῳ τοὺς σκληροκαρδίους προὔτρεπεν· ἤδη δὲ καὶ διὰ Μωσέως τοῦ πανσόφου καὶ τοῦ φιλαλήθους Ἡσαΐα καὶ παντὸς τοῦ προφητικοῦ χοροῦ λογικώτερον ἐπὶ τὸν λόγον ἐπιστρέφει τοὺς τὰ ὧτα κεκτημένους· καὶ ἔσθ' ὅπῃ μὲν λοιδορεῖται, ἔστιν δ' οὗ καὶ ἀπειλεῖ· τοὺς δὲ καὶ θρηνεῖ τῶν ἀνθρώπων· ἄδει δὲ ἄλλοις, καθάπερ ἰατρὸς ἀγαθὸς τῶν νοσοῦντων σωμάτων τὰ μὲν καταπλάττων, τὰ δὲ καταλαίνων, τὰ δὲ καταντλῶν, τὰ δὲ καὶ σιδήρῳ διαιρῶν, ἐπικαίων δὲ ἄλλα, ἔστι δ' οὗ καὶ ἀποπρίων, εἴ πως οἶόν τε 1.8.3 καὶν παρὰ μέρος ἢ μέλος τὸν ἄνθρωπον ὑγιᾶναι. Πολύφωνός γε ὁ σωτὴρ καὶ πολύτροπος εἰς ἀνθρώπων σωτηρίαν· ἀπειλῶν νοουθετεῖ, λοιδορούμενος ἐπιστρέφει, θρηνῶν ἐλεεῖ, ψάλλων παρακαλεῖ, διὰ βάτου λαλεῖ (σημείων ἐκεῖνοι καὶ τεράτων ἔχρηζον) καὶ τῷ πυρὶ δεδίττεται τοὺς ἀνθρώπους, ἀνάπτων ἐκ κίονος τὴν φλόγα, δεῖγμα ὁμοῦ χάριτος καὶ φόβου· ἐὰν ὑπακούσης, τὸ φῶς, ἐὰν παρακούσης, τὸ πῦρ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κίονος καὶ βάτου ἢ σὰρξ τιμιωτέρα, προφητῆται μετ' ἐκεῖνα φθέγγονται, αὐτὸς ἐν Ἡσαΐα ὁ κύριος λαλῶν, 1.8.4 αὐτὸς ἐν Ἡλίᾳ, ἐν στόματι προφητῶν αὐτός· σὺ δὲ ἄλλ' εἰ προφήταις μὴ πιστεύεις, μῦθον δ' ὑπολαμβάνεις καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὸ πῦρ, αὐτὸς σοὶ λαλήσει ὁ κύριος, "ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· ἐκένωσεν δὲ ἑαυτόν" ὁ φιλοικτίρμων θεός, σῶσαι τὸν ἄνθρωπον γλιχόμενος· καὶ αὐτὸς ἤδη σοὶ ἐναργῶς ὁ λόγος λαλεῖ, δυσωπῶν τὴν ἀπιστίαν, ναὶ φημι, ὁ λόγος ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος γενόμενος, ἵνα δὴ καὶ σὺ παρὰ ἀνθρώπου μάθης, πῆ ποτε ἄρα ἄνθρωπος γένηται θεός. 1.9.1 Εἶτ' οὐκ ἄτοπον, ὦ φίλοι, τὸν μὲν θεὸν ἀεὶ προτρέπειν ἡμᾶς ἐπ' ἀρετήν, ἡμᾶς δὲ ἀναδύεσθαι τὴν ὠφέλειαν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὴν σωτηρίαν; Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ Ἰωάννης ἐπὶ σωτηρίαν παρακαλεῖ καὶ τὸ πᾶν γίνεται φωνὴ προτρεπτική; Πυθώμεθα τοίνυν αὐτοῦ· "τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν;" Ἡλίας μὲν οὐκ ἐρεῖ, Χριστὸς δὲ εἶναι ἀρνήσεται· φωνὴ δὲ ὁμολογῆσει ἐν ἐρήμῳ βοῶσα. Τίς οὖν ἔστιν Ἰωάννης; Ὡς τύπῳ λαβεῖν, ἐξέστω εἰπεῖν, φωνὴ τοῦ λόγου προτρεπτικὴ ἐν ἐρήμῳ βοῶσα. Τί βοᾷς, ὦ φωνή; "Εἶπέ καὶ ἡμῖν."

1.9.2 "Εὐθείας ποιεῖτε τὰς ὁδοὺς κυρίου". Πρόδρομος Ἰωάννης καὶ ἡ φωνὴ πρόδρομος τοῦ λόγου, φωνὴ παρακλητική, προετοιμάζουσα εἰς σωτηρίαν, φωνὴ προτρέπουσα εἰς κληρονομίαν οὐρανῶν· δι' ἣν ἡ στείρα καὶ ἔρημος ἄγονος οὐκέτι. Ταύτην μοι τὴν κυοφορίαν προεθέσπισεν ἀγγέλου φωνή· πρόδρομος ἦν κάκεῖνη τοῦ κυρίου, στεῖραν εὐαγγε 1.9.3 λιζομένη γυναῖκα, ὡς Ἰωάννης τὴν ἔρημον. Διὰ ταύτην τοίνυν τοῦ λόγου τὴν φωνὴν ἡ στείρα εὐτεκνεῖ καὶ ἡ ἔρημος καρποφορεῖ· αἱ πρόδρομοι τοῦ κυρίου φωναὶ δύο, ἀγγέλου καὶ Ἰωάννου, αἰνίσσονται μοι τὴν ἐναποκειμένην σωτηρίαν, ὡς ἐπιφανέντος τοῦ λόγου τοῦδε εὐτεκνίας ἡμᾶς καρπὸν 1.9.4 ἀπενέγκασθαι, ζωὴν αἰδίων. Ἄμφω γοῦν ἐς ταύτὸν ἀγαγοῦσα τὰ φωνὰ ἡ γραφὴ σαφηνίζει τὸ πᾶν·

"Ακουσάτω ἡ οὐ τίκτουσα· ῥηξάτω φωνὴν ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πλείονα τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα." Ἡμῖν εὐηγγελίζετο ἄγγελος, ἡμᾶς προὔτρεπεν Ἰωάννης 1.9.5 νοῆσαι τὸν γεωργόν, ζητῆσαι τὸν ἄνδρα. Εἷς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς οὗτος, ὁ τῆς στεῖρας ἀνήρ, ὁ τῆς ἐρήμου γεωργός, ὁ τῆς θείας ἐμπλήσας δυνάμεως καὶ τὴν στεῖραν καὶ τὴν ἔρημον. Ἐπεὶ γὰρ πολλὰ τὰ τέκνα τῆς εὐγενοῦς, ἅπαις δὲ ἦν διὰ ἀπίθειαν ἢ πολυπαῖς ἀνέκαθεν Ἑβραία γυνή, ἢ στεῖρα τὸν ἄνδρα λαμβάνει καὶ ἢ ἔρημος τὸν γεωργόν· εἶτα ἢ μὲν καρπῶν, ἢ δὲ πιστῶν, ἄμφω δὲ μητέρες διὰ τὸν λόγον· ἀπίστοις δὲ εἰσέτι νῦν καὶ στεῖρα καὶ ἔρημος περιλείπεται. 1.10.1 Ὁ μὲν Ἰωάννης, ὁ κῆρυξ τοῦ λόγου, ταύτη πη παρεκάλει ἐτοίμους γίνεσθαι εἰς θεοῦ τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, καὶ τοῦτο ἦν ὃ ἠνίσσετο ἡ Ζαχαρίου σιωπή, ἀναμένουσα τὸν πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ καρπόν, ἵνα τῆς ἀληθείας τὸ φῶς, ὁ λόγος, τῶν προφητικῶν αἰνιγμάτων τὴν μυστικὴν ἀπολύσῃται σιωπὴν, εὐαγγέλιον γενόμενος.

1.10.2 Σὺ δὲ εἰ ποθεῖς ἰδεῖν ὡς ἀληθῶς τὸν θεόν, καθαρσίῳν μεταλάμβανε θεοπρεπῶν, οὐ δάφνης πετάλων καὶ ταινιῶν τινων ἐρίῳ καὶ πορφύρα πεποικιλμένων, δικαιοσύνην δὲ ἀναδησάμενος καὶ τῆς ἐγκρατείας τὰ πέταλα περιθέμενος πολυπραγμόνει Χριστόν· "ἐγὼ γὰρ εἶμι ἡ θύρα", φησί που· ἦν ἐκμαθεῖν δεῖ νοῆσαι θελήσασι τὸν θεόν, ὅπως 1.10.3 ἡμῖν ἀθρόας τῶν οὐρανῶν ἀναπετάσῃ πύλας· λογικαὶ γὰρ αἱ τοῦ λόγου πύλαι, πίστεως ἀνοιγνύμεναι κλειδί· "θεὸν οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃς ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ." Θύραν δὲ εὔοιδ' ὅτι τὴν ἀποκεκλεισμένην τέως ὁ ἀνοιγνὺς ὕστερον ἀποκαλύπτει τᾶνδον καὶ δείκνυσιν ἃ μὴδὲ γνῶναι οἶόν τε ἦν πρότερον, εἰ μὴ διὰ Χριστοῦ πεπορευμένοις, δι' οὗ μόνου θεὸς ἐποπτεύεται. 2.11.1 Ἄδυστα τοίνυν ἄθεα μὴ πολυπραγμονεῖτε μὴδὲ βαρὰ θρων στόματα τερατείας ἔμπλεα ἢ λέβητα Θεσπρωτίων ἢ τρίποδα Κιρραίων ἢ Δωδωναίων χαλκεῖον· γεράνδρον δὲ ψάμμοις ἐρήμαις τετιμημένον καὶ τὸ αὐτόθι μαντεῖον αὐτῇ δρυὶ μεμαρασμένον μύθοις γεγηρακόσι καταλείψατε. Σεσίγηται γοῦν ἡ Κασταλίας πηγὴ καὶ Κολοφῶνος ἄλλη πηγὴ, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως τέθνηκενάματα μαντικά καὶ δὴ τοῦ τύφου κενὰ ὄψῃ μὲν, ὅμως δ' οὖν διελέηλεγκται τοῖς ἰδίῳις 2.11.2 συνεκρέυσαντα μύθοις. Διήγησαι ἡμῖν καὶ τῆς ἄλλης μαντικῆς, μᾶλλον δὲ μανικῆς, τὰ ἄχρηστα χρηστήρια, τὸν Κλάριον, τὸν Πύθιον, τὸν Διδυμέα, τὸν Ἀμφιάρεω, τὸν Ἀπόλλω, τὸν Ἀμφίλοχον, εἰ δὲ βούλει, καὶ τερατοσκόπους καὶ οἰωνοσκόπους καὶ τοὺς ὄνειρων κριτὰς ἀνέρου σὺν αὐτοῖς στήσον δὲ ὁμοῦ παρὰ τὸν Πύθιον τοὺς ἀλευρομάντις ἄγων καὶ κριθομάντις καὶ τοὺς εἰσέτι παρὰ τοῖς πολλοῖς τετιμημένους ἐγγαστριμύθους· ναὶ μὴν ἄδυστα Αἰγυπτίων καὶ 2.11.3 Τυρρηνῶν νεκυομαντεῖα σκότῳ παραδιδόσθων. Μαντικά ταῦτα ὡς ἀληθῶς ἀνθρώπων ἀπίστων σοφιστήρια καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια· συνέμποροι τῆσδε τῆς γοητείας αἴγες αἱ ἐπὶ μαντικὴν ἠσκημένοι καὶ κόρακες ἀνθρώποις χρᾶν ὑπὸ ἀνθρώπων διδασκόμενοι.

2.12.1 Τί δ' εἴ σοι καταλέγοιμι τὰ μυστήρια; οὐκ ἐξορχήσομαι μὲν, ὥσπερ Ἀλκιβιάδην λέγουσιν, ἀπογυμνώσω δὲ εὔμαλα ἀνὰ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον τὴν γοητείαν τὴν ἐγκεκρυμμένην αὐτοῖς καὶ αὐτούς γε τοὺς καλουμένους ὑμῶν θεούς, ὧν αἱ τελεταὶ μυστικά, οἷον ἐπὶ σκηνῆς τοῦ βίου τοῖς τῆς ἀληθείας ἐγκυκλήσω θεαταῖς. 2.12.2 Διόνυσον μαινόλην ὀργιάζουσι Βάκχοι ὠμοφαγία τὴν ἱερομανίαν ἄγοντες καὶ τελίσκουσι τὰς κρεονομίας τῶν φόνων ἀνεστεμμένοι τοῖς ὄφεισιν, ἐπολλυζόντες Εὐάν, Εὐάν ἐκείνην, δι' ἣν ἡ πλάνη παρηκολούθησεν· καὶ σημεῖον ὀργίων βακχικῶν ὄφεις ἐστὶ τετελεσμένος. Αὐτίκα γοῦν κατὰ τὴν ἀκριβῆ τῶν Ἑβραίων φωνὴν ὄνομα τὸ Ἔυια

δασυνόμενον ἐρμηνεύεται ὄφις ἢ θήλεια· Δηῶ δὲ καὶ Κόρη δρᾶμα ἤδη ἐγενέσθην μυστικόν, καὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὸ πένθος αὐταῖν Ἐλευσίς δαδουχεῖ. 2.13.1 Καὶ μοι δοκεῖ τὰ ὄργια καὶ τὰ μυστήρια δεῖν ἔτυμο λογεῖν, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς Διοῦς τῆς πρὸς Δία γεγενημένης, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ μύσου τοῦ συμβεβηκότος περὶ τὸν Διόνυσον· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ Μυοῦντός τινος Ἀττικοῦ, ὃν ἐν κυνηγίᾳ διαφθαρῆναι Ἀπολλόδωρος λέγει, οὐ φθόνος· 2.13.2 ὑμῶν δεδόξασται τὰ μυστήρια ἐπιτυμβίῳ τιμῇ. Πάρεστι δὲ καὶ ἄλλως μυθήριά σοι νοεῖν ἀντιστοιχοῦντων τῶν γραμμάτων τὰ μυστήρια· θηρεύουσι γὰρ εἰ καὶ ἄλλοι τινές, ἀτὰρ δὴ καὶ οἱ μῦθοι οἱ τοιοῖδε Θρακῶν τοὺς βαρβαρικωτάτους, Φρυγῶν τοὺς ἀνοητοτάτους, Ἑλλήνων τοὺς δεισιδαίμονας. 2.13.3 Ὅλοιτο οὖν ὁ τῆσδε ἄρξας τῆς ἀπάτης ἀνθρώποις, εἴτε ὁ Δάρδανος, ὁ Μητρὸς θεῶν καταδείξας τὰ μυστήρια, εἴτε Ἡετίων, ὁ τὰ Σαμοθράκων ὄργια καὶ τελετὰς ὑποστησάμενος, εἴτε ὁ Φρυξ ἐκεῖνος ὁ Μίδας, ὁ παρὰ τοῦ Ὀδρύσου μαθὼν, ἔπειτα διαδοῦς τοῖς ὑποτεταγμένοις ἔντεχνον ἀπάτην.

2.13.4 Οὐ γὰρ με ὁ Κύπριος ὁ νησιώτης Κινύρας παραπέισαι ποτ' ἄν, τὰ περὶ τὴν Ἀφροδίτην μαχλῶντα ὄργια ἐκ νυκτὸς ἡμέρα παραδοῦναι τολμήσας, φιλοτιμούμενος θειάσαι πόρνην 2.13.5 πολίτιδα. Μελάμποδα δὲ τὸν Ἀμυθάονος ἄλλοι φασὶν ἐξ Αἰγύπτου μετακομίσει τῇ Ἑλλάδι τὰς Διοῦς ἑορτὰς, πένθος ὑμνούμενον. Τούτους ἔγωγ' ἄν ἀρχεκάκους φῆσαιμι μύθων ἀθέων καὶ δεισιδαιμονίας ὀλεθρίου πατέρας, σπέρμα κακίας καὶ φθορᾶς ἐγκαταφυτεύσαντας τῷ βίῳ τὰ μυστήρια. 2.14.1 Ἦδη δέ, καὶ γὰρ καιρός, αὐτὰ ὑμῶν τὰ ὄργια ἐξε λέγξω ἀπάτης καὶ τερατείας ἔμπλεα. Καὶ εἰ μεμύησθε, ἐπιγέλασσεσθε μᾶλλον τοῖς μύθοις ὑμῶν τούτοις τοῖς τιμω μένοις. Ἀγορεύω δὲ ἀναφανδὸν τὰ κεκρυμμένα, οὐκ αἰδοῦ 2.14.2 μενος λέγειν ἃ προσκυνεῖν οὐκ αἰσχύνεσθε. Ἡ μὲν οὖν "ἀφρογενής" τε καὶ "κυπρογενής", ἡ Κινύρα φίλη (τὴν Ἀφροδίτην λέγω, τὴν "φιλομηδέα, ὅτι μηδέων ἐξεφαάνθη," μηδέων ἐκείνων τῶν ἀποκεκομμένων Οὐρανοῦ, τῶν λάγων, τῶν μετὰ τὴν τομὴν τὸ κῦμα βεβιασμένων), ὡς ἀσελγῶν ὑμῖν μορίων ἄξιος [Ἀφροδίτη] γίνεται καρπός, ἐν ταῖς τελεταῖς ταύτης τῆς πελαγίας ἡδονῆς τεκμήριον τῆς γονῆς ἁλῶν χόνδρος καὶ φαλλὸς τοῖς μουμένοις τὴν τέχνην τὴν μοιχικὴν ἐπιδίδοται· νόμισμα δὲ εἰσφέρουσιν αὐτῇ οἱ μούμενοι ὡς ἐταίρα ἔρασταί. 2.15.1 Διοῦς δὲ μυστήρια καὶ Διὸς πρὸς μητέρα Δήμητρα ἀφροδίσοι συμπλοκαὶ καὶ μῆνις (οὐκ οἶδ' ὅ τι φῶ λοιπὸν μητρὸς ἢ γυναικός) τῆς Διοῦς, ἧς δὴ χάριν Βριμῶν προσαγορευθῆναι λέγεται, ἰκετηρίαὶ Διὸς καὶ πόμα χολῆς καὶ καρδιουλκίαι καὶ ἀρρητουργαί· ταῦτά οἱ Φρύγες τελίσ 2.15.2 κουσιν Ἄττιδι καὶ Κυβέλη καὶ Κορύβασιν. Τεθυρήκασιν δὲ ὡς ἄρα ἀποσπάσας ὁ Ζεὺς τοῦ κριοῦ τοὺς διδύμους φέρων ἐν μέσοις ἔρριψε τοῖς κόλποις τῆς Διοῦς, τιμωρίαν ψευδῆ τῆς βιαίας συμπλοκῆς ἐκτιννύων, ὡς ἑαυτὸν δῆθεν ἐκτεμών. 2.15.3 Τὰ σύμβολα τῆς μύσεως ταύτης ἐκ περιουσίας παρατεθέντα οἶδ' ὅτι κινήσει γέλωτα καὶ μὴ γελασεῖουσιν ὑμῖν διὰ τοὺς ἐλέγχους· "Ἐκ τυμπάνου ἔφαγον· ἐκ κυβάλου ἔπιον· ἐκρνοφόρησα· ὑπὸ τὸν παστὸν ὑπέδυν." Ταῦτα οὐχ ὕβρις τὰ σύμβολα; Οὐ χλεύη τὰ μυστήρια; 2.16.1 Τί δ' εἰ καὶ τὰ ἐπίλοιπα προσθεῖν; Κυεῖ μὲν ἡ Δημήτηρ, ἀνατρέφεται δὲ ἡ Κόρη, μίγνυται δ' αὐθις ὁ γεννήσας οὐτοσί Ζεὺς τῇ Φερεφάττῃ, τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ, μετὰ τὴν μητέρα τὴν Δηῶ, ἐκλαθόμενος τοῦ προτέρου μύσου, πατὴρ καὶ φθορεὺς κόρης ὁ Ζεὺς, καὶ μίγνυται δράκων 2.16.2 γενόμενος, ὃς ἦν ἐλεγχθεῖς. Σαβαζίων γοῦν μυστηρίων σύμβολον τοῖς μουμένοις ὁ διὰ κόλπου θεός· δράκων δὲ ἐστὶν οὗτος, διελκόμενος τοῦ κόλπου τῶν τελουμένων, 2.16.3 ἔλεγχος ἀκρασίας Διός. Κυεῖ καὶ ἡ Φερέφαττα παῖδα ταυρόμορφον· ἀμέλει, φησί τις ποιητῆς εἰδωλικός, ... ταῦρος πατὴρ δράκοντος καὶ πατὴρ ταύρου δράκων, ἐν ὄρει τὸ κρύφιον,

βουκόλος, τὸ κέντρον, βουκολικόν, οἶμαι, κέντρον τὸν νάρθηκα ἐπικαλῶν, ὃν δὴ ἀναστέφουσιν οἱ βάκχοι.

2.17.1 Βούλει καὶ τὰ Φερεφάττης ἀνθολόγια διηγήσωμαί σοι καὶ τὸν κάλαθον καὶ τὴν ἀρπαγὴν τὴν ὑπὸ Ἀιδωνέως καὶ τὸ σχίσμα τῆς γῆς καὶ τὰς ὕς τὰς Εὐβουλέως τὰς συγκατα ποθείσας ταῖν θεαῖν, δι' ἣν αἰτίαν ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις μεγαρίζοντες χοίρους ἐμβάλλουσιν; Ταύτην τὴν μυθολογίαν αἱ γυναῖκες ποικίλως κατὰ πόλιν ἐορτάζουσι, Θεσμοφόρια, Σκιροφόρια, Ἀρρητοφόρια, πολυτρόπως τὴν Φερεφάττης 2.17.2 ἐκτραγωδοῦσαι ἀρπαγὴν. Τὰ γὰρ Διονύσου μυστήρια τέλεον ἀπάνθρωπα· ὃν εἰσέτι παῖδα ὄντα ἐνόπλω κινήσει περιχο ρεούντων Κουρήτων, δόλω δὲ ὑποδύντων Τιτάνων, ἀπατή σαντες παιδαριώδεσιν ἀθύρμασιν, οὗτοι δὴ οἱ Τιτᾶνες διέσπασαν, ἔτι νηπίαχον ὄντα, ὡς ὁ τῆς Τελετῆς ποιητῆς Ὀρφεύς φησιν ὁ Θράκιος· κῶνος καὶ ρόμβος καὶ παίγνια καμπεσίγνια, μῆλ' αὖτε χρύσεια καλὰ παρ' Ἐσπερίδων λιγυφώνων. 2.18.1 Καὶ τῆσδε ὑμῖν τῆς τελετῆς τὰ ἀχρεῖα σύμβολα οὐκ ἀχρεῖον εἰς κατάγνωσιν παραθέσθαι· ἀστράγαλος, σφαῖρα, στρόβιλος, μῆλα, ρόμβος, ἔσοπτρον, πόκος. Ἀθηνᾶ μὲν οὖν τὴν καρδίαν τοῦ Διονύσου ὑφελομένη Παλλὰς ἐκ τοῦ πάλλειν τὴν καρδίαν προσηγορεύθη· οἱ δὲ Τιτᾶνες, οἱ καὶ διασπά σαντες αὐτόν, λέβητά τινα τρίποδι ἐπιθέντες καὶ τοῦ Διονύσου ἐμβάλοντες τὰ μέλη, καθήψουν πρότερον· ἔπειτα ὀβελίσκοις 2.18.2 περιπεύραντες "ὑπείρεχον Ἡφαίστιο." Ζεὺς δὲ ὕστερον ἐπιφανεῖς (εἰ θεὸς ἦν, τάχα που τῆς κίνησης τῶν ὀπτωμένων κρεῶν μεταλαβών, ἧς δὴ τὸ "γέρας λαχεῖν" ὁμολογοῦσιν ὑμῶν οἱ θεοὶ) κεραυνῶ τοὺς Τιτᾶνας αἰκίζεται καὶ τὰ μέλη τοῦ Διονύσου Ἀπόλλωνι τῷ παιδὶ παρακατατίθεται καταθάψαι. Ὁ δὲ, οὐ γὰρ ἠπειθήσε Διί, εἰς τὸν Παρνασσὸν φέρων κατατίθεται διεσπασμένον τὸν νεκρόν.

2.19.1 Εἰ θέλεις δ' ἐποπτεῦσαι καὶ Κορυβάντων ὄργια, τὸν τρίτον ἀδελφὸν ἀποκτείναντες οὗτοι τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ φοινικίδι ἐπεκαλυψάτην καὶ καταστέψαντε ἐθαψάτην, φέροντες ἐπὶ χαλκῆς ἀσπίδος ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου 2.19.2 (καὶ ταῦτ' ἔστι τὰ μυστήρια, συνελόντι φάναι, φόνοι καὶ τάφοι). Οἱ δὲ ἱερεῖς οἱ τῶνδε, οὓς Ἀνακτοτελεστάς οἷς μέλον καλεῖν καλοῦσι, προσεπιτερατεύονται τῇ συμφορᾷ, ὀλόριζον ἀπαγορεύοντες σέλινον ἐπὶ τραπέζης τιθέναι· οἶονται γὰρ δὴ ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἀπορρυέντος τοῦ Κορυβαντικῆς τὸ σέλινον ἐκπεφυκέναι· ὡσπερ ἀμέλει καὶ αἱ Θεσμοφοριάζουσαι τῆς ροιᾶς τοὺς κόκκους παραφυλάττουσιν ἐσθίειν· τοὺς <γὰρ> ἀποπεπτωκότας χαμαὶ ἐκ τῶν τοῦ Διονύσου αἵματος σταγόνων βεβλαστηκέναι νομίζουσι τὰς ροιᾶς. 2.19.4 Καβεῖρους δὲ τοὺς Κορυβαντας καλοῦντες καὶ τελετὴν Καβειρικὴν καταγγέλλουσιν· αὐτῷ γὰρ δὴ τούτῳ τῷ ἀδελφοκτόνῳ τὴν κίστην ἀνελομένῳ, ἐν ἣ τὸ τοῦ Διονύσου αἰδοῖον ἀπέκειτο, εἰς Τυρρηγίαν κατήγαγον, εὐκλεοῦς ἔμποροι φορτίου· κἀνταῦθα διετριβέτην, φυγάδε ὄντε, τὴν πολυτίμητον εὐσεβείας διδασκαλίαν αἰδοῖα καὶ κίστην θρησκευεῖν παραθεμένῳ Τυρρηνοῖς. Δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἀπεικώτως τὸν Διόνυσόν τινες Ἄττιν προσαγορεύεσθαι θέλουσιν, αἰδοίων ἐστερημένον. 2.20.1 Καὶ τί θαυμαστόν εἰ Τυρρηνοὶ οἱ βάρβαροι αἰσχροῖς οὕτως τελίσκονται παθήμασιν, ὅπου γε Ἀθηναίοις καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι, αἰδοῦμαι καὶ λέγειν, αἰσχύνης ἔμπλεως ἢ περὶ τὴν Δηῶ μυθολογία; Ἀλωμένη γὰρ ἡ Δηῶ κατὰ ζήτησιν τῆς θυγατρὸς τῆς Κόρης περὶ τὴν Ἐλευσίνα (τῆς Ἀττικῆς δὲ ἔστι τοῦτο τὸ χωρίον) ἀποκάμνει καὶ φρέατι ἐπικαθίζει λυπούμενη. Τοῦτο τοῖς μυουμένοις ἀπαγορεύεται εἰσέτι νῦν, ἵνα μὴ δοκοῖεν οἱ τετελεσμένοι μιμεῖσθαι τὴν 2.20.2 ὄδυρομένην. Ὡτικουν δὲ τῆνικάδε τὴν Ἐλευσίνα οἱ γηγενεῖς· ὀνόματα αὐτοῖς Βαυβῶ καὶ Δυσαύλης καὶ Τριπτόλεμος, ἔτι δὲ Εὐμόλπος τε καὶ Εὐβουλεύς· βουκόλος ὁ Τριπτόλεμος ἦν, ποιμὴν δὲ ὁ Εὐμόλπος,

συβώτης δὲ ὁ Εὐβουλεύς· ἀφ' ὧν τὸ Εὐμολπιδῶν καὶ τὸ Κηρύκων τὸ ἱεροφαντικὸν δὴ 2.20.3 τοῦτο Ἀθήνησι γένος ἦνθησεν. Καὶ δὴ (οὐ γὰρ ἀνήσω μὴ οὐχὶ εἰπεῖν) ξενίσασα ἢ Βαυβῶ τὴν Δηῶ ὀρέγει κυκεῶνα αὐτῆ· τῆς δὲ ἀναινομένης λαβεῖν καὶ πιεῖν οὐκ ἐθελούσης (πενθήρης γὰρ ἦν) περιαλγῆς ἢ Βαυβῶ γενομένη, ὡς ὑπεροραθεῖσα δῆθεν, ἀναστέλλεται τὰ αἰδοῖα καὶ ἐπιδεικνύει τῇ θεῶ· ἢ δὲ τέρπεται τῇ ὄψει ἢ Δηῶ καὶ μόλις ποτὲ δέχεται τὸ 2.21.1 ποτόν, ἡσθεῖσα τῷ θεάματι. Ταῦτ' ἔστι τὰ κρύφια τῶν Ἀθηναίων μυστήρια. Ταῦτά τοι καὶ Ὀρφεὺς ἀναγράφει. Παραθήσομαι δέ σοι αὐτὰ τοῦ Ὀρφέως τὰ ἔπη, ἴν' ἔχῃς μάρτυρα τῆς ἀναισχυντίας τὸν μυσταγωγόν· ὡς εἰποῦσα πέπλους ἀνεσύρατο, δεῖξε δὲ πάντα σώματος οὐδὲ πρόποντα τύπον· παῖς δ' ἦεν Ἰακχος, χειρὶ τέ μιν ῥίπτασκε γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ κόλποις· ἢ δ' ἐπεὶ οὖν μείδησε θεά, μείδησ' ἐνὶ θυμῷ, δέξατο δ' αἰόλον ἄγγος, ἐν ᾧ κυκεῶν ἐνέκειτο. 2.21.2 Κάσσι τὸ σύνθημα Ἐλευσινίων μυστηρίων· "ἐνήστευσα, ἔπιον τὸν κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίστης, ἐργασάμενος ἀπεθέμην εἰς κάλαθον καὶ ἐκ καλάθου εἰς κίστην." Καλά γε τὰ θεάματα καὶ θεᾶ πρόποντα. 2.22.1 Ἄξια μὲν οὖν νυκτὸς τὰ τελέσματα καὶ πυρὸς καὶ τοῦ "μεγαλήτορος", μᾶλλον δὲ ματαιόφρονος Ἐρεχθειδῶν δήμου, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὐστίνας "μένει 2.22.2 τελευτήσαντας ἄσσα οὐδὲ ἔλπονται." Τίσι δὴ μαντεύεται Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος; "Νυκτιπόλοις, μάγοις, βάκχοις, λήναις, μύσταις", τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τούτοις μαντεύεται τὸ πῦρ· "τὰ γὰρ νομιζόμενα κατὰ ἀνθρώπους 2.22.3 μυστήρια ἀνιερωστὶ μιοῦνται." Νόμος οὖν καὶ ὑπόληψις κενὴ καὶ τοῦ δράκοντος τὰ μυστήρια ἀπάτη τίς ἐστὶν θρησκευομένη, τὰς ἀμυήτους ὄντως μύσεις καὶ τὰς ἀνορ 2.22.4 γιάστους τελετὰς εὐσεβεῖα νόθῳ προστρεπομένων. Οἷαι δὲ καὶ αἱ κίσται μυστικά· δεῖ γὰρ ἀπογυμνῶσαι τὰ ἅγια αὐτῶν καὶ τὰ ἄρρητα ἐξειπεῖν. Οὐ σησασαῖ ταῦτα καὶ πυραμίδες καὶ τολύπαι καὶ πόπανα πολυόμφαλα χόνδροι τε ἁλῶν καὶ δράκων, ὄργιον Διονύσου Βασσάρου; Οὐχὶ δὲ ῥοιαὶ πρὸς τοῖσδε καὶ κράδαί νάρθηκές τε καὶ κιττοί, πρὸς δὲ καὶ φθοῖς καὶ μήκωνες; Ταῦτ' ἔστιν αὐτῶν τὰ ἅγια.

2.22.5 Καὶ προσέτι τῆς Θέμιδος τὰ ἀπόρρητα σύμβολα ὀρίγανον, λύχνος, ξίφος, κτεῖς γυναικεῖος, ὃ ἐστὶν εὐφήμωσ καὶ μυστι 2.22.6 κῶς εἰπεῖν μόριον γυναικεῖον. Ὡ τῆς ἐμφανοῦς ἀναισχυντίας. Πάλαι μὲν ἀνθρώποις σωφρονοῦσιν ἐπικάλυμμα ἡδονῆς νύξ ἦν σιωπωμένη· νυνὶ δὲ τοῖς μισομένοις πείρα τῆς ἀκρασίας νύξ ἐστὶ λαλουμένη, καὶ τὸ πῦρ ἐλέγχει τὰ πάθη δαδουχοῦ 2.22.7 μενον. Ἀπόσβεσον, ᾧ ἱεροφάντα, τὸ πῦρ· αἰδέσθητι, δαδοῦχε, τὰς λαμπάδας· ἐλέγχει σου τὸν Ἰακχον τὸ φῶς· ἐπίτρεψον ἀποκρύψαι τῇ νυκτὶ τὰ μυστήρια· σκότει τετι μῆσθω τὰ ὄργια· τὸ πῦρ οὐχ ὑποκρίνεται, ἐλέγχειν καὶ κολάζειν κελεύεται. 2.23.1 Ταῦτα τῶν ἀθέων τὰ μυστήρια· ἀθέους δὲ εἰκότως ἀποκαλῶ τούτους, οἱ τὸν μὲν ὄντως ὄντα θεὸν ἠγνοήκασιν, παιδίον δὲ ὑπὸ Τιτάνων διασπώμενον καὶ γύναιον πενθοῦν καὶ μόρια ἄρρητα ὡς ἀληθῶς ὑπ' αἰσχύνης ἀναισχύντως σέβουσιν, διττῇ ἐνεσχημένοι τῇ ἀθεότητι, προτέρα μὲν, καθ' ἣν ἀγνοοῦσι τὸν θεόν, τὸν ὄντα ὄντως μὴ γνωρίζοντες θεόν, ἑτέρα δὲ καὶ δευτέρα ταύτη πλάνη τοὺς οὐκ ὄντας ὡς ὄντας νομίζοντες καὶ θεοὺς τούτους ὀνομάζοντες τοὺς οὐκ ὄντως ὄντας, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὄντας, μόνου δὲ τοῦ ὀνόματος τετυχη 2.23.2 κότας. Διὰ τοῦτό τοι καὶ ὁ ἀπόστολος διελέγχει ἡμᾶς "καὶ ἦτε ξένοι" λέγων "τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ". 2.24.1 Πολλὰ κάγαθὰ γένοιτο τῷ τῶν Σκυθῶν βασιλεῖ, ὅστις ποτὲ ἦν [Ἀνάχαρσις]. Οὗτος τὸν πολίτην τὸν ἑαυτοῦ, τὴν παρὰ Κυζικηνοῖς Μητρὸς τῶν θεῶν τελετὴν ἀπομιμού μενον παρὰ Σκύθαις τύμπανόν τε ἐπικτυποῦντα καὶ κύμβαλον ἐπηχοῦντα καὶ τοῦ τραχήλου τινὰ μνηγυρτικὰ ἐξηρητημένον, κατετόξευσεν, ὡς ἄνανδρον αὐτόν τε παρ' Ἑλλησι γεγεννη μένον καὶ τῆς

θηλείας τοῖς ἄλλοις Σκυθῶν διδάσκαλον 2.24.2 νόσου. Ὦν δὴ χάριν (οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἀποκρυπτεόν) θαυμά ζειν ἔπεισί μοι ὄτω τρόπῳ Εὐήμερον τὸν Ἀκραγαντῖνον καὶ Νικάνορα τὸν Κύπριον καὶ Διαγόραν καὶ Ἴππωνα τῷ Μηλίῳ τόν τε Κυρηναῖον ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνον (ὁ Θεόδωρος ὄνομα αὐτῷ) καὶ τινὰς ἄλλους συχνοὺς, σωφρόνως βεβιωκότας καὶ καθεωρακότας ὀξύτερόν που τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τὴν ἀμφὶ τοὺς θεοὺς τούτους πλάνην, ἀθέους ἐπικεκλή κασιν, εἰ καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν μὴ νενοηκότας, ἀλλὰ τὴν πλάνην γε ὑπωπτευκότας, ὅπερ οὐ σμικρὸν εἰς ἀλήθειαν 2.24.3 φρονήσεως ζώπυρον ἀναφύεται σπέρμα· ὧν ὁ μὲν τις παρεγγυᾷ τοῖς Αἰγυπτίοις, "εἰ θεοὺς νομίζετε, μὴ θρηνεῖτε αὐτοὺς μηδὲ κόπτεσθε· εἰ δὲ πενθεῖτε αὐτούς, μηκέτι 2.24.4 τούτους ἠγεῖσθε εἶναι θεοὺς", ὁ δ' Ἡρακλέα ἐκ ξύλου λαβὼν κατεσκευασμένον (ἔτυχε δὲ ἔψων τι οἴκοι, οἷα εἰκός)· "Εἶα δὴ, ὦ Ἡράκλεις", εἶπεν· "νῦν σοι ἤδη καιρός, ὡσπερ Εὐρυσθεῖ, ἀτὰρ δὴ καὶ ἡμῖν ὑπουργῆσαι τὸν τρισκαιδέκατον τοῦτον ἄθλον καὶ Διαγόρα τοῦψον παρασκευάσαι", "κᾶτ' αὐτὸν εἰς τὸ πῦρ ἐνέθηκεν ὡς ξύλον". 2.25.1 Ἀκρότητες ἄρα ἀμαθίας ἀθεότης καὶ δεισιδαιμονία, ὧν ἐκτὸς μένειν σπουδαστέον. Οὐχ ὄρας τὸν ἱεροφάντην τῆς ἀληθείας Μωσέα προστάττοντα θλαδίαν καὶ ἀποκεκομμένον 2.25.2 μὴ ἐκκλησιάζειν, καὶ προσέτι τὸν ἐκ πόρνης; Αἰνίττεται δὲ διὰ μὲν τῶν προτέρων τὸν ἄθεον τρόπον τὸν τῆς θείας καὶ γονίμου δυνάμεως ἐστερημένον, διὰ δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ τρίτου τὸν πολλοὺς ἐπιγραφόμενον ψευδωνύμους θεοὺς ἀντὶ τοῦ μόνου ὄντος θεοῦ, ὡσπερ ὁ ἐκ τῆς πόρνης τοὺς πολλοὺς ἐπιγράφεται πατέρας ἀγνοία τοῦ πρὸς ἀλήθειαν πατρός.

2.25.3 Ἦν δέ τις ἔμφυτος ἀρχαία πρὸς οὐρανὸν ἀνθρώποις κοινωνία, ἀγνοία μὲν ἐσκοτισμένη, ἄφνω δὲ που διεκθρώσκουσα τοῦ σκότους καὶ ἀναλάμπουσα, οἷον δὴ ἐκεῖνο λέλεκταί τινι τὸ ὄρας τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα καὶ γῆν περίξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις; Καὶ τὸ ὦ γῆς ὄχημα ἀπὶ γῆς ἔχων ἔδραν, ὅστις ποτ' εἶ σύ, δυστόπαστος εἰσιδεῖν, 2.25.4 καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ποιητῶν ἄδουσι παῖδες. Ἔννοια δὲ ἡμαρτημένοι καὶ παρηγμένοι τῆς εὐθείας, ὀλέθρια ὡς ἀληθῶς, τὸ "οὐράνιον φυτόν", τὸν ἀνθρώπον, οὐρανοῦ ἐξέτρεψαν διαίτης καὶ ἐξετάνυσαν ἐπὶ γῆς, γηῖνοις προσα νέχειν ἀναπέισασαι πλάσμασιν.

2.26.1 Οἱ μὲν γὰρ εὐθέως ἀμφὶ τὴν οὐρανοῦ θέαν ἀπατώ μενοι καὶ ὄψει μόνῃ πεπιστευκότες τῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις ἐπιθεώμενοι ἐθαύμασάν τε καὶ ἐξεθείασαν, θεοὺς ἐκ τοῦ θεῖν ὀνομάσαντες τοὺς ἀστέρας, καὶ προσεκύνησαν ἥλιον, ὡς 2.26.2 Ἴνδοί, καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες· οἱ δὲ τῶν ἐκ γῆς φυομένων τοὺς ἡμέρους δρεπόμενοι καρποὺς Δηῶ τὸν σῖτον, ὡς Ἀθηναῖοι, καὶ Διόνυσον τὴν ἄμπελον, ὡς Θηβαῖοι, προση 2.26.3 γόρευσαν. Ἄλλοι τὰς ἀμοιβὰς τῆς κακίας ἐπισκοπήσαντες θεοποιοῦσι τὰς ἀντιδόσεις προσκυνοῦντες καὶ τὰς συμφοράς. Ἐντεῦθεν τὰς Ἐρινύας καὶ τὰς Εὐμενίδας Παλαμναίους τε καὶ Προστροπαίους, ἔτι δὲ Ἀλάστορας ἀναπεπλάκασιν 2.26.4 οἱ ἀμφὶ τὴν σκηνὴν ποιηταί. Φιλοσόφων δὲ ἤδη τινὲς καὶ αὐτοὶ μετὰ τοὺς ποιητικούς τῶν ἐν ὑμῖν παθῶν ἀνειδωλο ποιοῦσι τύπους τὸν Φόβον καὶ τὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Χαρὰν καὶ τὴν Ἐλπίδα, ὡσπερ ἀμέλει καὶ Ἐπιμενίδης ὁ παλαιὸς 2.26.5 Ὑβρεως καὶ Ἀναιδείας Ἀθήνησιν ἀναστήσας βωμούς· οἷδὲ ἐξ αὐτῶν ὀρμώμενοι τῶν πραγμάτων ἐκθεοῦνται τοῖς ἀνθρώποις καὶ σωματικῶς ἀναπλάττονται, Δίκη τις καὶ Κλωθὼ καὶ Λάχεσις καὶ Ἄτροπος καὶ Εἰμαρμένη, Αὐξὼ 2.26.6 τε καὶ Θαλλῶ, αἱ Ἀττικάι. Ἐκτος ἐστὶν εἰσηγητικὸς τρόπος ἀπάτης, θεῶν περιποιητικὸς, καθ' ὃν ἀριθμοῦσι θεοὺς τοὺς δώδεκα· ὧν καὶ θεογονίαν Ἡσίοδος ἄδει τὴν αὐτοῦ, καὶ 2.26.7 ὅσα θεολογεῖ Ὅμηρος. Τελευταῖος δὲ ὑπολείπεται (ἑπτὰ γὰρ οἱ ἅπαντες οὗτοι τρόποι) ὁ ἀπὸ τῆς θείας εὐεργεσίας τῆς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καταγινομένης ὀρμώμενος. Τὸν γὰρ εὐεργετοῦντα μὴ συνιέντες θεὸν

ἀνέπλασαν τινας σωτήρας Διοσκούρους καὶ Ἡρακλέα ἀλεξίκακον καὶ Ἀσκληπιὸν ἰατρόν. 2.27.1 Αὐταὶ μὲν αἱ ὀλισθηραὶ τε καὶ ἐπιβλαβεῖς παρεκ βάσεις τῆς ἀληθείας, καθέλκουσαι οὐρανόθεν τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς βάραθρον περιτρέπουσαι. Ἐθέλω δὲ ὑμῖν ἐν χρῶ τοὺς θεοὺς αὐτοὺς ἐπιδειῖξαι ὁποῖοί τινες καὶ εἶ τινες, ἴν' ἤδη ποτὲ τῆς πλάνης λήξετε, αὐθις δὲ παλινδρομήσητε εἰς 2.27.2 οὐρανόν. "Ἡμεν γάρ που καὶ ἡμεῖς τέκνα ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἦν ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὄντας ἤδη νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ." "Ζῶν γὰρ ὁ λόγος" καὶ συνταφεῖς Χριστῷ συνυψοῦται θεῷ. Οἱ δὲ ἔτι ἄπιστοι "τέκνα ὀργῆς" ὀνομάζονται, τρεφόμενα ὀργῇ· ἡμεῖς δὲ οὐκ ὀργῆς θρέμματα ἔτι, οἱ τῆς πλάνης ἀπεσπασ 2.27.3 μένοι, ἄσσοι δὲ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. Ταῦτα τοι ἡμεῖς οἱ τῆς ἀνομίας υἱοὶ ποτε διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ λόγου νῦν υἱοὶ γεγόναμεν τοῦ θεοῦ· ὑμῖν δὲ καὶ ὁ ὑμέτερος ὑποδύεται ποιητῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος Ἐμπεδοκλῆς· τοιγάρτοι χαλεπῆσιν ἀλύοντες κακότησιν οὐ ποτε δειλαίων ἀχέων λωφήσετε θυμόν. 2.27.4 Τὰ μὲν δὴ πλεῖστα μεμύθουται καὶ πέπλασται περὶ θεῶν ὑμῖν· τὰ δὲ καὶ ὅσα γεγενῆσθαι ὑπέιληπται, ταῦτα δὲ περὶ ἀνθρώπων αἰσχυρῶν καὶ ἀσελγῶς βεβιωκότων ἀναγέγραπται· τύφω καὶ μανίῃ δὲ βαδίζετε καὶ τρίβον ὀρθὴν εὐθεῖαν προλιπόντες ἀπήλθετε τὴν δι' ἀκανθῶν καὶ σκολόπων. Τί πλανᾶσθε, βροτοί; παύσασθε, μάταιοι, καλλίπετε σκοτὴν νυκτός, φωτὸς δὲ λάβεσθε.

2.27.5 Ταῦτα ἡμῖν ἢ προφητικὴ παρεγγυᾶ καὶ ποιητικὴ Σίβυλλα· παρεγγυᾶ δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια, γυμνοῦσα τῶν καταπληκτικῶν τουτωνὶ καὶ ἐκπληκτικῶν προσωπειῶν τὸν ὄχλον τῶν θεῶν, συνωνυμίας τισὶ τὰς δοξοποιίας διελέγχουσα. 2.28.1 Αὐτίκα γοῦν εἰσὶν οἱ τρεῖς τοὺς Ζῆνας ἀναγράφουσιν, τὸν μὲν Αἰθέρος ἐν Ἀρκαδίᾳ, τὴν δὲ λοιπὴν τοῦ Κρόνου παῖδε, τούτοις τὸν μὲν ἐν Κρήτῃ, θάτερον δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ 2.28.2 πάλιν. Εἰσὶ δὲ οἱ πέντε Ἀθηναῖς ὑποτίθενται, τὴν μὲν Ἡφαίστου, τὴν Ἀθηναίαν· τὴν δὲ Νείλου, τὴν Αἰγυπτίαν· τρίτην τοῦ Κρόνου, τὴν πολέμου εὐρέτιν· τετάρτην τὴν Διός, ἦν Μεσσηνίῳ Κορυφασίαν ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐπικεκλή κασιν· ἐπὶ πᾶσι τὴν Πάλλαντος καὶ Τιτανίδος τῆς Ὀκεανοῦ, ἢ τὸν πατέρα δυσσεβῶς καταθύσασα τῷ πατρὶ ἑκεκόσμηται 2.28.3 δέρματι ὡσπερ κωδῖω. Ναὶ μὴν Ἀπόλλωνα ὁ μὲν Ἀριστοτέλης πρῶτον Ἡφαίστου καὶ Ἀθηναῖς (ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι παρθένος ἢ Ἀθηναῖς), δεύτερον ἐν Κρήτῃ τὸν Κύρβαντος, τρίτον τὸν Διὸς καὶ τέταρτον τὸν Ἀρκάδα τὸν Σιληνοῦ· Νόμιος οὗτος κέκληται παρὰ Ἀρκάσιν· ἐπὶ τούτοις τὸν Λίβυν καταλέγει τὸν Ἀμμωνος· ὁ δὲ Δίδυμος ὁ γραμμα 2.28.4 τικὸς τούτοις ἕκτον ἐπιφέρει τὸν Μάγνητος. Πόσοι δὲ καὶ νῦν Ἀπόλλωνες, ἀναρίθμητοι θνητοὶ καὶ ἐπὶ κηροῖς τινες ἄνθρωποι, εἰσὶν, οἱ παραπλησίως τοῖς προειρημένοις ἐκείνοις κεκλημένοι;

2.29.1 Τί δ' εἶ σοὶ τοὺς πολλοὺς εἵπομι Ἀσκληπιούς ἢ τοὺς Ἑρμᾶς τοὺς ἀριθμουμένους ἢ τοὺς Ἡφαίστους τοὺς μυθολογουμένους; Μὴ καὶ περιττὸς εἶναι δόξω τὰς ἀκοὰς ὑμῶν τοῖς πολλοῖς τούτοις ἐπικλύζων ὀνόμασιν; Ἄλλ' αἶ γε πατρίδες αὐτοὺς καὶ αἱ τέχναι καὶ οἱ βίοι, πρὸς δὲ γε 2.29.2 καὶ οἱ τάφοι ἀνθρώπων γεγονότας διελέγχουσιν. Ἄρης γοῦν ὁ καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ὡς οἶόν τε, τιμημένος, Ἄρες, Ἄρες, βροτολοιγέ, μαιφόνε, τειχεσιπλήτα, ὁ "ἄλλοπρόσαλλος" οὗτος καὶ "ἀνάρισος", ὡς μὲν Ἐπί χαρμός φησι, Σπαρτιάτης ἦν· Σοφοκλῆς δὲ Θραῖκα οἶδεν 2.29.3 αὐτόν· ἄλλοι δὲ Ἀρκάδα. Τοῦτον δὲ Ὀμηρος δεδέσθαι φησὶν ἐπὶ μῆνας τρισκαίδεκα· τλῆ μὲν Ἄρης, ὅτε μιν Ἰώτος κρατερός τ' Ἐπιάλτης, παῖδες Ἀλωῆος, δῆσαν κρατηρῶ ἐνὶ δεσμῶ· χαλκῶ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας. 2.29.4 Πολλὰ κάγαθα Κᾶρες σχοῖεν, οἱ καταθούουσιν αὐτῷ τοὺς κύνας. Σκύθαι δὲ τοὺς ὄνους ἱερεύοντες μὴ παυέσθων, ὡς

Ἀπολλόδωρός φησι καὶ Καλλίμαχος, Φοῖβος Ὑπερβορείοισιν ὄνων ἐπιτέλλεται ἱροῖς. Ὁ αὐτὸς δὲ ἀλλαχοῦ τέρπουσιν λιπαραὶ Φοῖβον ὄνοσφαγίαι. 2.29.5 Ἦφαιστος δέ, ὄν ἔρριψεν ἐξ Ὀλύμπου Ζεὺς "βηλοῦ ἀπὸ θεσπεσίοιο", ἐν Λήμνῳ καταπεσὼν ἐχάλκευε, πηρωθεὶς τῷ πόδε, "ὑπὸ δὲ κνήμαι ῥώνοντο ἀραιαί." 2.30.1 Ἔχεις καὶ ἰατρόν, οὐχὶ χαλκέα μόνον ἐν θεοῖς· ὁ δὲ ἰατρὸς φιλάργυρος ἦν, Ἀσκληπιὸς ὄνομα αὐτῷ. Καί σοι τὸν σὸν παραθήσομαι ποιητήν, τὸν Βοιώτιον Πίνδαρον· ἔτραπε κάκεινον ἀγάνορι μισθῷ χρυσὸς ἐν χερσὶ φανείς· χερσὶ δ' ἄρα Κρονίων ῥίψας δι' ἀμφοῖν ἀμπνοὰς στέρνων [καθεῖλεν ὠκέως, αἴθων δὲ κεραυνὸς ἔσκηψε μόρον. 2.30.2 Καὶ Εὐριπίδης· Ζεὺς γὰρ κατακτὰς παῖδα τὸν ἐμὸν αἴτιος Ἀσκληπιόν, στέρνοισιν ἐμβαλὼν φλόγα. Οὗτος μὲν οὖν κεῖται κεραυνωθεὶς ἐν τοῖς Κυνοσουρίδος 2.30.3 ὀρίοις. Φιλόχορος δὲ ἐν Τήνῳ Ποσειδῶνά φησι τιμᾶσθαι ἰατρόν, Κρόνῳ δὲ ἐπικεῖσθαι Σικελίαν καὶ ἐνταῦθα αὐτὸν 2.30.4 τεθάφθαι. Πατροκλῆς τε ὁ Θούριος καὶ Σοφοκλῆς ὁ νεώτερος ἐν τρισὶ τραγωδίαις ἱστορεῖτον τοῖν Διοσκούροιν περὶ· ἀνθρώπῳ τινὲ τούτῳ τῷ Διοσκούρῳ ἐπικήρῳ ἐγενέσθην, εἴ τῳ ἱκανὸς πιστώσασθαι Ὀμηρος τὸ λελεγμένον· τοὺς δ' ἤδη κάτεχεν φυσίζοος αἶα ἐν Λακεδαίμονι αὐθι, φίλῃ ἐν πατρίδι γαίῃ. 2.30.5 Προσίτῳ δὲ καὶ ὁ τὰ Κυπριακὰ ποιήματα γράψας· Κάστῳ μὲν θνητὸς, θανάτου δὲ οἱ αἶσα πέπρωται· αὐτὰρ ὁ γ' ἀθάνατος Πολυδεύκης, ὄζος Ἄρης.

2.30.6 Τοῦτο μὲν ποιητικῶς ἐψεύσατο· Ὀμηρος δὲ ἀξιοπιστότερος αὐτοῦ εἰπὼν περὶ ἀμφοῖν τοῖν Διοσκούροιν, πρὸς δὲ καὶ τὸν Ἡρακλέα "εἶδωλον" ἐλέγξας· "φῶτα" γὰρ "Ἡρακλῆα 2.30.7, μεγάλων ἐπίστορα ἔργων". Ἡρακλέα οὖν καὶ αὐτὸς Ὀμηρος θνητὸν οἶδεν ἄνθρωπον, Ἰερώνυμος δὲ ὁ φιλόσοφος καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ ὑφηγεῖται τοῦ σώματος, μικρὸν, φριζότριχα, ῥωστικόν· Δικαίαρχος δὲ σχιζίαν, νευρώδη, μέλανα, γρυπὸν, ὑποχαροπὸν, τετανότριχα. Οὗτος οὖν ὁ Ἡρακλῆς δύο πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἔτη βεβιωκῶς κατέστρεψε τὸν βίον διὰ τῆς ἐν Οἴτῃ πυρᾶς κεκηδευμένος. 2.31.1 Τὰς δὲ Μούσας, ἃς Ἀλκμάν Διὸς καὶ Μνημοσύνης γενεαλογεῖ καὶ οἱ λοιποὶ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἐκθειάζουσιν καὶ σέβουσιν, ἤδη δὲ καὶ ὄλαι πόλεις μουσεῖα τεμενίζουσιν αὐταῖς, Μυσᾶς οὔσας θεραπευίδας ταύτας ἐώνηται 2.31.2 Μεγακλῶ ἢ θυγάτηρ ἢ Μάκαρος. Ὁ δὲ Μάκαρ Λεσβίων μὲν ἐβασίλευεν, διεφέρετο δὲ αἰεὶ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡγανάκτει δὲ ἢ Μεγακλῶ ὑπὲρ τῆς μητρός· τί δ' οὐκ ἔμελλε; Καὶ Μυσᾶς θεραπευίδας ταύτας τοσαύτας τὸν ἀριθμὸν ὠνεῖται καὶ καλεῖ Μοῖσας κατὰ τὴν διάλεκτον τὴν Αἰολέων. 2.31.3 Ταύτας ἐδιδάξατο ἄδειν καὶ κιθαρίζειν τὰς πράξεις τὰς παλαιὰς ἐμμελῶς. Αἱ δὲ συνεχῶς κιθαρίζουσαι καὶ καλῶς κατεπάδουσαι τὸν Μάκαρα ἔθελγον καὶ κατέπαυον τῆς 2.31.4 ὀργῆς. Οὗ δὲ χάριν ἢ Μεγακλῶ χαριστήριον αὐτὰς ὑπὲρ τῆς μητρός ἀνέθηκε χαλκᾶς καὶ ἀνὰ πάντα ἐκέλευσε τιμᾶσθαι τὰ ἱερά. Καὶ αἱ μὲν Μοῦσαι τοιαίδε· ἢ δὲ ἱστορία παρὰ Μυρσίλῳ τῷ Λεσβίῳ. 2.32.1 Ἀκούετε δὴ οὖν τῶν παρ' ὑμῖν θεῶν τοὺς ἔρωτας καὶ τὰς παραδόξους τῆς ἀκρασίας μυθολογίας καὶ τραύματα αὐτῶν καὶ δεσμὰ καὶ γέλωτας καὶ μάχας δουλείας τε ἔτι καὶ συμπόσια συμπλοκάς τ' αὐ καὶ δάκρυα καὶ πάθη καὶ 2.32.2 μαχλώσας ἠδονάς. Κάλει μοι τὸν Ποσειδῶ καὶ τὸν χορὸν τῶν διεφθαρμένων ὑπ' αὐτοῦ, τὴν Ἀμφιτρίτην, τὴν Ἀμυμώνην, τὴν Ἀλόπην, τὴν Μελανίπην, τὴν Ἀλκυόνην, τὴν Ἴπποθόην, τὴν Χιόνην, τὰς ἄλλας τὰς μυρίας· ἐν αἷς δὲ καὶ τοσαύταις οὔσαις ἔτι τοῦ Ποσειδῶνος ὑμῶν ἐστενοχω 2.32.3 ρεῖτο τὰ πάθη. Κάλει μοι καὶ τὸν Ἀπόλλῳ· Φοῖβός ἐστιν οὗτος καὶ μάντις ἀγνὸς καὶ σύμβουλος ἀγαθός· ἀλλ' οὐ ταῦτα ἢ Στερόπη λέγει οὐδὲ ἢ Αἴθουσα οὐδὲ ἢ Ἀρσινόη οὐδὲ ἢ Ζευξίππη οὐδὲ ἢ Προθόη οὐδὲ ἢ Μάρπησσα οὐδὲ ἢ Ὑψιπύλη· Δάφνη γὰρ ἐξέφυγε μόνη καὶ τὸν μάντιν καὶ 2.32.4 τὴν φθοράν. Αὐτὸς τε ὁ Ζεὺς ἐπὶ πᾶσιν ἠκέτω, ὁ "πατήρ" καθ' ὑμᾶς ἄνδρῶν

τε θεῶν τε"· τοσοῦτος περὶ τὰ ἄφρο δίσια ἐξεχύθη, ὡς ἐπιθυμῆν μὲν πασῶν, ἐκπληροῦν δὲ εἰς πάσας τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐνεπίπλατο γοῦν γυναικῶν οὐχ ἦττον ἢ αἰγῶν ὁ Θμουιτῶν τράγος. 2.33.1 Καὶ σοῦ, ὦ Ὀμηρε, τεθαύμακα τὰ ποιήματα· ἦ, καὶ κυανέησιν ἐπ' ὄφρῦσι νεῦσε Κρονίων· ἀμβρόσια δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον. 2.33.2 Σεμνὸν ἀναπλάττεις, Ὀμηρε, τὸν Δία καὶ νεῦμα περιάπτεις αὐτῷ τετιμημένον. Ἄλλ' ἐὰν ἐπιδείξης μόνον, ἄνθρωπε, τὸν κεστόν, ἐξελέγχεται καὶ ὁ Ζεὺς καὶ ἡ κόμη καταισχύνεται. 2.33.3 Εἰς ὅσον διελήλακεν ἀσελγείας ὁ Ζεὺς ἐκεῖνος ὁ μετ' Ἀλκμήνης τοσαύτας ἠδυπαθήσας νύκτας; οὐδὲ γὰρ αἱ νύκτες αἱ ἐννέα τῷ ἀκολάστῳ μακραί (ἅπας δὲ ἔμπαλιν ὁ βίος ἀκрасία βραχὺς ἦν), ἵνα δὴ ἡμῖν τὸν ἀλεξίκακον 2.33.4 σπεῖρη θεόν. Διὸς υἱὸς Ἡρακλῆς, Διὸς ὡς ἀληθῶς, ὁ ἐκ μακρᾶς γεννώμενος νυκτός, τοὺς μὲν ἄθλους τοὺς δώδεκα πολλῷ ταλαιπωρησάμενος χρόνῳ, τὰς δὲ πεντήκοντα Θεστίου θυγατέρας νυκτὶ διαφθείρας μιᾶ, μοιχὸς ὁμοῦ καὶ νυμφίος τοσοῦτων γενόμενος παρθένων. Οὐκ οὐκ ἀπεικός οἱ ποιηταὶ "σχέτλιον" τοῦτον "καὶ αἰσυλοεργόν" ἀπο καλοῦσιν. Μακρὸν δ' ἂν εἴη μοιχείας αὐτοῦ παντοδαπὰς καὶ 2.33.5 παίδων διηγεῖσθαι φθοράς. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ παίδων ἀπέσχοντο οἱ παρ' ὑμῖν θεοί, ὃ μὲν τις Ὑλα, ὃ δὲ Ὑακίνθου, ὃ δὲ Πέλοπος, ὃ δὲ Χρυσίππου, ὃ δὲ Γανυμήδους ἐρώντες. 2.33.6 Τούτους ὑμῶν αἱ γυναῖκες προσκυνούντων τοὺς θεούς, τοιούτους δὲ εὐχέσθων εἶναι τοὺς ἄνδρας τοὺς ἑαυτῶν, οὕτω σώφρονας, ἵν' ὧσιν ὅμοιοι τοῖς θεοῖς τὰ ἴσα ἐζηλω κότες· τούτους ἐθίζόντων οἱ παῖδες ὑμῶν σέβειν, ἵνα καὶ ἄνδρες γενήσονται εἰκόνα πορνείας ἐναργῆ τοὺς θεούς 2.33.7 παραλαμβάνοντες. Ἄλλ' οἱ μὲν ἄρρενες αὐτοῖς τῶν θεῶν ἴσως μόνοι ἄττουσι περὶ τὰ ἀφροδίσια· θηλύτεραι δὲ θεαὶ μένον αἰδοῖ οἴκοι ἐκάστη, φησὶν Ὀμηρος, αἰδούμεναι αἱ θεαὶ διὰ σεμνότητα Ἀφροδίτην 2.33.8 ἰδεῖν μεμοιχευμένην. Αἱ δὲ ἀκολασταίνουσιν ἐμπαθέσ τερον ἐν τῇ μοιχείᾳ δεδεμένα, Ἡὼς ἐπὶ Τιθωνῷ, Σελήνῃ <δ' ἐπὶ> Ἐνδυμίῳ, Νηρηΐς ἐπὶ Αἰακῷ καὶ ἐπὶ Πηλεΐ Θέτις, ἐπὶ δὲ Ἰασίῳνι Δημήτηρ καὶ ἐπὶ Ἀδώνιδι Φερέε. 2.33.9 φαττα. Ἀφροδίτη δὲ ἐπ' Ἄρει κατησχυμένη μετῆλθεν ἐπὶ Κινύραν καὶ Ἀγχίσην ἔγημεν καὶ Φαέθοντα ἐλόχα καὶ ἦρα Ἀδώνιδος, ἐφιλονεῖκει δὲ τῇ βοώπιδι καὶ ἀποδυσάμεναι διὰ μῆλον αἱ θεαὶ γυμναὶ προσεῖχον τῷ ποιμένι, ἥτις αὐτῶν δόξει καλή. 2.34.1 Ἴθι δὴ καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐν βραχεῖ περιοδοῦσωμεν καὶ τὰς ἐπιτυμβίους ταυτασὶ πανηγύρεις καταλύσωμεν, Ἴσθμιά τε καὶ Νέμεα καὶ Πύθια καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις Ὀλύμπια. Πυθοῖ μὲν οὖν ὁ δράκων ὁ Πύθιος θρησκεύεται καὶ τοῦ ὄφεως ἡ πανήγυρις καταγγέλλεται Πύθια· Ἴσθμοῖ δὲ σκύβαλον προσέπτυσεν ἐλεεινὸν ἢ θάλαττα καὶ Μελικέρτην ὀδύρεται τὰ Ἴσθμια· Νεμέασι δὲ ἄλλο παιδίον Ἀρχέμορος κεκήδευται καὶ τοῦ παιδίου ὁ ἐπιτάφιος προσαγορεύεται Νέμεα· Πῖσα δὲ ὑμῖν τάφος ἐστίν, ὦ Πανέλληνες, ἠνιόχου Φρυγός, καὶ τοῦ Πέλοπος τὰς χοάς, τὰ Ὀλύμπια, ὁ Φειδίου σφετερίζεται Ζεὺς. Μυστήρια ἦσαν ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἀγῶνες ἐπὶ νεκροῖς διαθλούμενοι, ὥσπερ καὶ τὰ λόγια, καὶ 2.34.2 δεδήμευνται ἄμφω. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπὶ Ἄγρα μυστήρια καὶ τὰ ἐν Ἀλιμοῦντι τῆς Ἀττικῆς Ἀθήνησι περιώρισται· αἴσχος δὲ ἤδη κοσμικὸν οἷ τε ἀγῶνες καὶ οἱ φαλλοὶ οἱ Διονύσω ἐπιτελούμενοι, κακῶς ἐπινενεμημένοι τὸν βίον. 2.34.3 Διονύσος γὰρ κατελθεῖν εἰς Αἶδου γλιχόμενος ἠγνόει τὴν ὁδόν, ὑπισχνεῖται δ' αὐτῷ φράσειν, Πρόσυμνος τοῦνομα, οὐκ ἀμισθί· ὁ δὲ μισθὸς οὐ καλός, ἀλλὰ Διονύσω καλός· καὶ ἀφροδίσιος ἦν ἡ χάρις, ὁ μισθός, ὃν ἠτεῖτο Διονύσος· βουλομένῳ δὲ τῷ θεῷ γέγονεν ἡ αἴτησις, καὶ δὴ ὑπισχνεῖται παρέξειν αὐτῷ, εἰ ἀναζεύξοι, ὄρκῳ πιστωσάμενος τὴν 2.34.4 ὑπόσχεσιν. Μαθῶν ἀπῆρεν· ἐπανῆλθεν αὐθις· οὐ κατα λαμβάνει τὸν Πρόσυμνον (ἐτεθνήκει γάρ)· ἀφοσιούμενος τῷ ἐραστῇ ὁ Διονύσος ἐπὶ τὸ μνημεῖον ὀρμᾶ καὶ πασχητιᾶ. Κλάδον οὖν συκῆς, ὡς ἔτυχεν, ἐκτεμῶν ἀνδρείου

μορίου σκευάζεται τρόπον ἐφέζεται τε τῷ κλάδῳ, τὴν ὑπόσχεσιν 2.34.5 ἐκτελῶν τῷ νεκρῷ. Ὑπόμνημα τοῦ πάθους τούτου μυστικὸν φαλλοὶ κατὰ πόλεις ἀνίστανται Διονύσῳ· "εἰ μὴ γὰρ Διονύσῳ πομπὴν ἐποιοῦντο καὶ ὕμνεον ἄσμα αἰδοίοισιν, ἀναιδέστατα εἴργαστ' ἄν", φησὶν Ἡράκλειτος, "ωὗτὸς δὲ Ἄιδης καὶ Διόνυσος, ὅτεω μαίνονται καὶ ληναΐζουσιν", οὐ διὰ τὴν μέθην τοῦ σώματος, ὡς ἐγὼ οἶμαι, τοσοῦτον ὅσον διὰ τὴν ἐπονείδιστον τῆς ἀσελγείας ἱεροφαντίαν.

2.35.1 Εἰκότως ἄρα οἱ τοιοῖδε ὕμνων θεοὶ δοῦλοι παθῶν γεγονότες, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν Εἰλώτων καλουμένων τῶν παρὰ Λακεδαιμονίοις δούλειον ὑπεισήληθεν ζυγὸν Ἀπόλλων Ἀδμήτῳ ἐν Φεραῖς, Ἡρακλῆς ἐν Σάρδεσιν Ὀμφάλῃ, Λαομέδοντι δ' ἐθήτευε Ποσειδῶν καὶ Ἀπόλλων, καθάπερ ἀχρεῖος οἰκέτης, μηδὲ ἐλευθερίας δήπουθεν δυνηθεὶς τυχεῖν παρὰ τοῦ προτέρου δεσπότη· τότε καὶ τὰ Ἰλίου τείχη 2.35.2 ἀνωκοδομησάτην τῷ Φρυγί. Ὀμηρος δὲ τὴν Ἀθηνᾶν οὐκ αἰσχύνεται παραφαίνειν λέγων τῷ Ὀδυσσεῖ "χρῦσεον λύχνον ἔχουσαν" ἐν χεροῖν· τὴν δὲ Ἀφροδίτην ἀνέγνωμεν, οἷον ἀκόλαστόν τι θεραπαινίδιον, παραθεῖναι φέρουσαν τῇ Ἑλένῃ τὸν δίφρον τοῦ μοιχοῦ κατὰ πρόσωπον, ὅπως αὐτὸν εἰς 2.35.3 συνουσίαν ὑπαγάγηται. Πανύασσις γὰρ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλους παμπόλλους ἀνθρώποις λατρεῦσαι θεοὺς ἱστορεῖ ὧδέ πως γράφων· τλῆ μὲν Δημήτηρ, τλῆ δὲ κλυτὸς Ἀμφιγυήεις, τλῆ δὲ Ποσειδάων, τλῆ δ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων ἀνδρὶ παρὰ θνητῷ θητευέμεν εἰς ἐνιαυτόν· τλῆ δ' ὀβριμόθυμος Ἄρης ὑπὸ πατρὸς ἀνάγκης, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. 2.36.1 Τούτοις οὖν εἰκότως ἔπεται τοὺς ἐρωτικὸς ὕμνων καὶ παθητικὸς τούτους θεοὺς ἀνθρωποπαθεῖς ἐκ παντὸς εἰσάγειν τρόπον. "Καὶ γὰρ θην κείνοις θνητὸς χρώς". Τεκμηριοῖ δὲ Ὀμηρος μάλα ἀκριβῶς, Ἀφροδίτην ἐπὶ τῷτραύματι παρεισάγων ὄξυ καὶ μέγα ἰάχουσαν αὐτόν τε τὸν πολεμικώτατον Ἄρη ὑπὸ τοῦ Διομήδους κατὰ τοῦ κενεῶνος 2.36.2 οὐτασμένον διηγούμενος. Πολέμων δὲ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ὑπὸ Ὀρνύτου τρωθῆναι λέγει· ναὶ μὴν καὶ τὸν Αἰδωνέα ὑπὸ Ἡρακλέους τοξευθῆναι Ὀμηρος λέγει καὶ τὸν Ἥλιον[Αὐγέα] Πανύασσις ἱστορεῖ. Ἥδη δὲ καὶ τὴν Ἥραν τὴν ζυγίαν ἱστορεῖ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλέους ὁ αὐτὸς οὗτος Πανύασσις "ἐν Πύλῳ ἡμαθόεντι". Σωσίβιος δὲ καὶ τὸν Ἡρακλέα πρὸς τῶν Ἱπποκοωντιδῶν κατὰ τῆς χειρὸς 2.36.3 οὐτασθῆναι λέγει. Εἰ δὴ τραύματα, καὶ αἵματα· οἱ γὰρ ἰχώρες οἱ ποιητικοὶ εἶδεχθέστεροι καὶ τῶν αἱμάτων, σῆψις γὰρ αἵματος ἰχὼρ νοεῖται. Ἀνάγκη τοίνυν θεραπείας καὶ 2.36.4 τροφᾶς παρεισάγειν αὐτοῖς, ὧν εἰσιν ἐνδεεῖς. Διὸ τράπεζαι καὶ μέθαι καὶ γέλωτες καὶ συνουσίαι, οὐκ ἂν ἀφροδισίοις χρωμένων ἀνθρωπίνους οὐδὲ παιδοποιουμένων οὐδὲ μὴν ὑπνωσόντων, εἰ ἀθάνατοι καὶ ἀνενδεεῖς καὶ ἀγήρω ὑπῆρχον.

2.36.5 Μετέλαβεν δὲ καὶ τραπέζης ἀνθρωπίνης παρὰ τοῖς Αἰθίοψιν, ἀπανθρώπου δὲ καὶ ἀθέσμου αὐτὸς ὁ Ζεὺς παρὰ Λυκάωνι τῷ Ἀρκάδι ἐστιώμενος· ἀνθρωπέων γοῦν ἐνεφορεῖτο σαρκῶν οὐχ ἑκῶν. Ἥγνῳει γὰρ ὁ θεὸς ὡς ἄρα Λυκάων ὁ Ἀρκὰς ὁ ἐστιάτωρ αὐτοῦ τὸν παῖδα κατασφάξας τὸν αὐτοῦ (Νύκτιμος ὄνομα αὐτῷ) παραθεῖναι ὄψον τῷ Δί. 2.37.1 Καλὸς γε ὁ Ζεὺς ὁ μαντικός, ὁ ξένιος, ὁ ἰκέσιος, ὁ μειλίχιος, ὁ πανομφαῖος, ὁ προστροπαῖος· μᾶλλον δὲ <ὁ> ἄδικος, ὁ ἀθεσμος, ὁ ἄνομος, ὁ ἀνόσιος, ὁ ἀπάνθρωπος, ὁ βίαιος, ὁ φθορεὺς, ὁ μοιχός, ὁ ἐρωτικός. Ἀλλὰ τότε μὲν ἦν, ὅτε τοιοῦτος ἦν, ὅτε ἀνθρωπος ἦν, νῦν δὲ ἤδη μοι δοκοῦσι 2.37.2 καὶ οἱ μῦθοι ὕμῖν γεγηρακέναι. Δράκων ὁ Ζεὺς οὐκέτι, οὐ κύκνος ἐστίν, οὐκ ἀετός, οὐκ ἀνθρωπος ἐρωτικός· οὐχ ἵπταται θεός, οὐ παιδεραστεῖ, οὐ φιλεῖ, οὐ βιάζεται, καίτοι πολλὰ καὶ καλά καὶ νῦν ἔτι γυναῖκες καὶ Λήδας εὐπρεπέστεραι καὶ Σεμέλης ἀκμαιώτεραι, μειράκια δὲ ὠραιότερα 2.37.3 καὶ πολιτικώτερα τοῦ Φρυγίου βουκόλου. Ποῦ νῦν ἐκεῖνος ὁ ἀετός; Ποῦ δὲ ὁ κύκνος; Ποῦ δὲ αὐτὸς ὁ Ζεὺς; Γεγήρακε μετὰ τοῦ πτεροῦ· οὐ γὰρ δήπου μετανοεῖ τοῖς ἐρωτικοῖς οὐδὲ

παιδεύεται σωφρονεῖν. Γυμνοῦται δὲ ὑμῖν ὁ μῦθος· ἀπέθανεν ἡ Λήδα, ἀπέθανεν ὁ κύκνος, ἀπέθανεν ὁ ἀετός. Ζητεῖς σου τὸν Δία; μὴ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τὴν γῆν πολυπραγ 2.37.4 μόνει. Ὁ Κρῆς σοι διηγήσεται, παρ' ᾧ καὶ τέθαιπται· Καλλιμάχος ἐν ὕμνοις· καὶ γὰρ τάφον, ᾧ ἄνα, σεῖο Κρήτες ἔτεκτῆσαντο. Τέθνηκε γὰρ ὁ Ζεὺς (μὴ δυσφόρει) ὡς Λήδα, ὡς κύκνος, ὡς ἀετός, ὡς ἄνθρωπος ἐρωτικός, ὡς δράκων. 2.38.1 Ἦδη δὲ καὶ αὐτοὶ φαίνονται οἱ δεισιδαίμονες ἄκοντες μὲν, ὅμως δ' οὖν συνιέντες τὴν πλάνην τὴν περὶ τοὺς θεοὺς· οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός εἰσι παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης, ἀλλ' "ἀνδρῶν γένος εἰσί", μικρὸν δὲ ὕστερον καὶ δρύες 2.38.2 ὄντες εὐρεθήσονται καὶ πέτραι. Ἀγαμέμνονα γοῦν τινα Δία ἐν Σπάρτῃ τιμᾶσθαι Στάφυλος ἱστορεῖ· Φανοκλῆς δὲ ἐν Ἑρωσιν ἢ Καλοῖς Ἀγαμέμνονα τὸν Ἑλλήνων βασιλέα Ἀργύννου νεῶν Ἀφροδίτης ἴστασθαι ἐπ' Ἀργύννω τῷ 2.38.3 ἐρωμένω. Ἄρτεμιν δὲ Ἀρκάδες Ἀπαγχομένην καλουμένην προστρέπονται, ὡς φησι Καλλιμάχος ἐν Αἰτίοις. Καὶ Κονδυλίτις ἐν Μηθύμνῃ ἑτέρα τετίμηται Ἄρτεμις. Ἔστι δὲ καὶ Ποδάγρας ἄλλης Ἀρτέμιδος ἐν τῇ Λακωνικῇ ἱερὸν, 2.38.4 ὡς φησι Σωσίβιος. Πολέμων δὲ Κεχηνότος Ἀπόλλωνος 2.38.4 οἶδεν ἄγαλμα, καὶ Ὀψοφάγου πάλιν Ἀπόλλωνος ἄλλο ἐν Ἥλιδι τιμώμενον. Ἐνταῦθα Ἀπομυῖω Διὶ θύουσιν Ἥλειοὶ Ῥωμαῖοι δὲ Ἀπομυῖω Ἡρακλεῖ καὶ Πυρετῷ δὲ καὶ Φόβω θύουσιν, οὓς καὶ αὐτοὺς μετὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἡρακλέα ἐγγρά 2.38.5 φουσι. Ἐὼ δὲ Ἀργεῖους <καὶ Λάκωνας>· Ἀφροδίτην Τυμβωρύχον θρησκεύουσιν Ἀργεῖοι [καὶ Λάκωνες], καὶ Χελύτιδα δὲ Ἄρτεμιν Σπαρτιαῖται σέβουσιν· ἐπεὶ τὸ βήττειν χελύττειν καλοῦσιν.

2.39.1 Οἷε ποθὲν παρέγγραπτα ταῦτά σοι κομίζεσθαι τὰ ὑφ' ἡμῶν παρατιθέμενα; Οὐδὲ τοὺς σοὺς γνωρίζειν ἕοικας συγγραφεῖς, οὓς ἐγὼ μάρτυρας ἐπὶ τὴν σὴν ἀπιστίαν καλῶ, ἀθέου χλεύης, ᾧ δειλαιοί, τὸν πάντα ὑμῶν ἀβίωτον ὄντως 2.39.2 βίον ἐμπεπληκότες. Οὐχὶ μέντοι Ζεὺς φαλακρὸς ἐν Ἄργει, τιμωρὸς δὲ ἄλλος ἐν Κύπρῳ τετίμησθον; Οὐχὶ δὲ Ἀφροδίτῃ περιβασοῖ μὲν Ἀργεῖοι, ἑταῖρα δὲ Ἀθηναῖοι καὶ καλλιπύγῳ θύουσιν Συρακούσσιοι, ἦν Νίκανδρος ὁ ποιητὴς "καλλίγλου 2.39.3 τόν" που κέκληκεν; Διόνυσον δὲ ἤδη σιωπῶ τὸν χοιροψάλαν· Σικυώνιοι τοῦτον προσκυνοῦσιν ἐπὶ τῶν γυναικείων τάξαντες τὸν Διόνυσον μορίων, ἔφορον αἴσχους τὸν ὕβρεως σεβάζοντες ἀρχηγόν. Τοιοῖδε μὲν αὐτοῖς οἱ θεοί, τοιοῖδε <δὲ> καὶ αὐτοί, παίζοντες ἐν θεοῖς, μᾶλλον δὲ ἐμπαίζοντες καὶ ἐνυβρίζοντες 2.39.4 σφίσι αὐτοῖς. Καὶ πόσω βελτίους Αἰγύπτιοι κωμηδὸν καὶ κατὰ πόλεις τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐκτετιμηκότες ἤπερ Ἑλληνας τοιοῦτους προσκυνοῦντες θεοὺς; Τὰ μὲν γὰρ εἰ καὶ θηρία, ἀλλ' οὐ μοιχικά, ἀλλ' οὐ μάχλα, παρὰ φύσιν δὲ θηρεῦει ἡδονὴν οὐδὲ ἔν. Οἱ δὲ ὅποιοι, τί καὶ χρὴ λέγειν ἔτι, 2.39.5 ἀποχρώντως αὐτῶν διεληλεγμένων; Ἄλλ' οὖν γε Αἰγύπτιοι, ὧν νῦν δὴ ἐμνήσθην, κατὰ τὰς θρησκείας τὰς σφῶν ἑσκέ δανταί· σέβουσι δὲ αὐτῶν Συνηῖται φάγρον τὸν ἰχθύν, μαιώτην δὲ (ἄλλος οὗτος ἰχθύς) οἱ τὴν Ἐλεφαντίνην οἰκοῦντες, Ὄξυρυγχίται τὸν φερώνυμον τῆς χώρας αὐτῶν ὁμοίως ἰχθύν, ἔτι γε μὴν Ἡρακλεοπολίται ἰχνεύμονα, Σαῖται δὲ καὶ Θηβαῖοι πρόβατον, Λυκοπολίται δὲ λύκον, Κυνοπολίται 2.39.6 δὲ κύνα, τὸν Ἄπιν Μεμφῖται, Μενδήσιοι τὸν τράγον. Ὑμεῖς δὲ οἱ πάντ' ἀμείνους Αἰγυπτίων (ὀκνῶ δὲ εἰπεῖν χεῖρους), οἱ τοὺς Αἰγυπτίους ὁσημέραι γελῶντες οὐ παύεσθε, ὅποιοί τινες καὶ περὶ τὰ ἄλογα ζῶα; Θεσσαλοὶ μὲν ὑμῶν τοὺς πελαργοὺς τετιμήκασιν διὰ τὴν συνήθειαν, Θηβαῖοι δὲ τὰς γαλαῖς διὰ τὴν Ἡρακλέους γένεσιν. Τί δὲ πάλιν Θετταλοί; Μύρμηκας ἱστοροῦνται σέβειν, ἐπεὶ τὸν Δία μεμαθήκασιν ὁμοιωθέντα μύρμηκι τῇ Κλήτορος θυγατρὶ Εὐρυμεδούσῃ 2.39.7 μιγῆναι καὶ Μυρμιδόνα γεννῆσαι· Πολέμων δὲ τοὺς ἀμφὶ τὴν Τρωάδα κατοικοῦντας ἱστορεῖ τοὺς ἐπιχωρίους μῦς οὓς σμίνθους καλοῦσιν, ὅτι τὰς νευρὰς τῶν πολεμίων διέ τρωγον τῶν τόξων· καὶ Σμίνθιον Ἀπόλλωνα ἀπὸ τῶν μυῶν

2.39.8 ἐκεῖνων ἐπεφήμισαν. Ἡρακλείδης δὲ ἐν Κτίσεσιν ἱερῶν περὶ τὴν Ἀκαρνανίαν φησὶν, ἔνθα τὸ Ἄκτιόν ἐστιν ἀκρωτήριον καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀκτίου τὸ ἱερόν, ταῖς 2.39.9 μυῖαις προθύεσθαι βοῦν. Οὐδὲ μὴν Σαμίων ἐκλήσομαι (πρόβατον, ὡς φησιν Εὐφορίων, σέβουσι Σάμιοι) οὐδέ γε τῶν τὴν Φοινίκην Σύρων κατοικούντων, ὧν οἱ μὲν τὰς περιστεράς, οἱ δὲ τοὺς ἰχθῦς οὕτω σέβουσι περιττῶς ὡς Ἡλεῖοι τὸν Δία.

2.40.1 Εἶεν δὴ· ἐπειδὴ οὐ θεοί, οὐς θρησκεύετε, αὐθις ἐπισκέψασθαι μοι δοκεῖ εἶδόντως εἶεν δαίμονες, δευτέρᾳ ταύτῃ, ὡς ὑμεῖς φατέ, ἐγκαταλεγόμενοι τάξει. Εἰ γὰρ οὖν 2.40.2 δαίμονες, λίχνοι τε καὶ μιαροί. Ἔστι μὲν ἐφευρεῖν καὶ ἀναφανδὸν οὕτω κατὰ πόλεις δαίμονας ἐπιχωρίους τιμὴν ἐπιδρεπομένους, παρὰ Κυθνίους Μενέδημον, παρὰ Τηνίους Καλλισταγόραν, παρὰ Δηλίους Ἄνιον, παρὰ Λάκωσιν Ἀστράβακον. Τιμᾶται δέ τις καὶ Φαληροῖ κατὰ πρύμναν ἤρωσ· καὶ ἡ Πυθία συνέταξε θύειν Πλαταιεῦσιν Ἄνδροκράτει καὶ Δημοκράτει καὶ Κυκλαίῳ καὶ Λεύκωνι τῶν 2.41.1 Μηδικῶν ἀκμαζόντων ἀγῶνων. Ἔστι καὶ ἄλλους παμπόλους συνιδεῖν δαίμονας τῷ γε καὶ σμικρὸν διαθρεῖν δυναμένῳ· τρὶς γὰρ μύριοι εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ δαίμονες ἀθάνατοι, φύλακες μερόπων ἀνθρώπων. 2.41.2 Τίνες εἰσὶν οἱ φύλακες, ὧ Βοιώτιε, μὴ φθονέσης λέγειν. Ἡ δὴ ἄλλοι ὡς οὗτοι καὶ οἱ τούτων ἐπιτιμότεροι, οἱ μεγάλοι δαίμονες, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις, ἡ Λητώ, ἡ Δημήτηρ, ἡ Κόρη, ὁ Πλούτων, ὁ Ἡρακλῆς, αὐτὸς ὁ Ζεὺς. Ἄλλ' οὐκ ἀποδρᾶναι ἡμᾶς φυλάττουσιν, Ἀσκραῖε, μὴ ἀμαρτάνειν δὲ ἴσως, οἱ ἀμαρτιῶν δῆτα οὐ πεπειραμένοι. Ἐνταῦθα δὴ τὸ παροιμιῶδες ἐπιφθέγγασθαι ἀρμόττει πατὴρ ἀνουθέτητος παῖδα νουθετεῖ. 2.41.3 Εἰ δ' ἄρα καὶ εἰσὶ φύλακες οὗτοι, οὐκ εὐνοία τῇ πρὸς ὑμᾶς περιπαθεῖς, τῆς δὲ ὑμεδαπῆς ἀπωλείας ἐχόμενοι, κολάκων δίκην ἐγχρίμπτονται τῷ βίῳ, δελεαζόμενοι καπνῷ. Αὐτοὶ που ἐξομολογοῦνται οἱ δαίμονες τὴν γαστριμαργίαν τὴν αὐτῶν, λοιβῆς τε κνίσσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς, 2.41.4 λέγοντες. Τίνα δ' ἂν φωνὴν ἄλλην, εἰ φωνὴν λάβοιεν Αἴγυπ τίων θεοί, οἷα αἴλουροι καὶ γαλαῖ, προήσονται ἢ τὴν Ὀμηρικὴν τε καὶ ποιητικὴν, τῆς κνίσσης τε καὶ ὀψαρτυτικῆς φίλην; τοιοῖδε μέντοι παρ' ὑμῖν οἱ τε δαίμονες καὶ οἱ θεοὶ καὶ εἴ τινες ἡμίθεοι ὥσπερ ἡμίονοι κέκληνται· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὀνομάτων ὑμῖν πενία πρὸς τὰς τῆς ἀσεβείας συνθέσεις.

3.42.1 Φέρε δὴ οὖν καὶ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἀπάνθρωποι καὶ μισάνθρωποι δαίμονες εἶεν ὑμῶν οἱ θεοὶ καὶ οὐχὶ μόνον ἐπιχαίροντες τῇ φρενοβλαβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς δὲ καὶ ἀνθρωποκτονίας ἀπολαύοντες· νυνὶ μὲν τὰς ἐν σταδίοις ἐνόπλους φιλονικίας, νυνὶ δὲ τὰς ἐν πολέμοις ἀναρίθμους φιλοτιμίας ἀφορμὰς σφίσιν ἡδονῆς ποριζόμενοι, ὅπως ὅτι μάλιστα ἔχοιεν ἀνθρωπειῶν ἀνέδην ἐμφορεῖσθαι φόνων· ἤδη δὲ κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη, οἷονεὶ λοιμοὶ ἐπισκήψαντες, 3.42.2 σπονδὰς ἀπήτησαν ἀνημέρους. Ἀριστομένης γοῦν ὁ Μεσσήνιος τῷ Ἰθωμήτῃ Διὶ τριακοσίους ἀπέσφαξεν, τοσαύτας ὁμοῦ καὶ τοιαύτας καλλιερεῖν οἰόμενος ἑκατόμβας· ἐν οἷς καὶ Θεόπομπος ἦν Λακεδαιμονίων βασιλεύς, ἱερεῖον εὐγενές. 3.42.3 Ταῦροι δὲ τὸ ἔθνος, οἱ περὶ τὴν Ταυρικὴν χερρόνησον κατοικοῦντες, οὓς ἂν τῶν ξένων παρ' αὐτοῖς ἔλωσι, τούτων δὴ τῶν κατὰ θάλατταν ἐπταικότων, αὐτίκα μάλα τῇ Ταυρικῇ καταθύουσιν Ἀρτέμιδι· ταύτας σου τὰς θυσίας Εὐριπίδης 3.42.4 ἐπὶ σκηνῆς τραγωδεῖ. Μόνιμος δ' ἴστορεῖ ἐν τῇ Τῶν Θαυμασίων Συναγωγῇ ἐν Πέλλῃ τῆς Θετταλίας Ἀχαιὸν ἄνθρωπον 3.42.5 Πηλεῖ καὶ Χείρωνι καταθύεσθαι· Λυκτίους γὰρ (Κρητῶν δὲ ἔθνος εἰσὶν οὗτοι) Ἀντικλείδης ἐν Νόστοις ἀποφαίνεται ἀνθρώπους ἀποσφάττειν τῷ Δίῳ, καὶ Λεσβίους Διονύσῳ τὴν 3.42.6 ὁμοίαν προσάγειν θυσίαν Δωσίδας λέγει· Φωκαεῖς δὲ (οὐδὲ γὰρ αὐτοὺς παραπέμψομαι)–τούτους Πυθοκλῆς ἐν τρίτῳ Περὶ ὁμοιοῦσιν τῇ Ταυροπόλῳ Ἀρτέμιδι ἄνθρωπον

όλοκαυτεῖν 3.42.7 ἱστορεῖ. Ἐρχεθεὺς δὲ ὁ Ἀττικὸς καὶ Μάριος ὁ Ῥωμαῖος τὰς αὐτῶν ἐθυσάτην θυγατέρας· ὧν ὁ μὲν τῇ Φερεφάττη, ὡς Δημάρατος ἐν πρώτῃ Τραγωδουμένων, ὁ δὲ τοῖς Ἀποτροπαίοις, ὁ Μάριος, ὡς Δωρόθεος ἐν τῇ τετάρτῃ 3.42.8 Ἰταλικῶν ἱστορεῖ. Φιλάνθρωποι γὰρ ἐκ τούτων καταφαίνονται οἱ δαίμονες· πῶς δὲ οὐχ ὅσοι ἀναλόγως οἱ δεισιδαίμονες; Οἱ μὲν σωτήρες εὐφημούμενοι, οἱ δὲ σωτηριὰν αἰτούμενοι παρὰ τῶν ἐπιβούλων σωτηρίας. Καλλιερεῖν γοῦν τοπάζοντες αὐτοῖς σφᾶς αὐτοὺς λελήθασιν ἀποσφάττοντες ἀνθρώπους.

3.42.9 Οὐ γὰρ οὖν παρὰ τὸν τόπον ἱερεῖον γίνεται ὁ φόνος, οὐδ' εἰ Ἀρτέμιδι τις καὶ Διὶ ἐν ἱερῷ δῆθεν χωρίῳ μᾶλλον ἢ ὄργῃ καὶ φιλαργυρία, ἄλλοις ὁμοίοις δαίμοσιν, ἐπὶ βωμοῖς ἢ ἐν ὁδοῖς ἀποσφάττοι τὸν ἄνθρωπον, [ἱερὸν] ἱερεῖον ἐπιφημίας, ἀλλὰ φόμος ἐστὶ καὶ ἀνδροκτασία ἢ τοιαύτη θυσία. 3.43.1 Τί δὲ οὖν, ὦ σοφώτατοι τῶν ἄλλων ζῶων ἄνθρωποι, τὰ μὲν θηρία περιφεύγομεν τὰ ἀνήμερα, κἄν που περιτῷ χωμένῳ ἄρκῳ ἢ λέοντι, ἐκτρέπομεθα, ὡς δ' ὅτε τις τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη οὖρεος ἐν βήσσει, ὑπὸ τε τρόμος ἔλλαβε γυῖα, ἅψ τ' ἀνεχώρησεν· δαίμονας δὲ ὀλεθρίους καὶ ἀλιτηρίους ἐπιβούλους τε καὶ μισανθρώπους καὶ λυμεῶνας ὄντας προαισθόμενοι καὶ 3.43.2 συνιέντες οὐκ ἐκτρέπεσθε οὐδὲ ἀποστρέφεσθε; Τί δ' ἂν καὶ ἀληθεύσαιεν οἱ κακοί, ἢ τίνα ἂν ὠφελήσαιεν; Αὐτίκα γοῦν ἔχω σοι βελτίονα, τῶν ὑμεδαπῶν τούτων θεῶν, τῶν δαιμόνων, ἐπιδειξάμενος τὸν ἄνθρωπον, τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ μαντικοῦ 3.43.3 τὸν Κῦρον καὶ τὸν Σόλωνα. Φιλόδωρος ὑμῶν ὁ Φοῖβος, ἀλλ' οὐ φιλάνθρωπος. Προὔδωκε τὸν Κροῖσον τὸν φίλον καὶ τοῦ μισθοῦ ἐκλαθόμενος (οὕτω φιλόλογος ἦν) ἀνήγαγε τὸν Κροῖσον διὰ τοῦ Ἄλλου ἐπὶ τὴν πυράν. Οὕτω φιλοῦντες 3.43.4 οἱ δαίμονες ὀδηγοῦσιν εἰς τὸ πῦρ. Ἄλλ', ὦ φιλάνθρωπότερε καὶ ἀληθέστερε τοῦ Ἀπόλλωνος ἄνθρωπε, τὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς οἴκτειρον δεδεμένον, καὶ σὺ μὲν, ὦ Σόλων, μάντευσαι τὴν ἀλήθειαν, σὺ δέ, ὦ Κῦρε, κέλευσον ἀποσβεσθῆναι τὴν πυράν. Σωφρόνησον ὕστατον γοῦν, ὦ Κροῖσε, τῷ πάθει μεταμαθῶν· ἀχάριστός ἐστιν ὃν προσκυνεῖς, λαμβάνει τὸν μισθὸν καὶ μετὰ τὸ χρυσίον ψεύδεται πάλιν. "Τέλος ὄρα" οὐχ ὁ δαίμων, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπός σοι λέγει. Οὐ λοξὰ μαντεύεται Σόλων· τοῦτον εὐρήσεις ἀληθῆ μόνον, ὦ βάρβαρε, τὸν χρησμόν· τοῦτον ἐπὶ τῆς πυρᾶς δοκιμάσεις. 3.44.1 Ὅθεν ἔπεισέ μοι θαυμάζειν τίσι ποτὲ φαντασίαις ἀπαχθέντες οἱ πρῶτοι πεπλανημένοι δεισιδαιμονίαν ἀνθρώποις κατήγγειλαν, δαίμονας ἀλιτηρίους νομοθετοῦντες σέβειν, εἴτε Φορωνεὺς ἐκεῖνος ἦν εἴτε Μέροψ εἴτε ἄλλος τις, οἱ νεῶς καὶ βωμοὺς ἀνέστησαν αὐτοῖς, πρὸς δὲ καὶ θυσίας 3.44.2 παραστήσαι πρῶτοι μεμύθενται. Καὶ γὰρ δὴ καὶ κατὰ χρόνους ὕστερον ἀνέπλαττον θεοὺς, οἷς προσκυνοῖεν. Ἀμέλει τὸν Ἑρωτα τοῦτον ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις τῶν θεῶν εἶναι λεγόμενον ἐτίμα πρότερον οὐδὲ εἶς πρὶν ἢ Χάρμον μεираκίον τι ἐλεῖν καὶ βωμὸν ἰδρύσασθαι ἐν Ἀκαδημίᾳ χαριστήριον ἐπιτελοῦς γενομένης ἐπιθυμίας· καὶ τῆς νόσου τὴν ἀσέλγειαν Ἑρωτα κεκλήκασι, θεοποιούντες ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν. 3.44.3 Ἀθηναῖοι δὲ οὐδὲ τὸν Πᾶνα ἤδεσαν ὅστις ἦν, πρὶν ἢ Φίλιπ πίδην εἰπεῖν αὐτοῖς. Εἰκότως ἄρα ἀρχὴν ποθεν ἢ δεισιδαιμονία λαβοῦσα κακίας ἀνοήτου γέγονε πηγὴ· εἴτα δὲ μὴ ἀνακοπεῖσα, ἀλλ' εἰς ἐπίδοσιν ἐλθοῦσα καὶ πολλὴ δὴ ῥυεῖσα, δημιουργὸς πολλῶν καθίσταται δαιμόνων, ἐκατόμβας θύουσα καὶ πανηγύρεις ἐπιτελοῦσα καὶ ἀγάλματα ἀνιστᾶσα καὶ 3.44.4 νεῶς ἀνοικοδομοῦσα, τοὺς δὲ οὐ γὰρ οὐδὲ τούτους σιωπῆ σωμαί, πρὸς δὲ καὶ αὐτοὺς ἐξελέγξω–νεῶς μὲν εὐφήμως ὀνομαζομένους, τάφους δὲ γενομένους [τουτέστι τοὺς τάφους νεῶς ἐπικεκλημένους]. Ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ κἄν νῦν δεισιδαιμονίας ἐκλάθεσθε, τοὺς τάφους τιμᾶν ἀίσχυνόμενοι.

3.45.1 Ἐν τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Λαρίσῃ ἐν τῇ ἀκροπόλει τάφος ἐστὶν Ἀκρισίου,

Ἀθήνησιν δὲ ἐν ἀκροπόλει Κέκροπος, ὡς φησιν Ἀντίοχος ἐν τῷ ἐνάτῳ τῶν Ἱστοριῶν. Τί δὲ Ἐριχθόνιος; Οὐχὶ ἐν τῷ νεῷ τῆς Πολιάδος κεκήδεται; Ἰμμάραδος δὲ ὁ Εὐμόλπου καὶ Δαείρας οὐχὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἐλευσίνιου τοῦ ὑπὸ τῆ ἀκροπόλει; Αἱ δὲ Κελεοῦ 3.45.2 θυγατέρες οὐχὶ ἐν Ἐλευσίνι τετάφαται; Τί σοι καταλέγω τὰς Ὑπερβορέων γυναῖκας; Ὑπερόχη καὶ Λαοδίκη κέκλησθον, ἐν τῷ Ἀρτεμισίῳ ἐν Δήλῳ κεκήδουσθον, τὸ δὲ ἐν τῷ Ἀπόλλωνος τοῦ Δηλίου ἐστὶν ἱερῷ. Λεάνδριος δὲ Κλέοχον 3.45.3 ἐν Μιλήτῳ τεθάφθαι ἐν τῷ Διδυμαίῳ φησίν. Ἐνταῦθα τῆς Λευκοφρύνης τὸ μνημεῖον οὐκ ἄξιον παρελθεῖν ἐπομένους Ζήνωνι τῷ Μυνδίῳ, ἢ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Μαγνησίᾳ κεκήδεται, οὐδὲ μὴν τὸν ἐν Τελμισσῷ βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος· μνήμα εἶναι καὶ τοῦτον Τελμισσέως τοῦ 3.45.4 μάντεως ἱστοροῦσιν. Πτολεμαῖος δὲ ὁ τοῦ Ἀγησάρχου ἐν τῷ α΄ τῶν περὶ τὸν Φιλοπάτορα ἐν Πάφῳ λέγει ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἱερῷ Κινύραν τε καὶ τοὺς Κινύρου ἀπογόνους 3.45.5 κεκηδεῦσθαι. Ἀλλὰ γὰρ ἐπιόντι μοι τοὺς προσκυνουμένους ὑμῖν τάφους ἐμοὶ μὲν οὐδ' ὁ πᾶς ἂν ἀρκέσῃ χρόνος· ὑμᾶς δὲ εἰ μὴ ὑπεισέρχεται τις αἰσχύνῃ τῶν τολμωμένων, νεκροὶ ἄρα τέλειον ὄντες νεκροῖς ὄντως πεπιστευκότες περιέρχεσθε· ἄδειλοί, τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμῶν εἰλύεται κεφαλαί.

4.46.1 Εἰ δ' ἔτι πρὸς τούτοις φέρων ὑμῖν τὰ ἀγάλματα αὐτὰ ἐπισκοπεῖν παραθείην, ἐπιόντες ὡς ἀληθῶς λῆρον εὐρήσετε τὴν συνήθειαν, "ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων" ἀναίσθητα πρὸς 4.46.2 τρεπόμενοι. Πάλαι μὲν οὖν οἱ Σκύθαι τὸν ἀκινάκην, οἱ Ἀραβες τὸν λίθον, οἱ Πέρσαι τὸν ποταμὸν προσεκύνουν, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων οἱ ἔτι παλαιότεροι ξύλα ἰδρύνοντο περιφανῆ καὶ κίονας ἴστων ἐκ λίθων· ἃ δὴ καὶ ξόανα 4.46.3 προσηγορεύετο διὰ τὸ ἀπεξέσθαι τῆς ὕλης. Ἀμέλει ἐν Ἰκάρῳ τῆς Ἀρτέμιδος τὸ ἄγαλμα ξύλον ἦν οὐκ εἰργασμένον, καὶ τῆς Κιθαιρωνίας Ἥρας ἐν Θεσπεΐᾳ πρέμνον ἐκκεκομ μένον· καὶ τὸ τῆς Σαμίας Ἥρας, ὡς φησιν Ἀέθλιος, πρότερον μὲν ἦν σανίς, ὕστερον δὲ ἐπὶ Προκλέους ἀρχοντος ἀνδριαντοειδὲς ἐγένετο. Ἐπεὶ δὲ ἀνθρώποις ἀπεικονίζεσθαι τὰ ξόανα ἤρξατο, βρέτη τὴν ἐκ βροτῶν ἐπωνυμίαν ἐκαρπῶ 4.46.4 σατο. Ἐν Ῥώμῃ δὲ τὸ παλαιὸν δόρυ φησὶ γεγονέναι τοῦ Ἄρεως τὸ ξόانون Οὐάρρων ὁ συγγραφεύς, οὐδέπω τῶν τεχνιτῶν ἐπὶ τὴν εὐπρόσωπον ταύτην κακοτεχνίαν ὠρμηκότων. Ἐπειδὴ δὲ ἦνθησεν ἡ τέχνη, ἠὔξησεν ἡ πλάνη. 4.47.1 Ὡς μὲν οὖν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα καὶ συνελόντι φάναι τὴν ὕλην ἀγάλματα ἀνδρείκελα ἐποίησαντο, οἷς ἐπιμορφάζετε εὐσέβειαν συκοφαντοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ἤδη μὲν αὐτόθεν δηλον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀποδείξεως ποσῆς 4.47.2 ἐπιδομένου τοῦ τόπου οὐ παραιτητέον. Τὸν μὲν οὖν Ὀλυμπίαν Δία καὶ τὴν Ἀθήνησι Πολιάδα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος κατασκευάσαι Φειδίαν παντί που σαφές· τὸ δὲ ἐν Σάμῳ τῆς Ἥρας ξόانون Σμίλιδι τῷ Εὐκλείδου πεποιῆσθαι Ὀλύμπιχος 4.47.3 ἐν Σαμιακοῖς ἱστορεῖ. Μὴ οὖν ἀμφιβάλλετε, εἰ τῶν Σεμνῶν Ἀθήνησι καλουμένων θεῶν τὰς μὲν δύο Σκόπας ἐποίησεν ἐκ τοῦ καλουμένου λυχνέως λίθου, Κάλως δὲ τὴν μέσσην αὐταῖν· ἱστοροῦντα ἔχω σοι Πολέμωνα δεικνύναι 4.47.4 ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Πρὸς Τίμαιον· μὴδὲ τὰ ἐν Πατάρσις τῆς Λυκίας ἀγάλματα Διὸς καὶ Ἀπόλλωνος <εἰ> Φειδίας πάλιν ἐκεῖνα τὰ ἀγάλματα καθάπερ τοὺς λέοντας τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀνακειμένους εἴργασται· εἰ δέ, ὡς φασὶ τινες, Βρυάζιος ἦν τέχνη, οὐ διαφέρομαι· ἔχεις καὶ τοῦτον ἀγαλ 4.47.5 ματουργόν· ὁπότερον αὐτοῖν βούλει ἐπίγραφε. Καὶ μὴν Τελεσίου τοῦ Ἀθηναίου, ὡς φησι Φιλόχορος, ἔργον εἰσὶν ἀγάλματα ἐννεαπῆχη Ποσειδῶνος καὶ Ἀμφιτρίτης ἐν Τήνῳ προσκυνούμενα. Δημήτριος γὰρ ἐν δευτέρῳ τῶν Ἀργολικῶν τοῦ ἐν Τίρυνθι τῆς Ἥρας ξοάνου καὶ τὴν ὕλην 4.47.6 ὄγχνην καὶ τὸν ποιητὴν Ἄργον ἀναγράφει. Πολλοὶ δ' ἂν τάχα που θαυμάσειαν, εἰ μάθοιεν τὸ

Παλλάδιον τὸ διοπετὲς καλούμενον, ὃ Διομήδης καὶ Ὀδυσσεὺς ἱστοροῦνται μὲν ὑφελέσθαι ἀπὸ Ἰλίου, παρακαταθέσθαι δὲ Δημοφῶντι, ἐκ τῶν Πέλοπος ὄστων κατεσκευάσθαι, καθάπερ τὸν Ὀλύμπιον ἐξ ἄλλων ὄστων Ἰνδικοῦ θηρίου. Καὶ δὴ τὸν ἱστοροῦντα Διονύσιον ἐν τῷ πέμπτῳ μέρει τοῦ Κύκλου παρίστημι. 4.47.7 Ἀπελλᾶς δὲ ἐν τοῖς Δελφικοῖς δύο φησὶ γεγονέναι τὰ Παλ 4.47.7 λάδια, ἄμφω δ' ὑπ' ἀνθρώπων δεδημιουργῆσθαι. Ἄλλ' ὅπως μηδεὶς ὑπολάβῃ καὶ ταῦτά με ἀγνοίᾳ παρεικέναι, παραθήσομαι τοῦ Μορύχου Διονύσου τὸ ἄγαλμα Ἀθήνησι γεγονέναι μὲν ἐκ τοῦ φελλάτα καλουμένου λίθου, ἔργον δὲ εἶναι Σίκωνος τοῦ Εὐπαλάμου, ὡς φησι Πολέμων ἐν τινὶ 4.47.8 ἐπιστολῇ. Ἐγενέσθην δὲ καὶ ἄλλω τινὲ δύο Κρητικῶ οἶμαι ἀνδριαντοποιῶ (Σκύλλης καὶ Δίποινος ὠνομαζέσθην)· τούτῳ δὲ τὰ ἐν Ἄργει τοῖν Διοσκοῦροιν ἀγάλματα κατεσκευασάτην καὶ τὸν ἐν Τίρυνθι Ἡρακλέους ἀνδριάντα καὶ τὸ τῆς Μου νυχίας Ἀρτέμιδος ξόانون ἐν Σικυῶνι.

4.48.1 Καὶ τί περὶ ταῦτα διατρίβω, ἐξὸν αὐτὸν τὸν μεγαλο δαίμονα ὑμῖν ἐπιδειξάι ὅστις ἦν, ὃν δὴ κατ' ἐξοχὴν πρὸς πάντων σεβασμοῦ κατηξιωμένον ἀκούομεν, τοῦτον ἄχειρο 4.48.2 ποιήτον εἰπεῖν τετολημῆκασιν, τὸν Αἰγύπτιον Σάραπιν; Οἱ μὲν γὰρ αὐτὸν ἱστοροῦσιν χαριστήριον ὑπὸ Σινωπέων Πτολεμαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ τῷ Αἰγυπτίων πεμφθῆναι βασιλεῖ, ὃς λιμῶ τρυχομένους αὐτοὺς ἀπ' Αἰγύπτου μετα πεμφσαμένους σῖτον [ὁ Πτολεμαῖος] ἀνεκτήσατο, εἶναι δὲ τὸ ξόانون τοῦτο ἄγαλμα Πλούτωνος· ὃς, δεξάμενος τὸν ἀνδριάντα, καθίδρυσεν ἐπὶ τῆς ἄκρας, ἦν νῦν Ῥακῶτιν καλοῦσιν, ἔνθα καὶ τὸ ἱερόν τετίμηται τοῦ Σαράπιδος, γειτνιαῖ δὲ τοῖς τόποις τὸ χωρίον. Βλιστίχην δὲ τὴν παλλα κίδα τελευτήσασαν ἐν Κανώβῳ μεταγαγὼν ὁ Πτολεμαῖος 4.48.3 ἔθαψεν ὑπὸ τὸν προδεδηλωμένον σηκόν. Ἄλλοι δὲ φασὶ Ποντικὸν εἶναι βρέτας τὸν Σάραπιν, μετήχθαι δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς πανηγυρικής. Ἰσίδωρος μόνος παρὰ Σελευκέων τῶν πρὸς Ἀντιοχείᾳ τὸ ἄγαλμα μεταχθῆναι λέγει, ἐν σιτοδείᾳ καὶ αὐτῶν γενομένων καὶ ὑπὸ Πτολεμαίου 4.48.4 διατραφέντων. Ἄλλ' ὃ γε Ἀθηνόδωρος ὁ τοῦ Σάνδωνος ἀρχαίσει τὸν Σάραπιν βουληθεὶς οὐκ οἶδ' ὅπως περιέπεσεν, ἐλέγξας αὐτὸν ἄγαλμα εἶναι γενητόν· Σέσωστρίν φησὶ τὸν Αἰγύπτιον βασιλέα, τὰ πλεῖστα τῶν παρ' Ἑλλήσι παρασησάμενον ἔθνων, ἐπανελθόντα εἰς Αἴγυπτον ἐπαγαγέσθαι 4.48.5 τεχνίτας ἱκανούς· τὸν οὖν Ὅσιριν τὸν προπάτορα τὸν αὐτοῦ δαιδαλθῆναι ἐκέλευσεν αὐτὸς πολυτελῶς, κατασκευάζει δὲ αὐτὸν Βρυάξις ὁ δημιουργός, οὐχ ὁ Ἀθηναῖος, ἄλλος δὲ τις ὁμώνυμος ἐκείνῳ τῷ Βρυάξιδι· ὃς ὕλη κατακέχρηται εἰς δημιουργίαν μικτῆ καὶ ποικίλῃ. Ῥίνημα γὰρ χρυσοῦ ἦν αὐτῷ καὶ ἀργύρου χαλκοῦ τε καὶ σιδήρου καὶ μολίβδου, πρὸς δὲ καὶ κασιτέρου, λίθων δὲ Αἰγυπτίων ἐνέδει οὐδὲ εἰς, σαπφείρου καὶ αἱματίτου θραύσματα σμαράγδου τε, 4.48.6 ἀλλὰ καὶ τοπαζίου. Λεάνας οὖν τὰ πάντα καὶ ἀναμίξας ἔχρωσε κυάνῳ, οὗ δὴ χάριν μελάντερον τὸ χρῶμα τοῦ ἀγάλματος, καὶ τῷ ἐκ τῆς Ὀσίριδος καὶ τοῦ Ἄπιος κηδείας ὑπολελειμμένῳ φαρμάκῳ φυράσας τὰ πάντα διέπλασεν τὸν Σάραπιν· οὗ καὶ τοῦνομα αἰνίττεται τὴν κοινωνίαν τῆς κηδείας καὶ τὴν ἐκ τῆς ταφῆς δημιουργίαν, σύνθετον ἀπὸ τε Ὀσίριδος καὶ Ἄπιος γενόμενον Ὀσίραπις. 4.49.1 Καινὸν δὲ ἄλλον ἐν Αἰγύπτῳ, ὀλίγου δεῖν καὶ παρ' Ἑλλήσι, σεβασμίως τεθείακεν θεὸν ὁ βασιλεὺς ὁ Ῥωμαίων τὸν ἐρώμενον ὠραιότατον σφόδρα γενόμενον, Ἀντίνοον, ὃν ἀνιέρωσεν οὕτως ὡς Γανυμήδην ὁ Ζεὺς· οὐ γὰρ κωλύεται ῥαδίως ἐπιθυμία φόβον οὐκ ἔχουσα· καὶ νύκτας ἱεράς τὰς Ἀντινόου προσκυνοῦσιν ἄνθρωποι νῦν, ἃς αἰσχροῦς ἠπίστατο 4.49.2 ὁ συναγρυπνήσας ἐραστής. Τί μοι θεὸν καταλέγεις τὸν πορνείᾳ τετιμημένον; τί δὲ καὶ ὡς υἱὸν θρηνεῖσθαι προσέταξας; τί δὲ καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ διηγῆ; αἰσχρόν ἐστι τὸ κάλλος ὕβρει μεμαραμμένον. Μὴ τυραννήσης, ἄνθρωπε, τοῦ κάλλους

μηδὲ ἐνουβρίας ἀνθοῦντι τῷ νέῳ· τήρησον αὐτὸ καθαρὸν, ἵνα ἦ καλόν. Βασιλεὺς τοῦ κάλλους γενοῦ, μὴ τύραννος· ἐλευθερον μεινάτω· τότε σου γνωρίσω τὸ κάλλος, ὅτε καθαρὰν τετήρηκας τὴν εἰκόνα· τότε προσκυνήσω τὸ 4.49.3 κάλλος, ὅτε ἀληθινὸν ἀρχέτυπὸν ἐστὶ τῶν καλῶν. Ἦδη δὲ τάφος ἐστὶ τοῦ ἐρωμένου, νεὼς ἐστὶν Ἀντινόου καὶ πόλις· καθάπερ δέ, οἶμαι, οἱ ναοί, οὕτω δὲ καὶ οἱ τάφοι θαυμά ζονται, πυραμίδες καὶ μαυσώλεια καὶ λαβύρινθοι, ἄλλοι ναοὶ τῶν νεκρῶν, ὡς ἐκεῖνοι τάφοι τῶν θεῶν. 4.50.1 Διδάσκαλον δὲ ὑμῖν παραθήσομαι τὴν προφήτιν Σίβυλλαν οὐ ψευδοῦς Φοίβου χρησηγόρον, ὃν τε μάταιοι ἄνθρωποι θεὸν εἶπον, ἐπεψεύσαντο δὲ μάντιν, ἀλλὰ θεοῦ μέγαλοιο, τὸν οὐ χέρες ἔπλασαν ἀνδρῶν εἰδώλοις ἀλάλοις λιθοξέστοισιν ὅμοιον.

4.50.2 Αὕτη μέντοι ἐρείπια τοὺς νεὼς προσαγορεύει, τὸν μὲν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος "χάσμασι καὶ σειμοῖς" καταποθήσεσθαι προμηνύουσα οὕτως, ὕπτια δ' οἰμῶξει Ἐφεσος κλαίουσα παρ' ὄχθαις καὶ νηὸν ζητοῦσα τὸν οὐκέτι ναιετάοντα· 4.50.3 τὸν δὲ Ἴσιδος καὶ Σαράπιδος ἐν Αἰγύπτῳ κατενεχθήσεσθαι φησι καὶ ἐμπρησθήσεσθαι· Ἴσι, θεὰ τριτάλαινα, μένεις ἐπὶ χεῦματα Νείλου μούνη, μαινὰς ἄναυδος ἐπὶ ψαμάθοις Ἀχέροντος, εἶτα ὑποβάσα· καὶ σύ, Σάραπι λίθους ἀργοὺς ἐπικεῖμενε πολλοὺς, κείσαι πτώμα μέγιστον ἐν Αἰγύπτῳ τριταλαίνῃ. 4.50.4 Σὺ δὲ ἀλλ' εἰ μὴ προφήτιδος ἐπακούεις, τοῦ γε σοῦ ἄκουσον φιλοσόφου, τοῦ Ἐφεσίου Ἡρακλείτου, τὴν ἀναισθησίαν ὀνειδίζοντος τοῖς ἀγάλμασι· "καὶ τοῖς ἀγάλμασι τουτέοισιν 4.50.5 εὐχονται, ὀκοῖον εἴ τις δόμοις λεσχηνεύοιτο". Ἦ γὰρ οὐχὶ τερατώδεις οἱ λίθους προστρεπόμενοι, εἶτα μέντοι καὶ πρὸ τῶν πυλῶν ἰστάντες αὐτοὺς ὡς ἐνεργεῖς; Ἐρμῆν προσκυνοῦσιν ὡς θεὸν καὶ τὸν Ἀγυῖα θυρωρὸν ἰστάντες. Εἰ γὰρ ὡς ἀναισθητοὺς ὑβρίζουσιν, τί προσκυνοῦσιν ὡς θεοὺς; Εἰ δὲ αἰσθήσεως αὐτοὺς μετέχειν οἴονται, τί τούτους 4.51.1 ἰστᾶσι θυρωροῦς; Ῥωμαῖοι δὲ τὰ μέγιστα κατορθώματα τῇ Τύχῃ ἀνατιθέντες καὶ ταύτην μεγίστην οἰόμενοι θεόν, φέροντες εἰς τὸν κοπρῶνα ἀνέθηκαν αὐτήν, ἄξιον νεῶν τὸν ἀφεδρῶνα νεύμαντες τῇ θεῷ. 4.51.2 Ἀλλὰ γὰρ ἀναισθητῶ λίθῳ καὶ ξύλῳ καὶ χρυσίῳ πλουσίῳ οὐθ' ὀτιοῦν μέλει, οὐ κνίσης, οὐχ αἵματος, οὐ καπνοῦ, ὧ δὴ τιμώμενοι καὶ τυφόμενοι ἐκμελαίνονται· ἀλλ' οὐδὲ τιμῆς, οὐχ ὕβρεως· τὰ δὲ καὶ παντός ἐστὶν ἀτιμότερα ζώου, τὰ 4.51.3 ἀγάλματα. Καὶ ὅπως γε τεθείασται τὰ ἀναισθητα, ἀπορεῖν ἔπεισί μοι καὶ κατελεεῖν τοὺς πλανωμένους τῆς ἀνοίας ὡς δειλαίους· εἰ γὰρ καὶ τινα τῶν ζώων οὐχὶ πάσας ἔχει τὰς αἰσθήσεις, ὡσπερ εὐλαὶ καὶ κάμποι καὶ ὄσα διὰ τῆς πρώτης γενέσεως εὐθὺς ἀνάπηρα φαίνεται, καθάπερ οἱ σπάλακες καὶ ἡ μυγαλῆ, ἣν φησὶν ὁ Νίκανδρος "τυφλὴν τε σμερδνὴν 4.51.4 τε"· ἀλλὰ γε ἀμείνους εἰσὶ τῶν ξοάνων τούτων καὶ τῶν ἀγαλμάτων τέλεον ὄντων κωφῶν· ἔχουσιν γὰρ αἴσθησιν μίαν γέ τινα, φέρε εἰπεῖν ἀκουστικὴν ἢ ἀπτικὴν ἢ τὴν ἀναλογοῦσαν τῇ ὀσφρησει ἢ τῇ γεύσει· τὰ δὲ οὐδὲ μιᾶς 4.51.5 αἰσθήσεως μετέχει, τὰ ἀγάλματα. Πολλὰ δὲ ἐστὶ τῶν ζώων, ὅσα οὐδὲ ὄρασιν ἔχει οὔτε ἀκοὴν οὔτε μὴν φωνήν, οἷον καὶ τὸ τῶν ὀστρέων γένος, ἀλλὰ ζῆ γε καὶ αὐξεται, πρὸς δὲ καὶ τῇ σελήνῃ συμπάσχει· τὰ δὲ ἀγάλματα ἀργά, ἄπρακτα, ἀναισθητα, προσδεῖται καὶ προσκαθηλοῦται καὶ προσπήγνυται, χωνεύεται, ῥινᾶται, πρίεται, περιζέεται, 4.51.6 γλύφεται. Κωφὴν μὲν δὴ γαῖαν ἀεικίζουσιν οἱ ἀγαλματοποιοί, τῆς οἰκείας ἐξιστάντες φύσεως, ὑπὸ τῆς τέχνης προσκυνεῖν ἀναπειθόντες· προσκυνοῦσιν δὲ οἱ θεοποιοὶ οὐ θεοὺς καὶ δαίμονας κατὰ γε αἴσθησιν τὴν ἐμὴν, γῆν δὲ καὶ τέχνην, τὰ ἀγάλματα ὅπερ ἐστίν. Ἔστιν γὰρ ὡς ἀληθῶς τὸ ἄγαλμα ὕλη νεκρὰ τεχνίτου χειρὶ μεμορφωμένη· ἡμῖν δὲ οὐχ ὕλης αἰσθητῆς αἰσθητόν, νοητόν δὲ τὸ ἄγαλμά ἐστιν. Νοητόν, οὐκ αἰσθητόν ἐστὶ [τὸ ἄγαλμα] ὁ θεός, ὁ μόνος ὄντως θεός.

4.52.1 Καὶ δὴ ἔμπαλιν ἐν αὐταῖς που ταῖς περιστάσεσιν οἱ δεισιδαίμονες, οἱ τῶν

λίθων προσκυνηταί, ἔργω μαθόντες ἀναίσθητον ὕλην μὴ σέβειν, αὐτῆς ἠττώμενοι τῆς
 χρείας ἀπόλλυνται ὑπὸ δεισιδαιμονίας· καταφρονοῦντες δ' ὅμως τῶν ἀγαλμάτων,
 φαίνεσθαι δὲ μὴ βουλόμενοι αὐτῶν ὅλως περιφρονοῦντες, ἐλέγχονται ὑπ' αὐτῶν τῶν
 θεῶν, οἷς δὴ 4.52.2 τὰ ἀγάλματα ἐπιπεφήμισται. Διονύσιος μὲν γὰρ ὁ τύραννος ὁ
 νεώτερος θοιμάτιον τὸ χρύσειον περιελόμενος τοῦ Διὸς ἐν Σικελίᾳ προσέταξεν αὐτῷ
 ἔρεοῦν περιτεθῆναι, χαριέντως φήσας τοῦτο ἄμεινον εἶναι τοῦ χρυσοῦ, καὶ θέρους
 κουφὸ 4.52.3 τερον καὶ κρύους ἀλεεινότερον. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνὸς ἀπορούμενος
 χρημάτων τοῦ Διὸς τὸ ἄγαλμα τὸ χρυσοῦν, πεντεκαίδεκα πηχῶν τὸ μέγεθος ὄν,
 προσέταξε χωνεῦσαι καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἀτιμοτέρας ὕλης ἄγαλμα παραπλήσιον ἐκείνῳ
 4.52.4 πετάλοις κεχρυσωμένον ἀναθεῖναι πάλιν. Αἱ δὲ χελιδόνες καὶ τῶν ὀρνέων τὰ
 πλεῖστα κατεξερωσιν αὐτῶν τῶν ἀγαλμάτων εἰσπετόμενα, οὐδὲν φροντίσαντα οὔτε
 Ὀλυμπίου Διὸς οὔτε Ἐπιδαυρίου Ἀσκληπιοῦ οὐδὲ μὴν Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἢ Σαράπιδος
 Αἰγυπτίου· παρ' ὧν οὐδὲ αὐτῶν τὴν ἀναισθησίαν 4.52.5 τῶν ἀγαλμάτων ἐκμανθάνετε.
 Ἄλλ' εἰσὶ μὲν κακοῦργοί τινες ἢ πολέμιοι ἐπιθέμενοι, οἱ δι' αἰσχροκέρδειαν ἐδήλωσαν τὰ
 ἱερά καὶ τὰ ἀναθήματα ἐσύλησαν ἢ καὶ αὐτὰ ἐχώνευσαν 4.52.6 τὰ ἀγάλματα. Καὶ εἰ
 Καμβύσης τις ἢ Δαρεῖος ἢ ἄλλος μαινόμενος τοιαῦτα ἄττα ἐπεχείρησεν καὶ εἰ τὸν
 Αἰγυπτίον τις ἀπέκτεινεν Ἄπιν, γελῶ μὲν ὅτι τὸν θεὸν ἀπέκτεινεν αὐτῶν, ἀγανακτῶ δὲ
 εἰ κέρδους χάριν ἐπλημμέλει. 4.53.1 Ἐκὼν οὖν ἐκλήσομαί τι τῆσδε τῆς κακοουργίας,
 πλεονεξίας ἔργα, οὐχὶ δὲ ἀδρανεῖας τῶν εἰδώλων ἔλεγχον νομίζων. Ἄλλ' οὔτι γε τὸ πῦρ
 καὶ οἱ σεισμοὶ κερδαλέοι, οὐδὲ μὴν φοβοῦνται ἢ δυσωποῦνται οὐ τοὺς δαίμονας, οὐ τὰ
 ἀγάλματα, οὐ μᾶλλον ἢ τὰς ψηφίδας τὰς παρὰ τοῖς αἰγιαλοῖς 4.53.2 σεσωρευμένας τὰ
 κύματα. Οἶδα ἐγὼ πῦρ ἐλεγκτικὸν καὶ δεισιδαιμονίας ἱατικόν· εἰ βούλει παύσασθαι τῆς
 ἀνοίας, φωταγωγῆσαι σε τὸ πῦρ. Τοῦτο τὸ πῦρ καὶ τὸν ἐν Ἄργει νεῶν σὺν καὶ τῇ ἱερείᾳ
 κατέφλεξεν Χρυσίδι, καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀρτέμιδος δεύτερον μετὰ Ἀμαζόνος καὶ τὸν
 Ῥώμη Καπιτώλιον ἐπινενέμηται πολλάκις· οὐκ ἀπέσχετο 4.53.3 δὲ οὐδὲ τοῦ ἐν
 Ἀλεξανδρέων πόλει Σαράπιδος ἱεροῦ. Ἀθήνησι γὰρ τοῦ Διονύσου τοῦ Ἐλευθερέως
 κατήρειψε τὸν νεῶν, καὶ τὸν ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος πρότερον ἤρπασεν θύελλα,
 ἔπειτα ἠφάνισε πῦρ σωφρονοῦν. Τοῦτό σοι προοίμιον ἐπιδείκνυται ὧν ὑπισχνεῖται τὸ
 πῦρ. 4.53.4 Οἱ δὲ τῶν ἀγαλμάτων δημιουργοὶ οὐ δυσωποῦσιν ὑμῶν τοὺς ἔμφρονας τῆς
 ὕλης καταφρονεῖν; Ὁ μὲν Ἀθηναῖος Φειδίας ἐπὶ τῷ δακτύλῳ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου
 ἐπιγράψας "Παντάρκης καλός"· οὐ γὰρ καλὸς αὐτῷ ὁ Ζεὺς, ἀλλ' ὁ 4.53.5 ἐρώμενος ἦν· ὁ
 Πραξιτέλης δέ, ὡς Ποσίδιππος ἐν τῷ περὶ Κνίδου διασαφεῖ, τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἄγαλμα
 τῆς Κνιδίας κατασκευάζων τῷ Κρατίνης τῆς ἐρωμένης εἶδει παραπλήσιον πεποίηκεν
 αὐτήν, ἴν' ἔχοιεν οἱ δεῖλαιοι τὴν Πραξιτέλους 4.53.6 ἐρωμένην προσκυνεῖν. Φρύνη δὲ
 ὀπηνίκα ἦνθει ἢ ἑταίρα ἢ Θεσπιακὴ, οἱ ζωγράφοι πάντες τῆς Ἀφροδίτης εἰκόνας πρὸς τὸ
 κάλλος ἀπεμιμοῦντο Φρύνης, ὥσπερ αὖ καὶ οἱ λιθοξόοι τοὺς Ἑρμᾶς Ἀθήνησι πρὸς
 Ἀλκιβιάδην ἀπέικαζον. Ὑπλείπεται τῆς σῆς κρίσεως τὸ ἔργον ἐπάξαι, εἰ βούλει καὶ τὰς
 ἑταίρας προσκυνεῖν. 4.54.1 Ἐντεῦθεν, οἶμαι, κινηθέντες οἱ βασιλεῖς οἱ παλαιοί,
 καταφρονοῦντες τῶν μύθων τούτων, ἀνέδην διὰ τὸ ἐξ ἀνθρώπων ἀκίνδυνον σφᾶς
 αὐτοὺς θεοὺς ἀνηγόρευον, ταύτη κάκείνους διὰ τὴν δόξαν ἀπηθανάτισθαι διδάσκοντες·
 Κῆρυξ μὲν ὁ Αἰόλου Ζεὺς ὑπὸ τῆς Ἀλκυόνης τῆς γυναικός, Ἀλκυόνη 4.54.2 δὲ αὐθις ὑπὸ
 τοῦ ἀνδρὸς Ἥρα προσαγορευομένη. Πτολεμαῖος δὲ ὁ τέταρτος Διόνυσος ἐκαλεῖτο· καὶ
 Μιθριδάτης ὁ Ποντικὸς Διόνυσος καὶ αὐτός· ἐβούλετο δὲ καὶ Ἀλέξανδρος Ἀμμωνος
 υἱὸς εἶναι δοκεῖν καὶ κερασφόρος ἀναπλάττεσθαι πρὸς τῶν ἀγαλματοποιῶν, τὸ καλὸν
 ἀνθρώπου πρόσωπον 4.54.3 ὑβρίσαι σπεύδων κέρατι. Καὶ οὔτι γε βασιλεῖς μόνον, ἀλλὰ

καὶ ἰδιῶται θεΐαις προσηγορίαις σφᾶς αὐτοὺς ἐσέμνυνον, ὡς Μενεκράτης ὁ ἰατρός, Ζεὺς οὗτος ἐπικεκλημένος. Τί με δεῖ καταλέγειν Ἀλέξανρον (γραμματικός οὗτος τὴν ἐπιστήμην γεγωνῶς, ὡς ἱστορεῖ Ἄριστος ὁ Σαλαμίνιος, αὐτὸν κατεσχη 4.54.4 μάτιζεν εἰς Ἥλιον); Τί δεῖ καὶ Νικαγόρου μεμνήσθαι (Ζελεΐτης τὸ γένος ἦν κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου γεγωνῶς χρόνους· Ἐρμῆς προσηγορεύετο ὁ Νικαγόρας καὶ τῇ 4.54.5 στολῇ τοῦ Ἐρμοῦ ἐκέχρητο, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ), ὅπου γε καὶ ὅλα ἔθνη καὶ πόλεις αὐτανδροί, κολακεῖαν ὑποδύμεναι, ἐξευτελίζουσιν τοὺς μύθους τοὺς περὶ τῶν θεῶν, ἰσοθέους ἄνθρωποι κατασχηματίζοντες ἑαυτοὺς, ὑπὸ δόξης πεφουση μένοι, ἐπιψηφίζόμενοι τιμὰς ἑαυτοῖς ὑπερόγκους; Νῦν μὲν τὸν Μακεδόνα τὸν ἐκ Πέλλης τὸν Ἀμύντου Φίλιππον ἐν Κυνοσάργει νομοθετοῦντες προσκυνεῖν, τὸν "τὴν κλεῖν κατεαγότα καὶ τὸ σκέλος πεπηρωμένον", ὃς ἐξεκόπη τὸν 4.54.6 ὀφθαλμόν· αὐθις δὲ τὸν Δημήτριον θεὸν καὶ αὐτὸν ἀναγο ρεύοντες· καὶ ἔνθα μὲν ἀπέβη τοῦ ἵππου Ἀθήναζε εἰσιῶν, Καταιβάτου ἱερόν ἐστι Δημητρίου, βωμοὶ δὲ πανταχοῦ· καὶ γάμος ὑπὸ Ἀθηναίων αὐτῷ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ἠύτρεπίζετο· ὁ δὲ τὴν μὲν θεὸν ὑπερηφάνει, τὸ ἄγαλμα γῆμαι μὴ δυνά μενος· Λάμιαν δὲ τὴν ἑταίραν ἔχων εἰς ἀκρόπολιν ἀνήει καὶ τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐνεφυρᾶτο παστῶ, τῇ παλαιᾷ παρθένῳ τὰ τῆς νέας ἐπιδεικνύς ἑταίρας σχήματα. 4.55.1 Οὐ νέμεσις τοίνυν οὐδὲ Ἴππωνι ἀπαθανατίζοντι τὸν θάνατον τὸν ἑαυτοῦ· ὁ Ἴππων οὗτος ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσεν τῷ μνήματι τῷ ἑαυτοῦ τόδε τὸ ἔλεγξιον· Ἴππωνος τόδε σῆμα, τὸν ἀθανάτοισι θεοῖσιν ἴσον ἐποίησεν Μοῖρα καταφθίμενον. Εὖ γε, Ἴππων, ἐπιδεικνύεις ἡμῖν τὴν ἀνθρωπίνην πλάνην. Εἰ γὰρ καὶ λαλοῦντί σοι μὴ πεπιστεύκασι, νεκροῦ γενέσθωσαν μαθηταί. Χρησμός οὗτός ἐστιν Ἴππωνος· νοήσωμεν αὐτόν. 4.55.2 Οἱ προσκυνούμενοι παρ' ὑμῖν, ἄνθρωποι γενόμενοι ποτε, εἶτα μέντοι τεθνᾶσιν· τετίμηκεν δὲ αὐτοὺς ὁ μῦθος καὶ ὁ χρόνος. Φιλεῖ γὰρ πῶς τὰ μὲν παρόντα συνηθεία καταφρο νεῖσθαι, τὰ δὲ παρωχηκότα τοῦ παραυτίκα ἐλέγχου κεχω ρισμένα χρόνων ἀδηλία τετιμῆσθαι τῷ πλάσματι, καὶ τὰ 4.55.3 μὲν ἀπιστεῖσθαι, τὰ δὲ καὶ θαυμάζεσθαι. Αὐτίκα γοῦν οἱ παλαιοὶ νεκροὶ τῷ πολλῷ τῆς πλάνης χρόνῳ σεμνυνόμενοι τοῖς ἔπειτα νομίζονται θεοί. Πίστις ὑμῖν τῶνδε αὐτὰ ὑμῶν τὰ μυστήρια, αἱ πανηγύρεις, δεσμὰ καὶ τραύματα καὶ δακρύνοντες θεοί· ὦ μοι ἐγώ, ὅτε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ἀνδρῶν μοῖρ' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενoitιάδαο δαμῆναι. 4.55.4 Κεκράτηται τὸ θέλημα τοῦ Διὸς καὶ ὁ Ζεὺς ὑμῖν διὰ Σαρπηδόνα οἰμῶζει νενικημένος. Εἶδωλα γοῦν εἰκότως αὐτοὺς καὶ δαίμονας ὑμεῖς αὐτοὶ κεκλήκατε, ἐπεὶ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὴν καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς κακία τιμήσας Ὀμηρος δαίμονας προσηγόρευσεν· ἢ δ' Οὐλύμπόνδε βεβήκει δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους.

4.55.5 Πῶς οὖν ἔτι θεοὶ τὰ εἶδωλα καὶ οἱ δαίμονες, βδελυρὰ ὄντως καὶ πνεύματα ἀκάθαρτα, πρὸς πάντων ὁμολογούμενα γήινα καὶ δεισαλέα, κάτω βρίθοντα, "περὶ τοὺς τάφους καὶ τὰ μνημεῖα καλινδούμενα", περὶ ἃ δὴ καὶ ὑποφαίνονται ἀμυ δρῶς "σκιοειδῆ φαντάσματα"; 4.56.1 Ταῦθ' ὑμῶν οἱ θεοὶ τὰ εἶδωλα, αἱ σκιαί καὶ πρὸς τούτοις "χωλαί" ἐκεῖναι καὶ "ῥυσαί, παραβλῶπες ὀφθαλμῶν", αἱ Λιταί αἱ Θερσίτου μᾶλλον ἢ Διὸς θυγατέρες, ὥστε μοι δοκεῖν χαριέντως φάναι τὸν Βίωνα, πῶς ἂν ἐνδίκως οἱ ἄνθρωποι παρὰ τοῦ Διὸς αἰτήσονται τὴν εὐτεκνίαν, ἦν 4.56.2 οὐδ' αὐτῷ παρασχεῖν ἴσχυσεν; Οἴμοι τῆς ἀθεότητος· τὴν ἀκήρατον οὐσίαν, τὸ ὅσον ἐφ' ὑμῖν, κατορύττετε καὶ τὸ ἄχραντον ἐκεῖνο καὶ τὸ ἅγιον τοῖς τάφοις ἐπικεχώκατε, 4.56.3 τῆς ἀληθῶς ὄντως οὐσίας συλήσαντες τὸ θεῖον. Τί δὴ οὖν τὰ τοῦ θεοῦ τοῖς οὐ θεοῖς προσενείματε γέρα; Τί δὲ κατα λιπόντες τὸν οὐρανὸν τὴν γῆν τετιμήκατε; Τί δ' ἄλλο χρυσὸς ἢ ἄργυρος ἢ ἀδάμας ἢ σίδηρος ἢ χαλκὸς ἢ ἐλέφας ἢ λίθοι τίμιοι; Οὐχὶ γῆ τε καὶ ἐκ γῆς; οὐχὶ δὲ μιᾶς μητρὸς

4.56.4 ἔκγονα, τῆς γῆς, τὰ πάντα ταῦτα ὅσα ὄραξ; Τί δὴ οὖν, ὦ μάταιοι καὶ κενόφρονες (πάλιν γὰρ δὴ ἐπαναλήψομαι), τὸν ὑπερουράνιον βλασφημήσαντες τόπον εἰς τοῦδαφος κατεσύρατε τὴν εὐσέβειαν, χθονίους ὑμῖν ἀναπλάττοντες θεοὺς καὶ τὰ γενητὰ ταῦτα πρὸ τοῦ ἀγενήτου μετιόντες 4.56.5 θεοῦ βαθυτέρω περιπεπτώκατε ζόφω; Καλὸς ὁ Πάριος λίθος, ἀλλ' οὐδέπω Ποσειδῶν· καλὸς ὁ ἔλέφας, ἀλλ' οὐδέπω Ὀλύμπιος· ἐνδεὴς αἰεὶ ποτε ἢ ὕλη τῆς τέχνης, ὁ θεὸς δὲ ἀνενδεής. Προῆλθεν ἡ τέχνη, περιβέβληται τὸ σχῆμα ἢ ὕλη, καὶ τὸ πλούσιον τῆς οὐσίας πρὸς μὲν τὸ κέρδος ἀγώγιμον, μόνω δὲ τῷ σχήματι γίνεται σεβάσιμον. 4.56.6 Χρυσὸς ἐστὶ τὸ ἀγαλμά σου, ξύλον ἐστίν, λίθος ἐστίν, γῆ ἐστίν, ἐὰν ἄνωθεν νοήσης, μορφήν παρὰ τοῦ τεχνίτου προσλαβοῦσα. Γῆν δὲ ἐγὼ πατεῖν, οὐ προσκυνεῖν μεμελέτηκα· οὐ γάρ μοι θέμις ἐμπιστεῦσαι ποτε τοῖς ἀψύχοις τὰς τῆς ψυχῆς ἐλπίδας. 4.57.1 Ἰτέον οὖν ὡς ἔνι μάλιστα ἐγγυτάτω τῶν ἀγαλμάτων, ὡς οἰκεία ἢ πλάνη κάκ τῆς προσόψεως ἐλέγχηται· ἐναπο μέμακται γὰρ πάνυ δὴ σαφῶς τὰ εἶδη τῶν ἀγαλμάτων τὴν 4.57.2 διάθεσιν τῶν δαιμόνων. Εἰ γοῦν τις τὰς γραφὰς καὶ τὰ ἀγάλματα περινοσῶν θεῶτο, γνωριεῖ ὑμῶν παραντίκα τοὺς θεοὺς ἐκ τῶν ἐπονειδίστων σχημάτων, τὸν Διόνυσον ἀπὸ τῆς στολῆς, τὸν Ἥφαιστον ἀπὸ τῆς τέχνης, τὴν Δηῶ ἀπὸ τῆς συμφορᾶς, ἀπὸ τοῦ κρηδέμνου τὴν Ἰνώ, ἀπὸ τῆς τριαίνης τὸν Ποσειδῶ, ἀπὸ τοῦ κύκνου τὸν Δία· τὸν δὲ Ἡρακλέα δεικνυσὶν ἢ πυρά, κἂν γυμνὴν ἴδῃ τις ἀνάγραπτον γυναικῆ, 4.57.3 τὴν "χρυσῆν" Ἀφροδίτην νοεῖ. Οὕτως ὁ Κύπριος ὁ Πυγ μαλίων ἐκεῖνος ἔλεφαντίνου ἠράσθη ἀγάλματος· τὸ ἀγαλμα Ἀφροδίτης ἦν καὶ γυμνὴ ἦν· νικᾶται ὁ Κύπριος τῷ σχήματι καὶ συνέρχεται τῷ ἀγάλματι, καὶ τοῦτο Φίλος τέφανος ἱστορεῖ· Ἀφροδίτη δὲ ἄλλη ἐν Κνίδω λίθος ἦν καὶ καλὴ ἦν, ἕτερος ἠράσθη ταύτης καὶ μίγνυται τῇ λίθῳ· Ποσίδιππος ἱστορεῖ, ὁ μὲν πρότερος ἐν τῷ περὶ Κύπρου, ὁ δὲ ἕτερος ἐν τῷ περὶ Κνίδου. Τοσοῦτον ἴσχυσεν ἀπατήσαι τέχνη προαγωγὸς ἀνθρώποις ἐρωτικοῖς εἰς βάραθρον γενο 4.57.4 μένη. Δραστήριος μὲν ἢ δημιουργικὴ, ἀλλ' οὐχ οἷα τε ἀπατήσαι λογικὸν οὐδὲ μὴν τοὺς κατὰ λόγον βεβιωκότας· ζωγραφίας μὲν γάρ, δι' ὁμοιότητα σκιαγραφίας περιστερᾶς, προσέπτησαν πελειάδες καὶ ἵπποις καλῶς γεγραμμέναις προσεχρεμέτισαν ἵπποι. Ἔρασθῆναι κόρην εἰκόνοσ λέγουσιν καὶ νέον καλὸν Κνιδίου ἀγάλματος, ἀλλ' ἦσαν τῶν θεατῶν 4.57.5 αἱ ὄψεις ἠπατημέναι ὑπὸ τῆς τέχνης. Οὐδὲ γὰρ ἂν θεᾶ τις συνεπλάκη, οὐδ' ἂν νεκρᾶ τις συνετάφη, οὐδ' ἂν ἠράσθη δαίμονος καὶ λίθου ἄνθρωπος σωφρονῶν. Ὑμᾶς δὲ ἄλλη γοητεία ἀπατᾶ ἢ τέχνη, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τὸ ἐρᾶν προσάγουσα, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τιμᾶν καὶ προσκυνεῖν τὰ τε ἀγάλματα καὶ τὰς 4.57.6 γραφὰς. Ὅμοια γε ἢ γραφή· ἐπαινείσθω μὲν ἢ τέχνη, μὴ ἀπατάτω δὲ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀλήθεια. Ἔστηκεν ὁ ἵππος ἡσυχῇ, ἢ πελειὰς ἀτρεμῆς, ἀργὸν τὸ πτερόν, ἢ δὲ βοῦς ἢ Δαιδάλου ἢ ἐκ τοῦ ξύλου πεποιημένη ταῦρον εἶλεν ἄγριον καὶ κατηνάγκασεν τὸ θηρίον ἢ τέχνη πλανήσασα ἐρώσης ἐπιβῆναι γυναικός.

4.58.1 Τοσοῦτον οἶστρον αἱ τέχναι κακοτεχνουῦσαι τοῖς ἀνοή τοις ἐνεποίησαν. Ἀλλὰ τοὺς μὲν πιθήκους οἱ τούτων τροφεῖς καὶ μελεδωνοὶ τεθαυμάκασιν, ὅτι τῶν κηρίνων ἢ πηλίνων ὁμοιωμάτων καὶ κοροκοσμίων ἀπατᾶ τούτους οὐδέν· ὑμεῖς δὲ ἄρα καὶ πιθήκων χεῖρους γενήσεσθε λιθίνοις καὶ ξυλίνοις καὶ χρυσεῖς καὶ ἔλεφαντίνοις ἀγαλματίοις καὶ 4.58.2 γραφαῖς προσανέχοντες. Τοσοῦτων ὑμῖν οἱ δημιουργοὶ ἀθυρμάτων ὀλεθρίων οἱ λιθοξόοι καὶ οἱ ἀνδριαντοποιοὶ γραφεῖς τε αὖ καὶ τέκτονες καὶ ποιηταί, πολὺν τινα καὶ τοιοῦτον ὄχλον παρεισάγοντες, κατ' ἀγροὺς μὲν Σατύρους καὶ Πάνας, ἀνά δὲ τὰς ὕλας Νύμφας τὰς ὀρειάδας καὶ τὰς ἀμαδρυάδας, ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ ὕδατα καὶ περὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τὰς Ναΐδας καὶ περὶ τὴν θάλατταν 4.58.3 τὰς Νηρεΐδας. Μάγοι δὲ ἤδη ἀσεβείας τῆς σφῶν αὐτῶν ὑπηρετάς δαίμονας

αύχοῦσιν, οἰκέτας αὐτοὺς ἑαυτοῖς καταγράψαντες, τοὺς κατηναγκασμένους δούλους ταῖς ἔπαοι δαῖς πεποηκότες. Γάμοι τε οὖν ἔτι καὶ παιδοποιῖαι καὶ λοχεῖαι θεῶν μνημονευόμεναι καὶ μοιχεῖαι ἀδόμεναι καὶ εὐωχίαι κωμωδούμεναι καὶ γέλωτες παρὰ πότον εἰσαγόμενοι προτρέπουσι δὴ με ἀνακραγεῖν, κἂν σιωπῆσαι θέλω· οἷμοι 4.58.4 τῆς ἀθεότητος, Σκηνήν πεποηήκατε τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ θεῖον ὑμῖν δρᾶμα γεγένηται καὶ τὸ ἅγιον προσωπεῖοις δαιμονίων κεκωμωδήκατε, τὴν ἀληθῆ θεοσέβειαν δεισιδαίμονια σατυρίσαντες. 4.59.1 Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀεῖδεν ἄσον ἡμῖν, Ὅμηρε, τὴν φωνὴν τὴν καλὴν, ἀμφ' Ἄρεως φιλότῃτος εὐστεφάνου τ' Ἀφροδίτης ὡς τὰ πρῶτα μίγησαν ἐν Ἡφαίστοιο δόμοισι λάθρη· πολλὰ δ' ἔδωκε, λέχος δ' ἥσχυνε καὶ εὐνήν Ἡφαίστοιο ἄνακτος. 4.59.2 Κατάπαυσον, Ὅμηρε, τὴν ᾠδὴν· οὐκ ἔστι καλὴ, μοιχεῖαν διδάσκει· πορνεύειν δὲ ἡμεῖς καὶ τὰ ὦτα παρητήμεθα· ἡμεῖς γάρ, ἡμεῖς ἔσμεν οἱ τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ περιφέροντες ἐν τῷ ζῶντι καὶ κινουμένῳ τούτῳ ἀγάλματι, τῷ ἀνθρώπῳ, σύνοικον εἰκόνα, σύμβουλον, συνόμιλον, συνέστιον, συμπαθῆ, ὑπερπαθῆ· ἀνάθημα γεγόναμεν τῷ θεῷ ὑπὲρ Χριστοῦ. 4.59.3 ἡμεῖς τὸ γένος τὸ ἐκλεκτόν, τὸ βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς περιούσιος, οἱ ποτὲ οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς τοῦ θεοῦ· οἱ κατὰ τὸν Ἰωάννην οὐκ ὄντες "ἐκ τῶν κάτω", παρὰ δὲ τοῦ ἄνωθεν ἐλθόντος τὸ πᾶν μεμαθηκότες, οἱ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ κατανενοηκότες, οἱ "ἐν καινότητι ζωῆς περιπατεῖν" μεμελετηκότες. 4.60.1 Ἄλλ' οὐ ταῦτα φρονοῦσιν οἱ πολλοί· ἀπορρίψαντες δὲ τὴν αἰδῶ καὶ τὸν φόβον οἴκοι τοὺς τῶν δαιμόνων ἐγγράφονται πασχητισμούς. Πινακίους γοῦν τισὶ καταγράφοις μετεωρότερον ἀνακειμένοις προσεσηκότες ἀσελγεία τοὺς θαλάμους κεκοσμήκασι, τὴν ἀκολασίαν εὐσέβειαν νομί. 4.60.2 ζοντες· κάπῃ τοῦ σκίμποδος κατακείμενοι παρ' αὐτὰς ἔτι τὰς περιπλοκάς ἀφορῶσιν εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἐκείνην τὴν γυμνήν, τὴν ἐπὶ τῇ συμπλοκῇ δεδεμένην, καὶ τῇ Λήδᾳ περιποτώμενον τὸν ὄρνιν τὸν ἐρωτικὸν τῆς θηλότητος, ἀποδεχόμενοι τὴν γραφήν, ἀποτυποῦσι ταῖς σφενδόνας, σφραγιδοὶ χρώμενοι καταλλήλῳ τῇ Διὸς ἀκολασίᾳ.

4.61.1 Ταῦτα ὑμῶν τῆς ἠδυπαθείας τὰ ἀρχέτυπα, αὐταὶ τῆς ὕβρεως αἱ θεολογίαι, αὐταὶ τῶν συμπορνεύοντων ὑμῖν θεῶν αἱ διδασκαλίαι· "ὁ γὰρ βούλεται, τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἶεται" κατὰ τὸν Ἀθηναῖον ῥήτορα. Οἷαι δὲ αὐτὰ καὶ ἄλλαι ὑμῶν εἰκόνες, πανίσκοι τινὲς καὶ γυμναὶ κόραι καὶ σάτυροι μεθύοντες καὶ μορίων ἐντάσεις, ταῖς γραφαῖς ἀπογυμνούμεναι, 4.61.2 ἀπὸ τῆς ἀκρασίας ἐλεγχόμεναι. Ἦδη δὲ ἀναφανδὸν τῆς ἀκολασίας ὅλης τὰ σχήματα ἀνάγραπτα πανδημεῖ θεώμενοι οὐκ αἰσχύνεσθε, φυλάττετε δὲ ἔτι μᾶλλον ἀνακείμενα, ὥσπερ ἀμέλει τῶν θεῶν ὑμῶν τὰς εἰκόνας, στήλας ἀναισχυρίας καθιερώσαντες οἴκοι, ἐπ' ἴσης ἐγγραφόμενοι τὰ Φίλοι. 4.61.3 νίδος σχήματα ὡς τὰ Ἡρακλέους ἀθλήματα. Τούτων οὐ μόνον τῆς χρήσεως, πρὸς δὲ καὶ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς αὐτῆς ἀμνηστίαν καταγγέλλομεν. Ἠταίρηκεν ὑμῖν τὰ ὦτα, πεπορνεύκασιν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ καινότερον πρὸ τῆς 4.61.4 συμπλοκῆς αἱ ὄψεις ὑμῖν μεμοιχεύκασιν. Ὡ βιασάμενοι τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἔνθεον τοῦ πλάσματος ἐλέγχει ἀπαράξαντες, πάντα ἀπιστεῖτε, ἵνα ἐκπαθῆνῃσθε· καὶ πιστεύετε μὲν τοῖς εἰδώλοις ζηλοῦντες αὐτῶν τὴν ἀκρασίαν, ἀπιστεῖτε δὲ τῷ θεῷ σωφροσύνην μὴ φέροντες· καὶ τὰ μὲν κρείττω μεμισήκατε, τὰ δὲ ἥττω τετιμήκατε, ἀρετῆς μὲν θεαταί, κακίας δὲ ἀγωνισταὶ γεγεννημένοι. 4.62.1 "Ὀλβιοὶ" μόνον τοίνυν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐκείνοι πάντες κατὰ τὴν Σίβυλλαν οἱ ναοὺς πάντας ἀπαρνήσονται ἰδόντες καὶ βωμούς, εἰκαῖα λίθων ἰδρύματα κωφῶν, καὶ λίθινα ξόανα καὶ ἀγάλματα χειροποίητα, αἵματι ἐμψύχῳ μεμιασμένα καὶ θυσίαισι τετραπόδων, διπόδων, πτηνῶν θηρῶν τε φόνοισιν. 4.62.2 Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀπηγόρευται ἡμῖν ἀναφανδὸν ἀπατηλὸν ἐργάζεσθαι τέχνην. "Οὐ γὰρ

ποιήσεις," φησὶν ὁ προφήτης, "παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ 4.62.3 γῆ κάτω." Ἦ πού γ' ἂν ἔτι τὴν Πραξιτέλους Δήμητρα καὶ Κόρην καὶ τὸν Ἰακχον τὸν μυστικὸν θεοὺς ὑπολάβοιμεν ἢ τὰς Λυσίππου τέχνας ἢ τὰς χεῖρας τὰς Ἀπελλικάς, αἱ δὴ τῆς θεοδοξίας τὸ σχῆμα τῇ ὕλῃ περιτεθείκασιν; Ἄλλ' ὑμεῖς μὲν ὅπως ποτὲ ὁ ἀνδριάς ὅτι μάλιστα ὠραιότατος τεκταίνεται, προσκαρτερεῖτε, ὅπως δὲ αὐτοὶ μὴ ὅμοιοι δι' ἀναισθησίαν τοῖς ἀνδριᾶσιν ἀποτελεσθῆτε, οὐ φροντίζετε· 4.62.4 πάνυ γοῦν ἐμφανῶς καὶ συντόμως ὁ προφητικὸς ἐλέγχει τὴν συνήθειαν λόγος ὅτι "πάντες οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμονίων εἰσὶν εἴδωλα· ὁ δὲ θεὸς τοὺς οὐρανοὺς ἐποίησεν" καὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ. 4.63.1 Πλανώμενοι γοῦν τινες ἐντεῦθεν οὐκ οἶδ' ὅπως θείαν μὲν τέχνην, πλὴν ἄλλ' οὐ θεὸν προσκυνοῦσιν ἥλιόν τε καὶ σελήνην καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀστέρων χορόν, παραλόγως τούτους θεοὺς ὑπολαμβάνοντες, τὰ ὄργανα τοῦ χρόνου. "Τῷ γὰρ λόγῳ αὐτοῦ ἐστερωθήσαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ 4.63.2 στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν." Ἄλλ' ἢ μὲν ἀνθρωπεῖα τέχνη οἰκίας τε καὶ ναῦς καὶ πόλεις καὶ γραφὰς δημιουργεῖ, θεὸς δὲ πῶς ἂν εἴποιμι ὅσα ποιεῖ; Ὅλον ἴδε τὸν κόσμον, ἐκείνου ἔργον ἐστὶν· καὶ οὐρανὸς καὶ ἥλιος καὶ ἄγγελοι καὶ ἀνθρωποὶ "ἔργα τῶν δακτύλων αὐτοῦ." 4.63.3 Ὅση γε ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ. Μόνον αὐτοῦ τὸ βούλημα κοσμοποιία· μόνος γὰρ ὁ θεὸς ἐποίησεν, ἐπεὶ καὶ μόνος ὄντως ἐστὶ θεός· ψιλῶ τῷ βούλεσθαι δημιουργεῖ καὶ τῷ 4.63.4 μόνον ἐθέλησαι αὐτὸν ἔπεται τὸ γεγενῆσθαι. Ἐνταῦθα φιλοσόφων παρατρέπεται χορὸς πρὸς μὲν τὴν οὐρανοῦ θέαν παγκάλως γεγονέναι τὸν ἀνθρώπον ὁμολογούντων, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ φαινόμενα καὶ ὄψει καταλαμβανόμενα προσκυνούντων. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀνθρώπινα τὰ ἔργα τὰ ἐν οὐρανῷ, 4.63.5 ἀλλὰ γοῦν ἀνθρώποις δεδημιούργηται. Καὶ μὴ τὸν ἥλιόν τις ὑμῶν προσκυνεῖτω, ἀλλὰ τὸν ἡλίου ποιητὴν ἐπιποθείτω, μηδὲ τὸν κόσμον ἐκθειάζετω, ἀλλὰ τὸν κόσμου δημιουργὸν ἐπιζητήσάτω. Μόνη ἄρα, ὡς ἔοικεν, καταφυγὴ τῷ μέλλοντι ἐπὶ τὰς σωτηρίους ἀφικνεῖσθαι θύρας ὑπολείπεται σοφία θεϊκή· ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐξ ἱεροῦ τινος ἀσύλου οὐδενὶ οὐκέτι ἀγώγιμος τῶν δαιμόνων ὁ ἀνθρωπος γίνεται σπεύδων εἰς σωτηρίαν.

5.64.1 Ἐπιδράμωμεν δέ, εἰ βούλει, καὶ τῶν φιλοσόφων τὰς δόξας, ὅσας αὐχοῦσι περὶ τῶν θεῶν, εἴ πως καὶ φιλοσοφίαν αὐτὴν κενοδοξίας ἔνεκεν ἀνειδωλοποιούσαν τὴν ὕλην ἐφεύρωμεν, εἰ καὶ δαιμόνια ἄττα ἐκθειάζουσαν κατὰ παραδρομὴν παραστήσαι δυνηθῶμεν ὀνειρώττουσαν τὴν ἀλήθειαν. 5.64.2 Στοιχεῖα μὲν οὖν ἀρχὰς ἀπέλιπον ἐξυμνήσαντες Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τὸ ὕδωρ καὶ Ἀναξιμένης ὁ καὶ αὐτὸς Μιλήσιος τὸν ἀέρα, ᾧ Διογένης ὕστερον ὁ Ἀπολλωνιάτης κατηκοιούθησεν. Παρμενίδης δὲ ὁ Ἐλεάτης θεοὺς εἰσηγήσατο πῦρ καὶ γῆν, θάτερον δὲ αὐτοῖν μόνον, τὸ πῦρ, θεὸν ὑπειλίφατον Ἰπασός τε ὁ Μεταποντῖνος καὶ ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος· Ἐμπεδοκλῆς γὰρ ὁ Ἀκραγαντῖνος εἰς πλῆθος ἐμπεσὼν πρὸς τοῖς τέτταρσι στοιχείοις τούτοις νεῖκος καὶ φιλίαν καταριθμεῖται. 5.64.3 Ἄθεοι μὲν δὴ καὶ οὗτοι, σοφία τινὶ ἀσόφῳ τὴν ὕλην προσκυνήσαντες καὶ λίθους μὲν ἢ ξύλα οὐ τιμήσαντες, γῆν δὲ τὴν τούτων μητέρα ἐκθειάσαντες καὶ Ποσειδῶνα μὲν 5.64.4 οὐκ ἀναπλάττοντες, ὕδωρ δὲ αὐτὸ προστρεπόμενοι. Τί γὰρ ἐστὶ ποτε ἕτερον Ποσειδῶν ἢ ὑγρά τις οὐσία ἐκ τῆς πόσεως ὀνοματοποιουμένη; ὥσπερ ἀμέλει ὁ πολέμιος Ἄρης ἀπὸ 5.64.5 τῆς ἄρσεως καὶ ἀναιρέσεως κεκλημένος. Ἦ καὶ δοκοῦσί μοι πολλοὶ μάλιστα τὸ ξίφος μόνον πῆξαντες ἐπιθύειν ὡς Ἄρει· ἔστι δὲ Σκυθῶν τὸ τοιοῦτον, καθάπερ Εὐδοξος ἐν δευτέρᾳ Γῆς περιόδου λέγει. Σκυθῶν δὲ οἱ Σαυρομάται, ὡς φησὶν Ἰκέσιος ἐν τῷ Περὶ μυστηρίων, ἀκινάκην σέβουσιν. 5.64.6 Τοῦτο τοι καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἡράκλειτον τὸ πῦρ ὡς ἀρχέγονον

σέβοντες πεπόνθασιν· τὸ γὰρ πῦρ τοῦτο ἕτεροι Ἦφαιστον ὠνόμασαν. 5.65.1 Περσῶν δὲ οἱ Μάγοι τὸ πῦρ τετιμήκασιν καὶ τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων πολλοί, πρὸς δὲ καὶ Μακεδόνες, ὡς φησι Διογένης ἐν ἁ΄ Περσικῶν. Τί μοι Σαυρομάτας κατα λέγειν, οὗς Νυμφόδωρος ἐν Νομίμοις βαρβαρικοῖς τὸ πῦρ σέβειν ἱστορεῖ, ἢ τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Μάγους; Θύειν ἐν ὑπαίθρῳ τούτους ὁ Δίνων λέγει, θεῶν 5.65.2 ἀγάλματα μόνον τὸ πῦρ καὶ ὕδωρ νομίζοντας. Οὐκ ἀπεκρυψάμην οὐδὲ τὴν τούτων ἄγνοϊαν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα ἀποφεύγειν οἴονται τῆς πλάνης, ἀλλ' εἰς ἑτέραν κατολισθαίνουσιν ἀπάτην· ἀγάλματα μὲν θεῶν οὐ ξύλα καὶ λίθους ὑπειλήφασιν ὡσπερ Ἕλληνες οὐδὲ μὴν ἰβίδας καὶ ἰχνεύμονας καθάπερ Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ὡς φιλόσοφοι. 5.65.3 Μετὰ πολλὰς μέντοι ὕστερον περιόδους ἐτῶν ἀνθρωποειδῆ ἀγάλματα σέβειν αὐτοὺς Βήρωσος ἐν τρίτῃ Χαλδαϊκῶν παρίστησι, τοῦτο Ἀρταξέρξου τοῦ Δαρείου τοῦ Ὠχου εἰσηγησαμένου, ὃς πρῶτος τῆς Ἀφροδίτης Ἀναΐτιδος τὸ ἄγαλμα ἀναστήσας ἐν Βαβυλῶνι καὶ Σούσοις καὶ Ἐκβα τάνοις Πέρσαις καὶ Βάκτροις καὶ Δαμασκῶ καὶ Σάρδεσιν 5.65.4 ὑπέδειξε σέβειν. Ὁμολογούντων τοίνυν οἱ φιλόσοφοι τοὺς διδασκάλους τοὺς σφῶν Πέρσας ἢ Σαυρομάτας ἢ Μάγους, παρ' ὧν τὴν ἀθεότητα τῶν σεβασμίων αὐτοῖς μεμαθήκασιν ἀρχῶν, ἄρχοντα τὸν πάντων ποιητὴν καὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν δημιουργὸν ἀγνοοῦντες, τὸν ἄναρχον θεόν, τὰ δὲ "πτωχὰ" ταῦτα καὶ "ἀσθενῆ", ἢ φησιν ὁ ἀπόστολος, τὰ εἰς τὴν ἀνθρώπων ὑπηρεσίαν πεποιημένα "στοιχεῖα" προστρεπόμενοι. 5.66.1 Τῶν δὲ ἄλλων φιλοσόφων ὅσοι τὰ στοιχεῖα ὑπερβάντες ἐπολυπραγμόνησάν τι ὑψηλότερον καὶ περιττότερον, οἳ μὲν αὐτῶν τὸ ἄπειρον καθύμνησαν, ὡς Ἀναξίμανδρος (Μιλήσιος ἦν) καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ ὁ Ἀθηναῖος Ἀρχέλαος. Τούτῳ μὲν γε ἄμφω τὸν νοῦν ἐπεστησάτην τῇ ἀπειρίᾳ, ὁ δὲ Μιλήσιος Λεύκιππος καὶ ὁ Χῖος Μητρόδωρος διττὰς, ὡς ἔοικεν, καὶ αὐτῷ ἀρχὰς ἀπελιπέτην τὸ 5.66.2 πλήρες καὶ τὸ κενόν· προσέθηκε δὲ λαβῶν τούτοις τοῖν δυεῖν τὰ εἶδωλα ὁ Ἀβδηρίτης Δημόκριτος. Ὁ γὰρ τοῖς Κροτωνιάτης Ἀλκμαίων θεοὺς ὤρετο τοὺς ἀστέρας εἶναι ἐμψύχους ὄντας. Οὐ σιωπήσομαι τὴν τούτων ἀναισχυντίαν· Ξενοκράτης (Καλχηδόνιος οὗτος) ἑπτὰ μὲν θεοὺς τοὺς πλανήτας, ὄγδοον δὲ τὸν ἐκ πάντων τῶν ἀπλανῶν συνεστῶτα 5.66.3 κόσμον αἰνίττεται. Οὐδὲ μὴν τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς παρελεύσομαι διὰ πάσης ὕλης καὶ διὰ τῆς ἀτιμοτάτης τὸ θεῖον διήκειν λέγοντας, οἳ καταισχύνουσιν ἀτεχνῶς τὴν φιλοσοφίαν. Οὐδὲν δὲ οἶμαι χαλεπὸν ἐνταῦθα γενόμενος καὶ τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου μνησθῆναι· καὶ ὅ γε τῆς αἰρέσεως πατήρ, τῶν ὄλων οὐ νοήσας τὸν πατέρα, τὸν καλούμενον "ὑπατον" ψυχὴν εἶναι τοῦ παντός οἶεται· τουτέστι τοῦ κόσμου τὴν ψυχὴν θεὸν ὑπολαμβάνων αὐτὸς αὐτῷ περιπεύρεται. Ὁ γὰρ τοῖς μέχρι τῆς σελήνης αὐτῆς διορίζων τὴν πρόνοιαν, ἔπειτα τὸν κόσμον θεὸν ἡγούμενος περιτρέπεται, τὸν ἄμοιρον τοῦ 5.66.5 θεοῦ θεὸν δογματίζων. Ὁ δὲ Ἐρέσιος ἐκεῖνος Θεόφραστος ὁ Ἀριστοτέλους γνώριμος πῆ μὲν οὐρανόν, πῆ δὲ πνεῦμα τὸν θεὸν ὑπονοεῖ. Ἐπικούρου μὲν γὰρ μόνου καὶ ἐκῶν ἐκλήσομαι, ὃς οὐδὲν μέλειν οἶεται τῷ θεῷ, διὰ πάντων ἀσεβῶν. Τί γὰρ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός; Ἔσθ' ὅπη οὐκ ἐπὶ τὰ Δημοκρίτου καὶ αὐτὸς κατασύρεται εἶδωλα.

6.67.1 Καὶ πολὺς μοι ἐπιρρεῖ τοιοῦτος ὄχλος, οἷονεῖ μορμώ τινα δαιμονίων παρεισάγων ξένων ἄτοπον σκιαγραφίαν, μυθολογῶν ὕθλω γραϊκῶ· πολλοῦ γε δεῖ ἀνδράσιν ἐπιτρέπειν ἀκροᾶσθαι τοιούτων λόγων, οἷς μηδὲ τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κλαυθμυριζομένους ἐθίζομεν παρηγορεῖσθαι μυθίζοντες, ὀρρωδοῦντες συνανατρέφειν αὐτοῖς ἀθεότητα τὴν πρὸς τῶν δοκῆσει σοφῶν δὴ τούτων καταγγελλομένην, μηδὲν τι νηπίων μᾶλλον ἀληθὲς εἰδόντων. 6.67.2 Τί γὰρ, ὦ πρὸς τῆς

ἀληθείας, τοὺς σοὶ πεπιστευκότας δεικνύεις ῥύσει καὶ φορᾶ δίναις τε ἀτάκτοις ὑποβεβλημένους; Τί δέ μοι εἰδώλων ἀναπίμπλης τὸν βίον, ἀνέμους τε ἢ ἀέρα ἢ πῦρ ἢ γῆν ἢ λίθους ἢ ξύλα ἢ σίδηρον, κόσμον τόνδε θεοὺς ἀναπλάττουσα, θεοὺς δὲ καὶ τοὺς ἀστέρας τοὺς πλανήτας, τοῖς ὄντως πεπλανημένοις τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς πολυθρυλήτου ταύτης ἀστρολογίας, οὐκ ἀστρονομίας, μετεωρολογοῦσα καὶ ἀδολεσχοῦσα; Τὸν κύριον τῶν πνευμάτων ποθῶ, τὸν κύριον τοῦ πυρός, τὸν κόσμου δημιουργόν, τὸν ἡλίου φωταγωγόν· θεὸν ἐπιζητῶ, οὐ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ.

6.68.1 Τίνα δὴ λάβω παρὰ σοῦ συνεργὸν τῆς ζητήσεως; οὐ γὰρ παντάπασιν ἀπεγνώκαμέν σε. Εἰ βούλει, τὸν Πλάτωνα. Πῆ δὴ οὖν ἐξιχνευτέον τὸν θεόν, ᾧ Πλάτων; "Τὸν γὰρ πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντός εὐρεῖν τε ἔργον καὶ εὐρόντα εἰς ἅπαντας ἐξεπεῖν ἀδύνατον." Διὰ τί δῆτα, 6.68.2 ᾧ πρὸς αὐτοῦ; "Ῥητέον γὰρ οὐδαμῶς ἐστίν." Εὐγε, ᾧ Πλάτων, ἐπαφᾶσαι τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ μὴ ἀποκάμης· ζῦν μοι λαβοῦ τῆς ζητήσεως τάγαθοῦ πέρι· πᾶσιν γὰρ ἀπαξαπλῶς ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ λόγους ἔνδια 6.68.3 τρίβουσιν ἐνέστακταί τις ἀπόρροια θεϊκή. Οὐ δὴ χάριν καὶ ἄκοντες μὲν ὁμολογοῦσιν ἕνα τε εἶναι θεόν, ἀνώλεθρον καὶ ἀγέννητον τοῦτον, ἄνω που περὶ τὰ νῶτα τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ καὶ οἰκείᾳ περιωπῇ ὄντως ὄντα αἰεὶ· θεὸν δὲ ποῖον εἶπέ μοι νοητέον; Τὸν πάνθ' ὀρώντα καὐτὸν οὐχ ὀρώμενον, 6.68.4 Εὐριπίδης λέγει. Πεπλανῆσθαι γοῦν ὁ Μένανδρός μοι δοκεῖ, ἔνθα φησὶν ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ προσκυνεῖν πρῶτον θεῶν, δι' ὃν θεωρεῖν ἔστι τοὺς ἄλλους θεοὺς· οὐδὲ γὰρ ἥλιος ἐπιδείξει ποτ' ἂν τὸν θεὸν τὸν ἀληθῆ, ὁ δὲ λόγος ὁ ὑγιής, ὅς ἐστιν ἥλιος ψυχῆς, δι' οὗ μόνου ἔνδον ἀνατείλαντος ἐν τῷ βάθει τοῦ νοῦ αὐτοῦ καταυγάζεται τὸ 6.68.5 ὄμμα· ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ὁ Δημόκριτος "τῶν λογίων ἀνθρώπων ὀλίγους" φησὶν "ἀνατείναντας τὰς χεῖρας ἐνταῦθα ὃν νῦν ἡέρα καλέομεν οἱ Ἕλληνες, πάντα Δία μυθεῖσθαι, καὶ πάντα οὗτος οἶδεν καὶ διδοῖ καὶ ἀφαιρεῖται, καὶ βασιλεὺς οὗτος τῶν πάντων". Ταύτη πη καὶ Πλάτων διανοούμενος τὸν θεὸν αἰνίττεται "περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντ' ἐστὶ, κάκεῖνο αἴτιον ἀπάντων καλῶν." 6.69.1 Τίς οὖν ὁ βασιλεὺς τῶν πάντων; Θεὸς τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας τὸ μέτρον. Ὡσπερ οὖν τῷ μέτρῳ καταληπτὰ τὰ μετρούμενα, οὕτως δὲ καὶ τῷ νοῆσαι τὸν θεὸν μετρεῖται 6.69.2 καὶ καταλαμβάνεται ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ ἱερός ὄντως Μωυσεῖς "οὐκ ἔσται", φησὶν, "ἐν τῷ μαρσίπῳ σου στάθμιον καὶ στάθμιον μέγα ἢ μικρόν, οὐδὲ ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ σου μέτρον μέγα ἢ μικρόν, ἀλλ' ἢ στάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσται σοι", στάθμιον καὶ μέτρον καὶ ἀριθμὸν τῶν ὄλων ὑπολαμ 6.69.3 βάνων τὸν θεόν· τὰ μὲν γὰρ ἄδικα καὶ ἄνισα εἶδωλα οἴκοι ἐν τῷ μαρσίπῳ καὶ ἐν τῇ ὥς ἔπος εἶπεῖν ῥυπώση ψυχῇ κατακέκρπται· τὸ δὲ μόνον δίκαιον μέτρον, ὁ μόνος ὄντως θεός, ἴσος αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχων, μετρεῖ τε πάντα καὶ σταθμάται, οἷονεὶ τρυτάνη τῇ δικαιοσύνῃ τῆν τῶν ὄλων ἀρρεπῶς περιλαμβάνων καὶ ἀνέχων 6.69.4 φύσιν. "Ὁ μὲν δὴ θεός, ὡσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δ' αἰεὶ ζυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θεοῦ νόμου τιμωρός." 6.70.1 Πόθεν, ᾧ Πλάτων, ἀλήθειαν αἰνίττη; Πόθεν ἢ τῶν λόγων ἀφθονος χορηγία τὴν θεοσέβειαν μαντεύεται; Σοφώτερα, φησὶν, τούτων βαρβάρων τὰ γένη. Οἷδά σου τοὺς διδασκάλους, κἂν ἀποκρύπτειν ἐθέλης· γεωμετρίαν παρ' Αἰγυπτίων μανθάνεις, ἀστρονομίαν παρὰ Βαβυλωνίων, ἔπω δὰς τὰς ὑγιεῖς παρὰ Θρακῶν λαμβάνεις, πολλὰ σε καὶ Ἀσσύριοι πεπαιδευκάσι, νόμους δὲ τοὺς ὅσοι ἀληθεῖς καὶ δόξαν τὴν τοῦ θεοῦ παρ' αὐτῶν ὠφέλησαι τῶν Ἑβραίων, 6.70.2 οἵτινες οὐκ ἀπάτησι κεναῖς, οὐδὲ ἔργα ἀνθρώπων χρύσεια καὶ χάλκεα καὶ ἀργύρου ἢ δ' ἐλέφαντος καὶ ξυλίνων λιθίνων τε βροτῶν εἶδωλα θανόντων τιμῶσιν, ὅσα πέρ τε βροτοὶ κενόφρονι

βουλή· ἀλλὰ γὰρ αἴρουσι πρὸς οὐρανὸν ὠλένας ἀγνάς, ὄρθριοι ἐξ εὐνῆς, αἰεὶ χροά ἀγνίζοντες ὕδασι, καὶ τιμῶσι μόνον τὸν αἰεὶ μεδέοντα ἀθάνατον.

6.71.1 Καὶ μοι μὴ μόνον, ὦ φιλοσοφία, ἓνα τοῦτον Πλάτωνα, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους παραστήσαι σπούδασον, τὸν ἓνα ὄντως μόνον θεὸν ἀναφθεγγομένους θεὸν κατ' ἐπίπνοιαν 6.71.2 αὐτοῦ, εἴ που τῆς ἀληθείας ἐπιδράζαιτο. Ἀντισθένης μὲν γὰρ οὐ Κυνικὸν δὴ τοῦτο ἐνενόησεν, Σωκράτους δὲ ἄτε γνώριμος "θεὸν οὐδενὶ εἰκέναι" φησίν· "διόπερ αὐτὸν 6.71.3 οὐδεὶς ἐκμαθεῖν ἐξ εἰκόνοσ δύνάται". Ξενοφῶν δὲ ὁ Ἄθη ναῖος διαρρήδην ἂν καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ἀληθείας ἐγεγράφει τι μαρτυρῶν ὡς Σωκράτης, εἰ μὴ τὸ Σωκράτους ἐδεδίει φάρμακον· οὐδὲν δὲ ἦττον αἰνίττεται. "Ὁ γοῦν τὰ πάντα", φησί, "σεῖων καὶ ἀτρεμίζων ὡς μὲν μέγας τις καὶ δυνατός, φανερός· ὁποῖος δὲ τις μορφὴν, ἀφανής· οὐδὲ μὴν ὁ παμφαῆς δοκῶν εἶναι ἥλιος οὐδ' αὐτὸς εἰσικεν ὄραν αὐτὸν ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἦν τις ἀναιδῶς αὐτὸν θεάσεται, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται." Πόθεν ἄρα ὁ τοῦ Γρύλλου σοφίζεται ἢ δηλαδὴ 6.71.4 παρὰ τῆς προφήτιδος τῆς Ἑβραίων θεσπιζούσης ὧδέ πως; Τίς γὰρ σὰρξ δύνάται τὸν ἐπουράνιον καὶ ἀληθῆ ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν θεὸν ἄμβροτον, ὃς πόλον οἰκεῖ; Ἄλλ' οὐδ' ἀκτίων κατεναντίον ἡλίουιο ἄνθρωποι στήναι δυνατοί, θνητοὶ γεγάωτες. 6.72.1 Κλεάνθης δὲ ὁ Πηδασεύς, ὁ ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφος, οὐ θεογονίαν ποιητικὴν, θεολογίαν δὲ ἀληθινὴν ἐνδείκνυται. Οὐκ ἀπεκρύψατο τοῦ θεοῦ περὶ ὃ τί περ εἶχεν φρονῶν· 6.72.2 τὰγαθὸν ἐρωτᾷς μ' οἶόν ἐστ'; Ἄκουε δὴ· τεταγμένον, δίκαιον, ὄσιον, εὐσεβές, κρατοῦν ἑαυτοῦ, χρήσιμον, καλόν, δέον, αὐστηρόν, αὐθέκαστον, αἰεὶ συμφέρον, ἄφοβον, ἄλυπον, λυσιτελές, ἀνώδυνον, ὠφέλιμον, εὐάρεστον, ἀσφαλές, φίλον, ἔντιμον, ὁμολογούμενον * * * * * εὐκλεές, ἄτυφον, ἐπιμελές, πρᾶον, σφοδρόν, χρονιζόμενον, ἄμεμπτον, αἰεὶ διαμένον. Ἀνελευθερος πᾶς ὅστις εἰς δόξαν βλέπει, ὡς δὴ παρ' ἐκείνης τευξόμενος καλοῦ τινος. 6.72.3 Ἐνταῦθα δὴ σαφῶς, οἶμαι, διδάσκει ὁποῖός ἐστιν ὁ θεός, καὶ ὡς ἡ δόξα ἡ κοινὴ καὶ ἡ συνήθεια τοὺς ἐπομένους αὐταῖν, 6.72.4 ἀλλὰ μὴ τὸν θεὸν ἐπιζητοῦντας, ἐξανδραποδίζεσθον. Οὐκ ἀποκρυπτεόν οὐδὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν Πυθαγόραν, οἳ φασιν "ὁ μὲν θεὸς εἷς, χούτος δὲ οὐχ, ὡς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμῆσιος, ἀλλ' ἐν αὐτᾷ, ὅλος ἐν ὄλω τῷ κύκλω ἐπίσ κοπος πάσας γενέσιος, κρᾶσις τῶν ὄλων, αἰεὶ ὦν καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμιων καὶ ἔργων, ἀπάντων ἐν οὐρανῷ φωστήρ καὶ πάντων πατήρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῷ ὄλω κύκλω, 6.72.5 πάντων κίναςις." Ἀπόχρη καὶ τάδε εἰς ἐπίγνωσιν θεοῦ ἐπιπνοία θεοῦ πρὸς αὐτῶν μὲν ἀναγεγραμμένα, πρὸς δὲ ἡμῶν ἐξειλεγμένα τῷ γε καὶ σμικρὸν διαθρεῖν ἀλήθειαν δυναμένω.

7.73.1 Ἴτω δὲ ἡμῖν (οὐ γὰρ αὐταρκεῖ μόνον ἡ φιλοσοφία) ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ποιητικὴ ἢ περὶ τὸ ψεῦδος τὰ πάντα ἡσχο λημένη, μόλις ποτὲ ἤδη ἀλήθειαν μαρτυρήσουσα, μᾶλλον δὲ ἐξομολογουμένη τῷ θεῷ τὴν μυθώδη παρέκβασιν· παρίτω 7.73.2 δὴ ὅστις καὶ βούλεται ποιητῆς πρῶτος. Ἄρατος μὲν οὖν διὰ πάντων τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ διήκειν νοεῖ, ὄφρ' ἔμπεδα πάντα φύωνται, τῷ μιν αἰεὶ πρῶτόν τε καὶ ὕστατον ἰλάσκονται· χαῖρε, πάτερ, μέγα θαῦμα, μέγ' ἀνθρώποισιν ὄνειαρ. 7.73.3 Ταύτη τοι καὶ ὁ Ἄσκραϊος αἰνίττεται Ἡσίοδος τὸν θεόν· αὐτὸς γὰρ πάντων βασιλεὺς καὶ κοίρανος ἐστίν· ἀθανάτων τῷ δ' οὐτις ἐρήριστα κράτος ἄλλος. 7.74.1 Ἦδη δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραγυμνοῦσι τὴν ἀλήθειαν· ὁ μὲν καὶ εἰς τὸν αἰθέρα καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν 7.74.2 ἀναβλέψας "τόνδε ἡγοῦ θεόν", φησίν, Εὐριπίδης· ὁ δὲ τοῦ Σοφίλλου Σοφοκλῆς, εἰς ταῖς ἀληθείαισιν, εἷς ἐστίν θεός, ὃς οὐρανόν τ' ἔτευξε καὶ γαῖαν μακρὴν πόντου τε χαροπὸν οἶδμα καὶ ἀνέμων βίας· θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδία πλανώμενοι ἰδρυσάμεσθα πημάτων

παραψυχὴν θεῶν ἀγάλματ' ἐκ λίθων, ἢ χαλκῶν ἢ χρυσοτεύκτων ἢ ἑλεφαντίνων
 τύπους· θυσίας τε τούτοις καὶ κενὰς πανηγύρεις νέμοντες, οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.
 Οὐτοσί μὲν ἤδη καὶ παρακεκινδυνευμένως ἐπὶ τῆς σκηνῆς 7.74.3 τὴν ἀλήθειαν τοῖς
 θεαταῖς παρεισήγαγεν. Ὁ δὲ Θράκιος ἱεροφάντης καὶ ποιητὴς ἅμα, ὁ τοῦ Οἰάγρου
 Ὀρφεύς, μετὰ τὴν τῶν ὀργίων ἱεροφαντίαν καὶ τῶν εἰδώλων τὴν θεολογίαν,
 παλινωδίαν ἀληθείας εἰσάγει, τὸν ἱερὸν ὄντως ὀψέ ποτε, ὅμως δ' οὖν ἄδων λόγον·
 7.74.4 φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι πάντες ὁμῶς· σὺ δ' ἄκουε,
 φαεσφόρου ἔκγονε Μήνης, Μουσαῖε, ἔξερέω γὰρ ἀληθεῖα, μηδέ σε τὰ πρὶν ἐν στήθεσσι
 φανέντα φίλης αἰῶνος ἀμέρση. Εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ προσέδρευε, ἰθύνων
 κραδίης νοερὸν κύτος· εὖ δ' ἐπίβαινε ἀτραπιτοῦ, μῦνον δ' ἐσόρα κόσμοιο ἄνακτα
 ἀθάνατον. 7.74.5 Εἶτα ὑποβάς διαρρηδὴν ἐπιφέρει· εἷς ἔστ', αὐτογενής, ἐνὸς ἔκγονα
 πάντα τέτυκται· ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περινίσσεται, οὐδέ τις αὐτὸν εἰσορᾷ θνητῶν, αὐτὸς
 δέ γε πάντας ὁρᾶται. Οὕτως μὲν δὴ Ὀρφεύς χρόνῳ τέ ποτε συνῆκεν πεπλανημένος.
 7.74.6 Ἀλλὰ σὺ μὴ μέλλων, βροτὲ ποικιλόμητι, βράδυνε, ἀλλὰ παλίμπλαγκτος στρέψας
 θεὸν ἰλάσκοιο. 7.74.7 Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα ἐναύσματά τινα τοῦ λόγου τοῦ θεῖου
 λαβόντες Ἕλληνες ὀλίγα ἄττα τῆς ἀληθείας ἐφθέγγαντο, προσμαρτυροῦσι μὲν τὴν
 δύναμιν αὐτῆς οὐκ ἀποκεκρυμμένην, σφᾶς δὲ αὐτοὺς ἐλέγχουσιν ἀσθενεῖς, οὐκ
 ἐφικόμενοι τοῦ τέλους. 7.75.1 Ἦδη γὰρ οἶμαι παντί τῳ δῆλον γεγονέναι ὡς τῶν χωρὶς
 τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας ἐνεργούντων τι ἢ καὶ φθεγγο μένων ὁμοίων ὄντων τοῖς χωρὶς
 βάσεως βαδίζειν βιαζο μένοις. Δυσωπούντων δὲ σε εἰς σωτηρίαν καὶ οἱ περὶ τοὺς θεοὺς
 ὑμῶν ἔλεγοι, οὐς διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐκβιαζόμενοι 7.75.2 κωμωδοῦσι ποιηταί.
 Μένανδρος γοῦν ὁ κωμικὸς ἐν Ἠνιόχῳ [ἐν Ὑποβολιμαίῳ] τῷ δράματι οὐδεὶς μ' ἀρέσκει
 (φησί) περιπατῶν ἕξω θεὸς μετὰ γραός, οὐδ' εἰς οἰκίας παρεισιῶν ἐπὶ τοῦ σανιδίου 7.75.3
 μητραγύρτης· τοιοῦτοι γὰρ οἱ μητραγύρται. Ὅθεν εἰκότως ὁ Ἀντισθένης ἔλεγεν αὐτοῖς
 μεταιοῦσιν· "οὐ τρέφω τὴν 7.75.4 μητέρα τῶν θεῶν, ἦν οἱ θεοὶ τρέφωσιν". Πάλιν δὲ ὁ
 αὐτὸς κωμωδιοποιὸς ἐν Ἱερείᾳ τῷ δράματι χαλεπαίνων πρὸς τὴν συνήθειαν διελέγχειν
 πειρᾶται τὸν ἄθεον τῆς πλάνης τῦφον, ἐπιφθεγγόμενος ἐμφρόνως εἰ γὰρ ἔλκει τὸν θεὸν
 τοῖς κυμβάλοις ἄνθρωπος εἰς ὃ βούλεται, ὁ τοῦτο ποιῶν ἐστι μείζων τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ἔστι
 τόλμης καὶ βίας ταῦτ' ὄργανα εὐρημέν' ἀνθρώποισιν. 7.76.1 Καὶ οὐχὶ μόνος ὁ
 Μένανδρος, ἀλλὰ καὶ Ὀμηρος καὶ Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι συχνοὶ ποιηταὶ διελέγχουσιν
 ὑμῶν τοὺς θεοὺς καὶ λοιδορεῖσθαι οὐ δεδίασιν οὐδὲ καθ' ὀπόσον αὐτοῖς. Αὐτίκα τὴν
 Ἀθηναίων "κυνάμυιαν" καὶ τὸν Ἡφαιστον "ἀμφιγύην" καλοῦσιν, τῇ δὲ Ἀφροδίτῃ ἢ
 Ἑλένῃ φησὶ μηκέτι σοῖσι πόδεσσιν ὑποστρέψειας Ὀλυμπον. 7.76.2 Ἐπὶ δὲ τοῦ Διονύσου
 ἀναφανδὸν Ὀμηρος γράφει ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθίνας σεῦε κατ' ἠγάθεον
 Νυσηῖον· αἶ δ' ἅμα πᾶσαι θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου. 7.76.3
 Ἄξιος ὡς ἀληθῶς Σωκρατικῆς διατριβῆς ὁ Εὐριπίδης εἰς τὴν ἀλήθειαν ἀπιδὼν καὶ τοὺς
 θεατὰς ὑπεριδὼν, ποτὲ μὲν τὸν Ἀπόλλωνα, ὃς μεσομφάλους ἔδρας ναίει βροτοῖσι στόμα
 νέμων σαφέστατα, διελέγχων, 7.76.4 κείνῳ πειθόμενος τὴν τεκοῦσαν ἔκτανον, ἐκεῖνον
 ἠγεῖσθ' ἀνόσιον καὶ κτείνετε· ἐκεῖνος ἡμαρτ', οὐκ ἐγώ, ἀμαθέστερος ὢν τοῦ καλοῦ καὶ
 τῆς δίκης, 7.76.5 τοτὲ δ' ἐμμανῆ εἰσάγων Ἡρακλέα καὶ μεθύοντα ἀλλαχόθι καὶ
 ἄπληστον· πῶς γὰρ οὐχί; Ὅς ἐστιώμενος τοῖς κρέασι χλωρὰ σῦκ' ἐπήσθιεν ἄμουσ'
 ὑλακτῶν ὥστε βαρβάρῳ μαθεῖν. 7.76.6 Ἦδη δὲ ἐν Ἴωνι τῷ δράματι γυμνῇ τῇ κεφαλῇ
 ἐκκυκλεῖ τῷ θεάτρῳ τοὺς θεοὺς· πῶς οὖν δίκαιον τοὺς νόμους ὑμᾶς βροτοῖς γράψαντας
 αὐτοὺς ἀδικίας ὀφλισκάνειν; Εἰ δ', οὐ γὰρ ἔσται, τῷ λόγῳ δὲ χρήσομαι, δίκας βιαίων
 δώσεται· ἀνθρώποις γάμων, σὺ καὶ Ποσειδῶν Ζεὺς δ', ὃς οὐρανοῦ κρατεῖ, ναοὺς τίνοντες

ἀδικίας κενώσετε.

8.77.1 Ὡρα τοίνυν τῶν ἄλλων ἡμῖν τῇ τάξει προδιηνησμένων ἐπὶ τὰς προφητικὰς ἰέναι γραφάς· καὶ γὰρ οἱ χρησμοὶ τὰς εἰς τὴν θεοσέβειαν ἡμῖν ἀφορμὰς ἐναργέστατα προτείνοντες θεμελιούσι τὴν ἀλήθειαν· γραφαὶ δὲ αἱ θεῖαι καὶ πολιτεῖαι σώφρονες σύντομοι σωτηρίας ὁδοί· γυμναὶ κομμωτικῆς καὶ τῆς ἐκτὸς καλλιφωνίας καὶ στωμυλίας καὶ κολακείας ὑπάρχουσαι ἀνιστῶσιν ἀγχόμενον ὑπὸ κακίας τὸν ἄνθρωπον, ὑπερείδουσαι τὸν ὄλισθον τὸν βιωτικόν, μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ φωνῇ πολλὰ θεραπεύουσαι, ἀποτρέπουσαι μὲν ἡμᾶς τῆς ἐπιζημίου ἀπάτης, προτρέπουσαι δὲ ἐμφανῶς εἰς προὔπτον 8.77.2 σωτηρίαν. Αὐτίκα γοῦν ἡ προφήτις ἡμῖν ἀσάτω πρώτη Σίβυλλα τὸ ἄσμα τὸ σωτήριον· οὗτος ἰδοὺ πάντ' ἐστὶ σαφής, ἀπλάνητος ὑπάρχει· ἔλθετε, μὴ σκοτῖν δὲ διώκετε καὶ ζόφον αἰεὶ. Ἡελίου γλυκυδερχές, ἰδοὺ, φάος ἕξοχα λάμπει. Γνώτε δὲ κατθέμενοι σοφῖν ἐν στήθεσιν ὑμῶν. Εἷς θεὸς ἐστὶ βροχάς, ἀνέμους, σεισμούς τ' ἐπιπέμπων, ἀστεροπάς, λιμούς, λοιμούς καὶ κήδεα λυγρὰ καὶ νιφετούς, κρύσταλλα· τί δὴ καθ' ἐν ἐξαγορεύω; Οὐρανοῦ ἡγεῖται, γαίης κρατεῖ, αὐτὸς ὑπάρχει. 8.77.3 ἐνθῶς σφόδρα τὴν μὲν ἀπάτην ἀπεικάζουσα τῷ σκότει, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ γνώσιν ἠλίω καὶ φωτὶ, ἄμφω δὲ παραθεμένη τῇ συγκρίσει τὴν ἐκλογὴν διδάσκει· τὸ γὰρ ψεῦδος οὐ ψιλῇ τῇ παραθέσει τάληθοῦς διασκεδάννυται, τῇ δὲ χρήσει τῆς ἀληθείας ἐκβιαζόμενον φυγαδεύεται. 8.78.1 Ἱερεμίας δὲ ὁ προφήτης ὁ πάνσοφος, μᾶλλον δὲ ἐν Ἱερεμῖα τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπιδεικνύσι τὸν θεόν. "Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι", φησί, "καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρωθεν. Εἰ ποιήσει τι ἄνθρωπος ἐν κρυφαίοις, καὶ ἐγὼ οὐκ ὄψομαι αὐτόν; Οὐχὶ τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; Λέγει 8.78.2 κύριος." Πάλιν δὲ αὐτὸς διὰ Ἡσαΐου "Τίς μετρήσει", φησί, "τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί;" Ὁρα τὸ μέγεθος τοῦ θεοῦ καὶ καταπλάγηθι. Τοῦτον προσκυνήσωμεν, ἐφ' οὗ φησὶν ὁ προφήτης "ἀπὸ προσώπου σου ὄρη τακῆ σονται, ὡς ἀπὸ προσώπου πυρὸς τήκεται κηρός." Οὗτος, φησὶν, ἐστὶν ὁ θεός, "οὗ θρόνος μὲν ἐστὶν ὁ οὐρανός, ὑποπὸ διὸν δὲ ἡ γῆ", "ὅς ἐὰν ἀνοίξῃ τὸν οὐρανόν, τρόμος σε λήψῃ 8.78.3 ται." Βούλει καὶ περὶ τῶν εἰδώλων ἀκοῦσαι τί φησὶν προφήτης οὗτος; "Παραδειγματισθήσονται ἔμπροσθεν τοῦ ἡλίου καὶ ἔσται τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ σαπήσεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ἃ αὐτοὶ ἠγάπησαν καὶ οἷς αὐτοὶ 8.78.4 ἐδούλευσαν, καὶ ἐμπρησθήσεται ἡ πόλις αὐτῶν. "Φθαρῆ σέσθαι δὲ καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὸν κόσμον σὺν καὶ αὐτοῖς λέγει· "ἡ γῆ", φησί, "παλαιωθήσεται καὶ ὁ οὐρανὸς παρελεύσεται", "τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα." 8.79.1 Τί δὲ ὅταν πάλιν ἑαυτὸν δεικνύει ὁ θεὸς βουληθῆ διὰ Μωυσέως; "Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἔστι θεὸς ἕτερος πλὴν ἐμοῦ. Ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω κάγῳ ἰάσομαι, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν 8.79.2 μου." Ἀλλὰ καὶ ἐτέρου ἐπακοῦσαι θέλεις χρησιμῶδου; Ἐχεις τὸν χορὸν πάντα τὸν προφητικόν, τοὺς συνθιασώτας τοῦ Μωυσέως. Τί φησὶν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ Ὡσηέ; Οὐκ ὀκνήσω λέγειν "ἰδοὺ, ἐγὼ στερεῶν βροντὴν καὶ κτίζων πνεῦμα", οὗ αἱ χεῖρες τὴν στρατιὰν τοῦ οὐρανοῦ 8.79.3 ἐθεμελίωσαν. Ἔτι δὲ καὶ διὰ Ἡσαΐου (καὶ ταύτην ἀπομνημονεύσω σοὶ τὴν φωνήν)· "ἐγὼ εἰμι, ἐγὼ εἰμι", φησὶν, "ὁ κύριος ὁ λαλῶν δικαιοσύνην καὶ ἀναγγέλλων ἀλήθειαν· συνάχθητε καὶ ἤκετε· βουλευσασθε ἅμα, οἱ σφζόμενοι ἀπὸ τῶν ἔθνων. Οὐκ ἔγνωσαν οἱ αἴροντες τὸ ξύλον γλύμμα αὐτῶν, καὶ προσευχόμενοι θεοῖς οἱ οὐ σώσουσιν αὐτούς." 8.79.4 Εἶθ' ὑποβάς "ἐγὼ", φησὶν, "ὁ θεός, καὶ οὐκ ἔστι πλὴν ἐμοῦ δίκαιος, καὶ σωτὴρ οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ· ἐπιστράφητε πρὸς με καὶ σωθήσεσθε οἱ ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἐγὼ εἰμι ὁ 8.79.5 θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος· κατ'

έμαυτοῦ ὀμνύω." Τοῖς δὲ εἰδωλολάτραις δυσχεραίνει λέγων "τίνι ὠμοιώσατε κύριον; ἢ τίνι ὀμοιώματι ὠμοιώσατε αὐτόν; Μὴ εἰκόνα ἐποίησεν τέκτων, ἢ χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν 8.79.6 αὐτόν;" Καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. Μὴ οὖν ἔτι ὑμεῖς εἰδωλολάτραι; Ἀλλὰ κἂν νῦν φυλάξασθε τὰς ἀπειλάς· ὀλολύξει γὰρ τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ χειροποίητα, μᾶλλον δὲ οἱ ἐπ' αὐτοῖς πεποιθότες, ἀνάισθητος γὰρ ἡ ὕλη. Ἔτι φησὶν· "ὁ κύριος σείσει πόλεις κατοικουμένας καὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην καταλήψεται τῇ χειρὶ ὡς νοσοσιάν." 8.80.1 Τί σοι σοφίας ἀναγγέλλω μυστήρια καὶ ῥήσεις ἐκ παιδὸς Ἑβραίου σεσοφισμένου; "Κύριος ἔκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ", καὶ "Κύριος δίδωσι σοφίαν 8.80.2 καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις". "Ἔως πότε, ὀκνηρέ, κατακείσαι; Πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; Ἐὰν δὲ ἄοκνος ᾖς, ἤξει σοι ὡσπερ πηγὴ ὁ ἄμητός σου", ὁ λόγος ὁ πατρικός, ὁ ἀγαθὸς λύχνος, ὁ κύριος ἐπάγων τὸ 8.80.3 φῶς, τὴν πίστιν πᾶσι καὶ σωτηρίαν. "Κύριος" γὰρ "ὁ ποιήσας τὴν γῆν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ," ὡς φησιν Ἰερεμίας, "ἀνῶρθωσεν τὴν οἰκουμένην ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ." Ἀποπε σόντας γὰρ ἡμᾶς ἐπὶ τὰ εἰδῶλα ἢ σοφία, ἢ ἐστὶν ὁ λόγος 8.80.4 αὐτοῦ, ἀνορθοῖ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ αὕτη πρώτη τοῦ παραπτώματος ἀνάστασις· ὅθεν ἀποτρέπων εἰδωλολατρείας ἀπάσης ὁ θεσπέσιος παγκάλως ἀνακέκραγε Μωυσῆς· "Ἄκουε Ἰσραὴλ· κύριος ὁ θεὸς σου, κύριος εἷς ἐστὶ", καὶ "κύριον τὸν θεὸν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύ 8.80.5 σεις"· νῦν δὴ οὖν σύνετε, ὧ ἄνθρωποι, κατὰ τὸν μακάριον ψαλμῶδὸν ἐκεῖνον τὸν Δαβίδ· "Δράξασθε παιδείας, μὴ ποτε ὀργισθῆ κύριος, καὶ ἀπολείσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὅταν ἐκκαυθῆ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. Μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ." 8.81.1 Ἦδη δὲ ὑπεροικτεῖρων ἡμᾶς ὁ κύριος τὸ σωτήριον ἐνδίδωσι μέλος, οἷον ἐμβατήριον ῥυθμόν· "Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι; Ἴνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;" Τίς οὖν ἡ ματαιότης καὶ τί τὸ ψεῦδος; 8.81.2 Ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ κυρίου τοὺς Ἑλληνας αἰτιώμενος ἐξηγήσεται σοι· "ὅτι γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ἠὲ χαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ἐν ὀμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν 8.81.3 κτίσαντα." Καὶ μὴν ὁ γε θεὸς οὗτος, ὃς "ἐν ἀρχῇ ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν"· σὺ δὲ τὸν μὲν θεὸν οὐ νοεῖς, τὸν 8.81.4 δὲ οὐρανὸν προσκυνεῖς, καὶ πῶς οὐκ ἀσεβεῖς; Ἄκουε πάλιν προφήτου λέγοντος "ἐκλείψει μὲν ὁ ἥλιος καὶ ὁ οὐρανὸς σκοτισθήσεται, λάμψει δὲ ὁ παντοκράτωρ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται καὶ οἱ οὐρανοὶ εἰλιγῆσονται ὡς δέρρις ἐκτεινόμενοι καὶ συστελλόμενοι" (αὗται γὰρ αἱ προφητικαὶ φωναὶ) "καὶ ἡ γῆ φεύζεται ἀπὸ προσώπου κυρίου."

9.82.1 Καὶ μυρίας ἂν ἔχοιμί σοι γραφὰς παραφέρειν, ὧν οὐδὲ "κεραία παρελεύσεται μία", μὴ οὐχὶ ἐπιτελής γενομένη· "τὸ γὰρ στόμα κυρίου", τὸ ἅγιον πνεῦμα, "ἐλάλησεν ταῦτα." "Μὴ τοίνυν μηκέτι," φησὶν, "υἱέ μου, ὀλιγῶρει παιδείας κυρίου, μηδ' ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος." 9.82.2 Ὡ τῆς ὑπερβαλλούσης φιλανθρωπίας· οὐδ' ὡς μαθηταῖς ὁ διδάσκαλος οὐδ' ὡς οἰκέταις ὁ κύριος οὐδ' ὡς θεὸς ἀνθρώποις, 9.82.3 "πατήρ δὲ ὡς ἡπίος" νουθετεῖ υἱοῦς. Εἶτα Μωυσῆς μὲν ὀμολογεῖ "ἔμφοβος εἶναι καὶ ἔντρομος", ἀκούων περὶ τοῦ λόγου, σὺ δὲ τοῦ λόγου ἀκροώμενος τοῦ θείου οὐ δέδιας; Οὐκ ἀγωνιᾷς; Οὐχὶ ἅμα τε εὐλαβῆ καὶ σπεύδεις ἐκμαθεῖν, τουτέστι σπεύδεις εἰς σωτηρίαν, φοβούμενος τὴν ὀργὴν, ἀγαπήσας τὴν χάριν, ζηλώσας τὴν ἐλπίδα, ἵνα ἐκκλίνῃς 9.82.4 τὴν κρίσιν; Ἦκετε ἤκετε, ὧ νεολαία ἡ ἐμῆ· "ἦν γὰρ μὴ αὐθις ὡς τὰ παιδιά γένησθε καὶ ἀναγεννηθῆτε," ὡς φησιν ἡ γραφή, τὸν ὄντως ὄντα πατέρα οὐ μὴ ἀπολάβητε, "οὐδ' οὐ μὴ εἰσελεύσεσθέ ποτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." 9.82.5

Πῶς γὰρ εἰσελθεῖν ἐπιτέτραπται τῷ ξένῳ; Ἄλλ' ὅταν, οἶμαι, ἐγγραφῇ καὶ πολιτευθῇ καὶ τὸν πατέρα ἀπολάβῃ, τότε "ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς" γενήσεται, τότε κληρονομήσει καταξιωθήσεται, τότε τῆς βασιλείας τῆς πατρῴας κοινῶ 9.82.6 νήσει τῷ γνησίῳ, τῷ "ἡγαπημένῳ". Αὕτη γὰρ ἡ πρώτη τοκος ἐκκλησία ἢ ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συγκειμένη παιδίων· ταῦτ' ἔστι τὰ "πρωτότοκα τὰ ἐναπογεγραμμένα ἐν οὐρα νοῖς" καὶ τοσαύταις "μυριάσιν ἀγγέλων" συμπανηγυρί 9.82.7 ζοντα· πρωτότοκοι δὲ παῖδες ἡμεῖς οἱ τρόφιμοι τοῦ θεοῦ, οἱ τοῦ "πρωτοτόκου" γνήσιοι φίλοι, οἱ πρῶτοι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸν θεὸν νενοηκότες, οἱ πρῶτοι τῶν ἀμαρτιῶν ἀπεσπασμένοι, οἱ πρῶτοι τοῦ διαβόλου κεχωρισμένοι. 9.83.1 Νυνὶ δὲ τοσοῦτῳ τινές εἰσιν ἀθεώτεροι, ὅσῳ φιλανθρωπότερος ὁ θεός· ὁ μὲν γὰρ ἐκ δούλων υἱοὺς ἡμᾶς γενέσθαι βούλεται, οἱ δὲ καὶ υἱοὶ γενέσθαι ὑπερηφανήκασιν. Ὡς τῆς 9.83.2 ἀπονοίας τῆς πολλῆς· τὸν κύριον ἐπαισχύνεσθε. Ἐλευθερίαν 9.83.2 ἐπαγγέλλεται, ὑμεῖς δὲ εἰς δουλείαν ἀποδιδράσκετε. Σωτηρίαν χαρίζεται, ὑμεῖς δὲ εἰς ἄνθρωπον ὑποφέρεσθε. Ζωὴν δωρεῖται αἰώνιον, ὑμεῖς δὲ τὴν κόλασιν ἀναμένετε, καὶ "τὸ πῦρ" δὲ προσκοπεῖτε, "ὃ ἠτοίμασεν ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ 9.83.3 καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ." Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἀπόστολος "μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ," φησὶν, "μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες καὶ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν· οἵτινες ἑαυτοὺς παρέδωκαν ἀπηληγότες τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης καὶ πλεονεξίας." 9.84.1 Τοιοῦτου μάρτυρος ἐλέγχοντος τὴν τῶν ἀνθρώπων ἄνοιαν καὶ θεὸν ἐπιβουμένον, τί δὴ ἕτερον ὑπολείπεται τοῖς ἀπίστοις ἢ κρίσις καὶ καταδίκη; Οὐ κάμνει δὲ ὁ κύριος παραινῶν, ἐκφοβῶν, προτρέπων, διεγείρων, νουθετῶν· ἀφυπνίζει γέ τοι καὶ τοῦ σκότους αὐτοῦ τοὺς πεπλανημένους 9.84.2 διανίστησιν· "ἔγειρε," φησὶν, "ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστὸς κύριος," ὁ τῆς ἀναστάσεως ἡλῖος, ὁ "πρὸ ἑωσφόρου" γεννώμενος, ὁ ζῶν 9.84.3 χαρισάμενος ἀκτίσιν ἰδίαις. Μὴ οὖν περιφρονεῖτω τις τοῦ λόγου, μὴ λάθῃ καταφρονῶν ἑαυτοῦ. Λέγει γὰρ ποῦ ἡ γραφή· "σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνετε τὴν καρδίαν ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασαν οἱ 9.84.4 πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ." Ἡ δὲ δοκιμασία τίς ἐστὶν εἰ θέλεις μαθεῖν, τὸ ἅγιόν σοι πνεῦμα ἐξηγήσεται· "καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου," φησὶν, "τεσσαράκοντα ἔτη· διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ καὶ εἶπον· ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· 9.84.5 εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου." Ὁρᾶτε τὴν ἀπειλήν· ὁρᾶτε τὴν προτροπήν· ὁρᾶτε τὴν τιμὴν· τί δὴ οὖν ἔτι τὴν χάριν εἰς ὀργὴν μεταλλάσσομεν καὶ οὐχὶ ἀναπεπταμέναις ταῖς ἀκοαῖς καταδεχόμενοι τὸν λόγον ἐν ἀγναῖς ξενοδοχοῦμεν ταῖς ψυχαῖς τὸν θεόν; Μεγάλῃ γὰρ τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἢ χάρις, ἐὰν σήμερον τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσωμεν· τὸ δὲ σήμερον καθ' ἑκάστην [αὐτοῦ] αὖξεται 9.84.6 τὴν ἡμέραν, ἔστ' ἂν ἡ σήμερον ὀνομάζεται. Μέχρι δὲ συντελείας καὶ ἡ σήμερον καὶ ἡ μάθησις διαμένει· καὶ τότε ἡ ὄντως σήμερον ἢ ἀνελλιπὴς τοῦ θεοῦ ἡμέρα τοῖς αἰῶσι συνεκτείνεται. Ἀεὶ οὖν τῆς φωνῆς ὑπακούωμεν τοῦ θείου λόγου· ἡ σήμερον γὰρ αἰδῖος· αἰώνων ἐστὶν εἰκὼν, σύμβολον δὲ τοῦ φωτὸς ἢ ἡμέρα, φῶς δὲ ὁ λόγος ἀνθρώποις, δι' οὗ καταυγαζόμεθα τὸν θεόν. 9.85.1 Εἰκότως ἄρα πιστεύσασι μὲν καὶ ὑπακούουσιν ἢ χάρις ὑπερπλεονάσει, ἀπειθήσασι δὲ καὶ πλανωμένοις κατὰ καρδίαν, ὁδοὺς τε τὰς κυριακὰς μὴ ἐγνωκόσιν, ἃς εὐθείας ποιεῖν καὶ εὐτρεπίζειν παρήγγειλεν Ἰωάννης, τούτοις δὲ 9.85.2 προσώχθισεν ὁ θεὸς καὶ ἀπειλεῖ· καὶ δὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀπειλῆς αἰνιγματωδῶς ἀπειλήφασιν οἱ παλαιοὶ

τῶν Ἑβραίων πλανῆται· οὐ γὰρ εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν λέγονται διὰ τὴν ἀπιστίαν, πρὶν ἢ σφᾶς αὐτοὺς κατακολουθήσαντας τῷ Μωυσέως διαδόχῳ ὁψέ ποτε ἔργῳ μαθεῖν, οὐκ ἂν ἄλλως 9.85.3 σωθῆναι, μὴ οὐχὶ ὡς Ἰησοῦς πεπιστευκότας. Φιλάνθρωπος δὲ ὢν ὁ κύριος πάντας ἀνθρώπους "εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας" παρακαλεῖ, ὁ τὸν παράκλητον ἀποστέλλων. Τίς οὖν ἡ ἐπίγνωσις; Θεοσέβεια· "θεοσέβεια δὲ πρὸς πάντα ὠφέλιμος" κατὰ τὸν Παῦλον, "ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς 9.85.4 τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης." Πόσου, ὁμολογήσατε, ὧ ἄνθρωποι, εἰ ἐπιπράσκετο σωτηρία αἰδίου, ὠνήσασθε ἄν; Οὐδὲ εἰ τὸν Πακτωλὸν τις ὄλον, τοῦ χρυσοῦ τὸ ῥεῦμα τὸ μυθικόν, ἀπομετρήσαι, ἀντάξιον σωτηρίας μισθὸν ἀριθμήσει. 9.86.1 Μὴ οὖν ἀποκάμητε· ἔξεστιν ὑμῖν, ἢν ἐθέλητε, ἐξω νήσασθαι τὴν πολυτίμητον σωτηρίαν οἰκείῳ θησαυρῷ, ἀγάπῃ καὶ πίστει, ζωῆς ὅς ἐστιν ἀξιόλογος μισθός. Ταύτην ἡδέως τὴν τιμὴν ὁ θεὸς λαμβάνει. "Ἠλίκαμεν γὰρ ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα 9.86.2 πιστῶν." Οἱ δὲ ἄλλοι περιπεφυκότες τῷ κόσμῳ, οἷα φυκία τινὰ ἐνάλοις πέτραις, ἀθανασίας ὀλιγωροῦσιν, καθάπερ ὁ Ἰθακήσιος γέρων οὐ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐν οὐρανῷ πατρὶδος, πρὸς δὲ καὶ τοῦ ὄντως ὄντος ἰμειρόμενοι φωτός, ἀλλὰ τοῦ καπνοῦ. Θεοσέβεια δὲ ἐξομοιοῦσα τῷ θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν τὸν ἄνθρωπον κατάλληλον ἐπιγράφεται διδάσκαλον θεὸν τὸν καὶ μόνον ἀπεικάσαι κατ' ἀξίαν δυνάμενον ἄνθρωπον θεῷ. 9.87.1 Ταύτην ὁ ἀπόστολος τὴν διδασκαλίαν θείαν ὄντως ἐπιστάμενος "σὺ δέ, ὦ Τιμόθεε," φησὶν, "ἀπὸ βρέφους ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσει εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως ἐν Χριστῷ." Ἱερὰ γὰρ ὡς ἀληθῶς τὰ ἱερο 9.87.2 ποιοῦντα καὶ θεοποιοῦντα γράμματα, ἐξ ὧν γραμμάτων καὶ συλλαβῶν τῶν ἱερῶν τὰς συγκειμένας γραφάς, τὰ συντάγματα, ὁ αὐτὸς ἀκολουθῶν ἀπόστολος "θεοπνεύστους" καλεῖ, "ὠφελίμους οὕσας πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾦ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρητημένος." 9.87.3 Οὐκ ἂν τις οὕτως ἐκπλαγεῖ τῶν ἄλλων ἀγίων τὰς προτροπὰς ὡς αὐτὸν τὸν κύριον τὸν φιλάνθρωπον· οὐδὲν γὰρ ἄλλ' ἢ τοῦτο ἔργον μόνον ἐστὶν αὐτῷ σῶζεσθαι τὸν ἄνθρωπον. Βοᾶ γοῦν ἐπιείγων εἰς σωτηρίαν αὐτὸς "ἠγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν" ἐπιστρέφει τοὺς ἀνθρώπους πλησιάζοντας 9.87.4 τῷ φόβῳ. Ταύτη καὶ ὁ ἀπόστολος τοῦ κυρίου παρακαλῶν τοὺς Μακεδόνας ἐρμηνεύς γίνεται τῆς θείας φωνῆς, "ὁ κύριος ἠγγικεν" λέγων, "εὐλαβεῖσθε μὴ καταληφθῶμεν κενοί." Ὑμεῖς δὲ ἐς τοσοῦτον ἀδεεῖς, μᾶλλον δὲ ἄπιστοι, μήτε αὐτῷ πειθόμενοι τῷ κυρίῳ μήτε τῷ Παύλῳ, καὶ ταῦτα ὑπὲρ Χριστοῦ δεομένῳ. 9.88.1 "Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ θεός." Ἡ πίστις εἰσάξει, ἢ πείρα διδάξει, ἢ γραφὴ παιδαγωγῆσει "δεῦτε, ὦ τέκνα," λέγουσα, "ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς." Εἶτα ὡς ἤδη πεπιστευκόσι συντόμως ἐπιλέγει "τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς"; Ἡμεῖς ἐσμεν, φήσομεν, οἱ τάγαθοῦ προσκυνηταί, οἱ 9.88.2 τῶν ἀγαθῶν ζηλωταί. Ἀκούσατε οὖν "οἱ μακράν," ἀκούσατε "οἱ ἐγγύς"· οὐκ ἀπεκρύβη τινὰς ὁ λόγος· φῶς ἐστὶ κοινόν, ἐπιλάμπει πᾶσιν ἀνθρώποις· οὐδεὶς Κιμμέριος ἐν λόγῳ· σπεύσωμεν εἰς σωτηρίαν, ἐπὶ τὴν παλιγγενεσίαν· εἰς μίαν ἀγάπην συναχθῆναι οἱ πολλοὶ κατὰ τὴν τῆς μοναδικῆς οὐσίας ἔνωσιν σπεύσωμεν. Ἀγαθοεργούμενοι ἀναλόγως 9.88.3 ἐνότητα διώκωμεν, τὴν ἀγαθὴν ἐκζητοῦντες μονάδα. Ἡ δὲ ἐκ πολλῶν ἔνωσις ἐκ πολυφωνίας καὶ διασπορᾶς ἀρμονίαν λαβοῦσα θεϊκὴν μία γίνεται συμφωνία, ἐνὶ χορηγῷ καὶ διδασκάλῳ τῷ λόγῳ ἐπομένη, ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἀναπαυομένη, "Ἀββᾶ" λέγουσα "ὁ πατήρ"· ταύτην ὁ θεὸς τὴν φωνὴν τὴν ἀληθινὴν ἀσπάζεται παρὰ τῶν αὐτοῦ παίδων πρῶτην καρπούμενος.

10.89.1 Ἄλλ' ἐκ πατέρων, φατέ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀνατρέπει οὐκ εὐλογον. Καὶ τί δὴ οὐχὶ τῇ πρώτῃ τροφῇ, τῷ γάλακτι, χρώμεθα, ὧς δῆπουθεν συνείθισαν ἡμᾶς ἐκ γενετῆς αἰ τίτθαι; Τί δὲ αὐξάνομεν ἢ μειοῦμεν τὴν πατρῶαν οὐσίαν, καὶ οὐχὶ τὴν ἴσην, ὡς παρειλήφαμεν, διαφυλάττομεν; Τί δὲ οὐκέτι τοῖς κόλποις τοῖς πατρώοις ἐναποβλύζομεν, ἢ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ νηπιάζοντες ὑπὸ μητράσιν τε ἐκτρέφομενοι γέλωτα ὠφλομεν, ἐπιτελοῦμεν ἔτι, ἀλλὰ σφᾶς αὐτούς, καὶ εἰ μὴ παιδαγωγῶν ἐτύχομεν ἀγαθῶν, ἐπανωρθώσαμεν; 10.89.2 Εἶτα ἐπὶ τῶν πάτων αἰ παρεκβάσεις καίτοι ἐπιζήμιοι καὶ ἐπισφαλεῖς οὐσαι, ὅμως γλυκεῖαί πως προσπίπτουσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ βίου οὐχὶ τὸ ἔθος καταλιπόντες τὸ πονηρὸν καὶ ἐμπαθὲς καὶ ἄθεον, κἂν οἱ πατέρες χαλεπαίνωσιν, ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκκλινοῦμεν καὶ τὸν ὄντως ὄντα πατέρα ἐπιζητήσομεν, οἷον δηλητήριον φάρμακον τὴν συνήθειαν ἀπώσα 10.89.3 μενοι; Τοῦτ' αὐτὸ γάρ τοι τὸ κάλλιστον τῶν ἐγχειρουμένων ἐστίν, ὑποδείξαι ὑμῖν ὡς ἀπὸ μανίας καὶ τοῦ τρισαθλίου τούτου ἔθους ἐμισήθη ἢ θεοσέβεια· οὐ γὰρ ἂν ἐμισήθη ποτὲ ἢ ἀπηγορεύθη ἀγαθὸν τοσοῦτον, οὐ μείζον οὐδὲν ἐκ θεοῦ δεδωρηταί πω τῇ τῶν ἀνθρώπων γενέσει, εἰ μὴ συναρπαζόμενοι τῷ ἔθει, εἶτα μέντοι ἀποβύσαντες τὰ ὧτα ἡμῖν, οἷον ἵπποι σκληραύχενες ἀφηνιάζοντες, τοὺς χαλινούς ἐνδακόντες, ἀποφεύγετε τοὺς λόγους, ἀποσείσασθαι μὲν τοὺς ἠνιόχους ὑμῶν τοῦ βίου ἡμᾶς ἐπιποθοῦντες, ἐπὶ δὲ τοὺς κρημνοὺς τῆς ἀπωλείας ὑπὸ τῆς ἀνοίας φερόμενοι ἐναγῆ τὸν ἅγιον ὑπολαμβάνετε τοῦ θεοῦ λόγον. 10.90.1 Ἔπεται τοιγαροῦν ὑμῖν κατὰ τὸν Σοφοκλέα τὰ ἐπίχειρα τῆς ἐκλογῆς, νοῦς φροῦδος, ὧτα ἀχρεῖα, φροντίδες κεναί, καὶ οὐκ ἴστε ὡς παντὸς μᾶλλον τοῦτο ἀληθές, ὅτι ἄρα οἱ μὲν ἀγαθοὶ καὶ θεοσεβεῖς ἀγαθῆς τῆς ἀμοιβῆς τεύζονται τὰγαθὸν τετιμηκότες, οἱ δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων πονηροὶ τῆς καταλλήλου τιμωρίας, καὶ τῷ γε ἄρχοντι τῆς κακίας ἐπήρτη 10.90.2 ται κόλασις. Ἀπειλεῖ γοῦν αὐτῷ ὁ προφήτης Ζαχαρίας "ἐπιτιμῆσαι ἐν σοὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν Ἱερουσαλήμ· οὐκ ἰδοὺ τοῦτο δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρός;" Τίς οὖν ἔτι τοῖς ἀνθρώποις ὄρεξις ἔγκειται θανάτου ἐκουσίου; Τί δὲ τῷ δαλῷ τῷ θανατηφόρῳ τούτῳ προσπεφεύγασιν, μεθ' οὗ καταφλεχθήσονται, ἐξὸν βιώναι καλῶς κατὰ τὸν θεόν, οὐ 10.90.3 κατὰ τὸ ἔθος; Θεὸς μὲν γὰρ ζωὴν χαρίζεται, ἔθος δὲ πονηρὸν μετὰ τὴν ἐνθὲνδε ἀπαλλαγὴν μετάνοιαν κενὴν ἅμα τιμωρία προστρίβεται, "παθῶν δέ τε νήπιος ἔγνω", ὡς ἀπολλύει δεισδαιμονία καὶ σώζει θεοσέβεια. 10.91.1 Ἰδέτω τις ὑμῶν τοὺς παρὰ τοῖς εἰδώλοις λατρεύοντας, κόμη ρυπῶντας, ἐσθῆτι πιναρᾶ καὶ κατερρωγυῖα καθυβρισμένους, λουτρῶν μὲν παντάπασιν ἀπειράτους, ταῖς δὲ τῶν ὀνύχων ἀκμαῖς ἐκτεθριωμένους, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν αἰδοίων ἀφηρημένους, ἔργῳ δεικνύντας τῶν εἰδώλων τὰ τεμένη τάφους τινὰς ἢ δεσποτήρια· οὗτοί μοι δοκοῦσι πενθεῖν, οὐ θρησκεύειν τοὺς θεοὺς, ἐλέου μᾶλλον ἢ θεοσε 10.91.2 βείας ἄξια πεπονθότες. Καὶ ταῦτα ὀρώντες ἔτι τυφλώττετε καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν δεσπότην τῶν πάντων καὶ κύριον τῶν ὄλων ἀναβλέψετε; Οὐχὶ δὲ καταφεύξεσθε, ἐκ τῶν ἐνταῦθα δεσποτηρίων ἐκφεύγοντες, ἐπὶ τὸν ἔλεον τὸν ἐξ οὐρανῶν; 10.91.3 Ὁ γὰρ θεὸς ἐκ πολλῆς τῆς φιλανθρωπίας ἀντέχεται τοῦ ἀνθρώπου, ὡσπερ ἐκ καλιᾶς ἐκπίπτοντος νεοττοῦ ἢ μήτηρ ὄρνις ἐφίπταται· εἰ δὲ που καὶ θηρίον ἐρησιτικὸν περιχάνοι τῷ νεοττῷ, μήτηρ δ' ἀμφοποτᾶται ὀδυρομένη φίλα τέκνα· ὁ δὲ θεὸς πατήρ καὶ ζητεῖ τὸ πλάσμα καὶ ἰᾶται τὸ παράπτωμα καὶ διώκει τὸ θηρίον καὶ τὸν νεοττὸν αὐθις ἀναλαμβάνει ἐπὶ τὴν καλιὰν ἀναπτῆναι παρορμῶν. 10.92.1 Εἶτα κύνες μὲν ἤδη πεπλανημένοι ὀδμαῖς ῥινηλα τοῦντες ἐξίχνευσαν τὸν δεσπότην καὶ ἵπποι τὸν ἀναβάτην ἀποσείσασθαι ἐνὶ που συρίγματι ὑπήκουσαν τῷ δεσπότη: "ἔγνω δέ", φησί, "βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω." Τί οὖν ὁ κύριος; 10.92.2 Οὐ μνησικακεῖ, ἔτι ἔλεεῖ, ἔτι

τὴν μετάνοιαν ἀπαιτεῖ. Ἐρέσθαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰ οὐκ ἄτοπον ὑμῖν δοκεῖ πλάσμα ὑμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἐπιγεγονότας τοῦ θεοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν ψυχὴν εἰληφότας καὶ ὄντας ὅλως τοῦ θεοῦ ἐτέρῳ δουλεύειν δεσπότη, πρὸς δὲ καὶ θεραπεύειν ἀντὶ μὲν τοῦ βασιλέως τὸν 10.92.3 τύραννον, ἀντὶ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τὸν πονηρόν. Τίς γάρ, ὦ πρὸς τῆς ἀληθείας, σωφρονῶν γε τάγαθὸν καταλείπων κακία σύνεστιν; Τίς δὲ ὅστις τὸν θεὸν ἀποφεύγων δαιμονίοις συμβιοῖ; Τίς δὲ υἱὸς εἶναι δυνάμενος τοῦ θεοῦ δουλεύειν ἤδεται; Ἦ τίς οὐρανοῦ πολίτης εἶναι δυνάμενος ἔρεβος διώκει, ἐξὸν παράδεισον γεωργεῖν καὶ οὐρανὸν περιπολεῖν καὶ τῆς ζωτικῆς καὶ ἀκηράτου μεταλαμβάνειν πηγῆς, κατ' ἴχνος ἐκείνης τῆς φωτεινῆς ἀεροβατοῦντα νεφέλης, ὡσπερ 10.92.4 ὁ Ἥλιος, θεωροῦντα τὸν ὑετὸν σωτήριον; Οἱ δὲ σκωλήκων δίκην περὶ τέλματα καὶ βορβόρους, τὰ ἡδονῆς ρεύματα, καλινδούμενοι ἀνοήτους καὶ ἀνοήτους ἐκβόσκονται τρυφάς, ὑδεις τινὲς ἄνθρωποι. Ὑες γάρ, φησίν, "ἠδονται βορβόρῳ" μᾶλλον ἢ καθαρῷ ὕδατι καὶ "ἐπὶ φορυτῷ μαργαίνουσιν" 10.92.5 κατὰ Δημόκριτον. Μὴ δῆτα οὖν, μὴ δῆτα ἐξανδραποδισθῶμεν μηδὲ ὑδεις γενώμεθα, ἀλλ' "ὡς τέκνα φωτὸς" γνήσια ἀναθρήσωμεν καὶ ἀναβλέψωμεν εἰς τὸ φῶς, μὴ νόθους ἡμᾶς ἐξελέγξῃ ὁ κύριος ὡσπερ ὁ ἥλιος τοὺς ἀετούς. 10.93.1 Μετανοήσωμεν οὖν καὶ μεταστῶμεν ἐξ ἀμαθίας εἰς ἐπιστήμην, ἐξ ἀφροσύνης εἰς φρόνησιν, ἐξ ἀκρασίας εἰς ἐγκράτειαν, ἐξ ἀδικίας εἰς δικαιοσύνην, ἐξ ἀθεότητος εἰς 10.93.2 θεόν. Καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτομολεῖν πρὸς θεόν. Πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ἔστιν ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν τοὺς δικαιοσύνης ἐραστάς, οἱ τὴν αἰδίων διώκομεν σωτηρίαν, ἀτὰρ δὴ καὶ ὧν αὐτὸς αἰνίττεται ὁ θεὸς διὰ Ἡσαίου λαλῶν "ἔστι κληρο 10.93.3 νομία τοῖς θεραπεύουσι κύριον". καλή γε καὶ ἐράσμιος ἡ κληρονομία, οὐ χρυσίον, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἐσθῆς, τὰ τῆς γῆς, ἔνθα που σῆς καὶ ληστής που καταδύεται περὶ τὸν χαμαίζηλον πλοῦτον ὀφθαλμιῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ θησαυρὸς τῆς σωτηρίας, πρὸς ὃν γε ἐπέγεισθαι χρὴ φιλολόγους γενομένους, συναπαίρει δὲ ἡμῖν ἐνθένδε τὰ ἔργα τὰ ἀστεῖα καὶ συνίπταται τῷ τῆς ἀληθείας πτερῷ. 10.94.1 Ταύτην ἡμῖν τὴν κληρονομίαν ἐγχειρίζει ἡ αἰδίων διαθήκη τοῦ θεοῦ τὴν αἰδίων δωρεὰν χορηγοῦσα· ὁ δὲ φιλόστοργος οὗτος ἡμῶν πατήρ, ὁ ὄντως πατήρ, οὐ παύεται προτρέπων, νοουθετῶν, παιδεύων, φιλῶν· οὐδὲ γὰρ σώζων παύεται, συμβουλεύει δὲ τὰ ἄριστα· "δίκαιοι γένεσθε, λέγει κύριος· οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσατε καὶ ἀγοράσατε καὶ πίετε ἄνευ ἀργυρίου." 10.94.2 Ἐπὶ τὸ λουτρόν, ἐπὶ τὴν σωτηρίαν, ἐπὶ τὸν φωτισμὸν παρακαλεῖ μονονουχὶ βοῶν καὶ λέγων· γῆν σοι δίδωμι καὶ θάλατταν, παιδίον, οὐρανόν τε καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ζῶά σοι χαρίζομαι· μόνον, ὦ παιδίον, δίψησον τοῦ πατρός, ἀμισθεῖ σοι δειχθήσεται ὁ θεός· οὐ καπηλεύεται ἡ ἀλήθεια, δίδωσί σοι καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ νηκτὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ταῦτά σου ταῖς εὐχαρίστοις τρυφαῖς δεδημιούργηκεν ὁ 10.94.3 πατήρ. Ἀργυρίῳ μὲν ὠνήσεται ὁ νόθος, ἀπωλείας ἐστὶ παιδίον, ὃς "μαμωνᾶ δουλεύειν" προήρηται, σοὶ δὲ τὰ σὰ ἐπιτρέπει, τῷ γνησίῳ λέγω, τῷ φιλοῦντι τὸν πατέρα, δι' ὃν ἔτι ἐργάζεται, ὧ μόνῳ καὶ ὑπισχνεῖται λέγων· "καὶ ἡ γῆ οὐ πραθήσεται εἰς βεβαίωσιν" οὐ γὰρ κυροῦται τῇ φθορᾷ· "ἐμὴ γὰρ ἐστὶν πᾶσα ἡ γῆ," ἔστι δὲ καὶ σῆ, ἐὰν 10.94.4 ἀπολάβῃς τὸν θεόν. Ὅθεν ἡ γραφή εἰκότως εὐαγγελίζεται τοῖς πεπιστευκόσιν· "οἱ δὲ ἅγιοι κυρίου κληρονομήσουσι τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ." Ποίαν, ὦ μακάριε, δόξαν, εἰπέ μοι· "ἦν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· καὶ χαρὴ σονται ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ τοῦ κυρίου αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν." 10.95.1 Ἔχετε, ὦ ἄνθρωποι, τὴν θεῖαν τῆς χάριτος ἐπαγγελίαν, ἀκηκόατε καὶ τὴν ἄλλην τῆς κολάσεως ἀπειλήν, δι' ὧν ὁ κύριος σώζει, φόβῳ καὶ χάριτι παιδαγωγῶν τὸν ἄνθρωπον· τί μέλλομεν; Τί οὐκ ἐκκλίνομεν τὴν

κόλασιν; Τί οὐ καταδεχόμεθα τὴν δωρεάν; Τί δὲ οὐχ αἰρούμεθα τὰ βελτίονα, θεὸν ἀντὶ τοῦ πονηροῦ, καὶ σοφίαν εἰδωλολατρείας προκρίνομεν, καὶ ζωὴν ἀντικαταλασσόμενοι θανάτου; 10.95.2 "Ἴδου τέθεικα πρὸ προσώπου ὑμῶν", φησί, "τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν." Πειράζει σε ὁ κύριος ἐκλέξασθαι τὴν ζωὴν, συμβουλεύει σοι ὡς πατὴρ πείθεσθαι τῷ θεῷ. "Ἐὰν γὰρ ἀκούσητέ μου", φησί, "καὶ θελήσητε, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε," ὑπακοῆς ἢ χάρις· "Ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσητέ μου μηδὲ θελήσητε, μάχαιρα ὑμᾶς καὶ πῦρ κατέδεταί," παρακοῆς ἢ κρίσις. "Τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησεν ταῦτα"· νόμος ἀληθείας λόγος κυρίου· βούλεσθε ὑμῖν ἀγαθὸς γένωμαι 10.95.3 σύμβουλος; Ἄλλ' ὑμεῖς μὲν ἀκούσατε· ἐγὼ δέ, εἰ δυνατόν, ἐνδείξομαι. Ἐχρῆν μὲν ὑμᾶς, ὡς ἄνθρωποι, αὐτοῦ πέρι ἐννοουμένους τοῦ ἀγαθοῦ ἔμφυτον ἐπάγεσθαι πίστιν, μάρτυρα ἀξιόχρεων αὐτόθεν οἴκοθεν, περιφανῶς αἰρουμένην τὸ βέλτιστον, μηδὲ ζητεῖν εἰ μεταδιωκτέον, <τὸ δ' ἀγαθόν> 10.95.4 ἐκπονεῖν. Καὶ γὰρ εἴ τω μεθυστέον, φέρε εἰπεῖν, ἀμφιβάλλειν χρή· ὑμεῖς δὲ πρὶν ἢ ἐπισκέψασθαι μεθύετε· καὶ εἰ ὕβρις τέον, οὐ πολυπραγμονεῖτε, ἀλλ' ἢ τάχος ὕβριζετε. Μόνον δ' ἄρα εἰ θεοσεβητέον, ζητεῖτε, καὶ εἰ τῷ σοφῷ τούτῳ [δὴ] τῷ θεῷ καὶ τῷ Χριστῷ κατακολουθητέον, τοῦτο δὴ βουλής καὶ σκέψεως ἀξιούτε, οὐδ' ὃ πρέπει θεῷ, ὃ τι ποτέ ἐστι, νενοηκότες. 10.96.1 Πιστεύσατε ἡμῖν κἂν ὡς μέθη, ἵνα σωφρονήσητε· πιστεύσατε κἂν ὡς ὕβρει, ἵνα ζήσητε. Εἰ δὲ καὶ πείθεσθαι βούλεσθε τὴν ἐναργῆ τῶν ἀρρήτων ἐποπεύσαντες πίστιν, φέρε ὑμῖν ἐκ περιουσίας τὴν περὶ τοῦ λόγου παραθήσομαι 10.96.2 πειθῶ. Ὑμεῖς δέ, οὐ γὰρ τὰ πάτρια ὑμᾶς ἔτι τῆς ἀληθείας ἀπασχολεῖ ἔθη προκατηχημένους, ἀκούοιτ' ἂν ἤδη τὸ μετὰ τοῦτο ὅπως ἔχει· καὶ δὴ μὴ τις ὑμᾶς τοῦδε τοῦ ὀνόματος αἰσχύνῃ προκαταλαμβανέτω, "ἦτ' ἄνδρας μέγα σίνεται," 10.96.3 παρατρέπουσα σωτηρίας. Ἀποδυσάμενοι δ' οὖν περιφανῶς ἐν τῷ τῆς ἀληθείας σταδίῳ γνησίως ἀγωνιζώμεθα, βρα βεύοντος μὲν τοῦ λόγου τοῦ ἀγίου, ἀγωνοθετοῦντος δὲ τοῦ δεσπότου τῶν ὄλων. Οὐ γὰρ σμικρὸν ἡμῖν τὸ ἄθλον ἀθανασία 10.96.4 πρόκειται. Μὴ οὖν ἔτι φροντίζετε μηδὲ [εἰ] ὀλίγον, τί ὑμᾶς ἀγορεύουσι σύρφακές τινες ἀγοραῖοι, δεισιδαιμονίας ἄθεοι χορευταί, ἀνοῖα καὶ παρανοῖα ἐς αὐτὸ ὠθούμενοι τὸ βάραθρον, εἰδώλων ποιηταὶ καὶ λίθων προσκυνηταί· οἶδε γὰρ ἀνθρώπους ἀποθεοῦν τετολμῆκασι, τρισκαιδέκατον Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα ἀναγράφοντες θεόν, "ὃν Βαβυλῶν ἤλεγξε νεκρόν". 10.97.1 Ἄγαμαι τοίνυν τὸν Χῖον σοφιστήν, Θεόκριτος ὄνομα αὐτῷ· μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἐπισκώπτων ὁ Θεόκριτος τὰς δόξας τὰς κενὰς τῶν ἀνθρώπων ἃς εἶχον περὶ θεῶν, πρὸς τοὺς πολίτας "ἄνδρες," εἶπεν, "θαρρεῖτε ἄχρις ἂν ὁράτε τοὺς θεοὺς πρότερον τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκειν 10.97.2 κοντας." Θεοὺς δὲ δὴ τοὺς ὁρατοὺς καὶ τὸν σύγκλυδα τῶν γεννητῶν τούτων ὄχλον ὁ προσκυνῶν καὶ προσεταιριζόμενος, αὐτῶν ἐκείνων τῶν δαιμόνων ἀθλιώτερος μακρῶ. "Θεὸς" γὰρ "οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἄδικος" ὡσπερ οἱ δαίμονες, "ἀλλ' ὡς οἷόν τε δικαιοτάτος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὁμοιότερον οὐδὲν ἢ ὅς ἂν ἡμῶν γένηται ὅτι δικαιοτάτος." 10.97.3 Βᾶτ' εἰς ὁδὸν δὴ πᾶς ὁ χειρῶναξ λεῶς, οἷ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην θεὸν στατοῖσι λίκνοις προστρέπεσθε, ἠλίθιοι τῶν λίθων δημιουργοὶ τε καὶ προσκυνηταί. 10.98.1 Ὁ Φειδίας ὑμῶν καὶ ὁ Πολύκλειτος ἠκόντων Πραξι τέλης τε αὐτῶν καὶ Ἀπελλῆς καὶ ὅσοι τὰς βαναύσους μετέρχονται τέχνας, γήινοι γῆς ὄντες ἐργάται. Τότε γὰρ, φησί τις προφητεία, δυστυχήσειν τὰ τῆδε πράγματα, ὅταν ἀνδριάσι 10.98.2 πιστεύσωσιν. Ἡκόντων οὖν αὐθις, οὐ γὰρ ἀνήσω καλῶν, οἷ μικροτέχνη. Οὐδεὶς που τούτων ἔμπνουν εἰκόνα δεδημιούργηκεν, οὐδὲ μὴν ἐκ γῆς μαλθακὴν ἐμάλαξε σάρκα. Τίς ἔτηξε μυελὸν ἢ τίς ἔπηξεν ὀστέα; Τίς νεῦρα διέτεινεν, τίς φλέβας ἐφύσησεν; Τίς αἷμα ἐνέχεεν ἐν αὐταῖς ἢ τίς δέρμα περιέτεινεν; Ποῦ δ' ἂν τις αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ποιῆσαι βλέποντας; Τίς ἐνεφύσησε ψυχὴν; Τίς δικαιοσύνην ἐδωρῆ

10.98.3 σατο; Τίς ἀθανασίαν ὑπέσχηται; Μόνος ὁ τῶν ὅλων δημιου ργός, ὁ "ἀριστοτέχνας πατήρ," τοιοῦτον ἄγαλμα ἔμψυχον ἡμᾶς τὸν ἄνθρωπον ἔπλασεν· ὁ δὲ Ὀλύμπιος ὑμῶν, εἰκόνος εἰκῶν, πολὺ τι τῆς ἀληθείας ἀπάδων, ἔργον ἐστὶ κωφὸν 10.98.4 χειρῶν Ἀττικῶν. "Εἰκῶν" μὲν γὰρ "τοῦ θεοῦ" ὁ λόγος αὐτοῦ (καὶ υἱὸς τοῦ νοῦ γνήσιος ὁ θεῖος λόγος, φωτὸς ἀρχέ τυπον φῶς), εἰκῶν δὲ τοῦ λόγου ὁ ἄνθρωπος ἀληθινός, ὁ νοῦς ὁ ἐν ἀνθρώπῳ, ὁ "κατ' εἰκόνα" τοῦ θεοῦ καὶ "καθ' ὁμοίωσιν" διὰ τοῦτο γεγενῆσθαι λεγόμενος, τῇ κατὰ καρδίαν φρονήσει τῷ θείῳ παρεικαζόμενος λόγῳ καὶ ταύτῃ λογικός. Ἀνθρώπου δὲ τοῦ ὀρωμένου τοῦ γηγενοῦς γήινος εἰκῶν τὰ ἀγάλματα ἀνδρείκελα, πόρρω τῆς ἀληθείας ἐπίκαιρον ἐκμαγεῖον, καταφαίνεται. 10.99.1 Οὐδὲν οὖν ἀλλ' ἢ μανίας ἔμπλεως ὁ βίος ἔδοξε μοι γεγονέναι, τοσαύτη σπουδῇ περὶ τὴν ὕλην καταγινόμενος. Ἐπιτέτριπται δὲ ὑπὸ κενῆς δόξης ἢ συνήθεια δουλείας μὲν 10.99.2 γεύσασα ὑμᾶς καὶ ἀλόγου περιεργασίας· νομίμων δὲ ἀνόμων καὶ ἀπατηλῶν ὑποκρίσεων ἄγνοια αἰτία, ἢ δὴ † κατασκευασθεῖσα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος κηρῶν ὀλεθρίων καὶ εἰδώλων ἐπιστυγῶν πολλὰς τῶν δαιμόνων ἐπινοήσασα μορφάς, κηλίδα τοῖς ἐπομένοις αὐτῇ ἐναπεμάξατο θανάτου μακροῦ. 10.99.3 Λάβετε οὖν ὕδωρ λογικόν, λούσασθε οἱ μεμολυσμένοι, περιρράνατε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συνηθείας ταῖς ἀληθιναῖς σταγόσιν· καθαρὸς εἰς οὐρανοὺς ἀναβῆναι δεῖ. Ἀνθρωπος εἶ, τὸ κοινότατον, ἐπιζήτησον τὸν δημιουργήσαντά σε· υἱὸς 10.99.4 εἶ, τὸ ἰδιαίτατον, ἀναγνώρισον τὸν πατέρα. Σὺ δὲ ἔτι ταῖς ἀμαρτίαις παραμένεις, προστετηκὼς ἡδοναῖς; Τίνι λαλήσει κύριος "ὑμῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν"; Ὑμῶν ἐστὶν, ἐὰν θελήσητε, τῶν πρὸς τὸν θεὸν τὴν προαίρεσιν ἐσχηκότων· ὑμῶν, ἐὰν ἐθέλησητε πιστεῦσαι μόνον καὶ τῇ συντομίᾳ τοῦ κηρύγματος ἔπεσθαι, ἧς ὑπακούσαντες οἱ Νινευῖται τῆς προσδοκηθείσης ἀλώσεως μετανοία γνησίῳ τὴν καλὴν ἀντικατηλλάξαντο σωτηρίαν. 10.100.1 Πῶς οὖν ἀνέλθω, φησὶν, εἰς οὐρανοὺς; "Ὁδός" ἐστὶν ὁ κύριος, "στενὴ" μὲν, ἀλλ' "ἐξ οὐρανῶν," στενὴ μὲν, ἀλλ' εἰς οὐρανοὺς ἀναπέμπουσα· στενὴ ἐπὶ γῆς ὑπερορωμένη, 10.100.2 πλατεῖα ἐν οὐρανοῖς προσκυνουμένη. Εἶθ' ὁ μὲν ἄπυστος τοῦ λόγου συγγνώμην τῆς πλάνης ἔχει τὴν ἄγνοιαν, ὁ δὲ εἰς ὧτα βαλλόμενος καὶ τῇ ψυχῇ <παρακούσας> παρὰ τῆς γνώμης φέρει τὴν ἀπειθειαν, καὶ ὅσω γε φρονιμώτερος εἶναι δόξει, πρὸς κακοῦ ἢ σύνεσις αὐτῷ, ὅτι τῇ φρονήσει κέχρηται κατηγόρω τὸ βέλτιστον οὐχ ἐλόμενος· πέφυκε 10.100.3 γὰρ ὡς ἄνθρωπος οἰκείως ἔχει πρὸς θεόν. Ὡσπερ οὖν τὸν ἵππον ἀροῦν οὐ βιαζόμεθα οὐδὲ τὸν ταῦρον κυνηγετεῖν, πρὸς ὃ πέφυκε δὲ ἕκαστον τῶν ζώων περιέλκομεν, οὕτως ἀμέλει καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν οὐρανοῦ γενόμενον θέαν, "φυτὸν οὐράνιον" ὡς ἀληθῶς, ἐπὶ τὴν γνῶσιν παρακαλοῦμεν τοῦ θεοῦ, τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ καὶ ἐξαίρετον καὶ ἰδιωματικὸν παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα κατειλημμένοι, αὐτάρκες ἐφόδιον αἰώνων, θεοσέ 10.100.4 βειαν, παρασκευάζεσθαι συμβουλευόντες. Γεώργει, φαμέν, εἰ γεωργὸς εἶ, ἀλλὰ γνῶθι τὸν θεὸν γεωργῶν, καὶ πλεῖθι ὁ τῆς ναυτιλίας ἐρῶν, ἀλλὰ τὸν οὐράνιον κυβερνήτην παρακαλῶν· στρατευόμενόν σε κατείληφεν ἢ γνῶσις· τοῦ δίκαια σημαίνοντος ἄκουε στρατηγοῦ. 10.101.1 Καθάπερ οὖν κάρῳ καὶ μέθῃ βεβαρημένοι ἀνανήψατε καὶ διαβλέψαντες ὀλίγον ἐννοήθητε, τί θέλουσιν ὑμῖν οἱ προσκυνούμενοι λίθοι καὶ ἅ περὶ τὴν ὕλην κενοσπούδως δαπανᾶτε· εἰς ἄγνοιαν [καὶ] τὰ χρήματα καὶ τὸν βίον ὡς τὸ ζῆν ὑμῶν εἰς θάνατον καταναλίσκετε, τοῦτο μόνον τῆς ματαίας ὑμῶν ἐλπίδος εὐρόμενοι τὸ πέρασ, οὐδὲ αὐτοὺς οἰοί τε ὄντες οἰκτεῖραι, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς κατελεῶσιν ὑμᾶς τῆς πλάνης ἐπιτήδειοι πείθεσθαι γίνεσθε, συνηθεία κακῇ δεδουλωμένοι, ἧς ἀπληρημένοι αὐθαίρετοι μέχρι τῆς ἐσχάτης 10.101.2 ἀναπνοῆς εἰς ἀπώλειαν ὑποφέρεσθε· "ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς," ἔξον

ἀπομάξασθαι τὰ ἐμποδῶν τῇ σωτηρίᾳ καὶ τὸν τῦφον καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὸν φόβον, ἐπιφθεγγόμενους τὸ ποιητικὸν δὴ τοῦτο· πῆ δὴ χρήματα πολλὰ φέρω τάδε; Πῆ δὲ καὶ αὐτὸς πλάζομαι; 10.101.3 Οὐ βούλεσθε οὖν τὰς φαντασίας ταύτας κενὰς ἀπορρίψαντες τῇ συνηθείᾳ αὐτῇ ἀποτάξασθαι, κενοδοξία ἐπιλέγοντες· ψευδεῖς ὄνειροι χαίρειν, οὐδὲν ἦτ' ἄρα; 10.102.1 Τί γὰρ ἠγεῖσθε, ὦ ἄνθρωποι, τὸν Τύχωνα Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἀνδοκίδου καὶ τὸν Ἀμύητον; Ἡ παντὶ τῷ δηλονότι λίθους, ὥσπερ καὶ τὸν Ἑρμῆν. Ὡς δὲ οὐκ ἔστι θεὸς ἢ ἄλλως καὶ ὡς οὐκ ἔστι θεὸς ἢ ἴρις, ἀλλὰ πάθη ἀέρων καὶ νεφῶν, καὶ ὄν τρόπον οὐκ ἔστιν ἡμέρα θεός, οὐδὲ μὴν οὐδὲ ἐνιαυτὸς οὐδὲ χρόνος ὁ ἐκ τούτων συμπληρούμενος, οὕτως οὐδὲ ἥλιος οὐδὲ σελήνη, οἷς ἕκαστον τῶν προειρημένων 10.102.2 διορίζεται. Τίς ἂν οὖν τὴν εὐθύναν καὶ τὴν κόλασιν καὶ τὴν δίκην καὶ τὴν νέμεσιν εὖ φρονῶν ὑπολάβοι θεούς; Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐρινῦς οὐδὲ μοῖραι οὐδὲ εἰμαρμένη, ἐπεὶ μηδὲ πολιτεία μηδὲ δόξα μηδὲ πλοῦτος θεοί, ὄν καὶ ζωγράφοι τυφλὸν 10.102.3 ἐπιδεικνύουσιν· εἰ δὲ αἰδῶ καὶ ἔρωτα καὶ ἀφροδίτην ἐκθειάζετε, ἀκολουθούντων αὐτοῖς αἰσχύνῃ καὶ ὀρμῇ καὶ κάλλος καὶ συνουσία. Οὐκ οὖν ἔτ' ἂν εἰκότως ὕπνος καὶ θάνατος θεῶ διδυμάονε παρ' ὑμῖν νομίζονται, πάθη ταῦτα περὶ τὰ ζῶα συμβαίνοντα φυσικῶς· οὐδὲ μὴν κῆρα οὐδὲ 10.102.4 εἰμαρμένην οὐδὲ μοίρας θεὰς ἐνδίκως ἐρεῖτε. Εἰ δὲ ἕρις καὶ μάχη οὐ θεοί, οὐδὲ Ἄρης οὐδὲ Ἐνυώ. Ἔτι τε <εἰ> αἰ ἀστραπαὶ καὶ οἱ κεραυνοὶ καὶ οἱ ὄμβροι οὐ θεοί, πῶς τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ θεοί; Πῶς δὲ καὶ οἱ διάσσοντες καὶ οἱ κομῆται διὰ πάθος ἀέρος γεγεννημένοι; Ὁ δὲ τὴν τύχην θεὸν λέγων καὶ τὴν πρᾶξιν λεγέτω θεόν. 10.103.1 Εἰ δὴ οὖν τούτων οὐδὲ ἔν θεὸς εἶναι νομίζεται οὐδὲ μὴν ἐκείνων τῶν χειροκμήτων καὶ ἀναισθητῶν πλασμάτων, πρόνοια δὲ τις περὶ ἡμᾶς καταφαίνεται δυνάμεως θεϊκῆς, λείπεται οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο ὁμολογεῖν, ὅτι ἄρα ὄντως ὁ μόνος ἔστι τε καὶ ὑφέστηκεν ὁ μόνος ὄντως ὑπάρχων θεός. Ἀλλὰ γὰρ μανδραγόραν ἢ τι ἄλλο φάρμακον πεπωκόσιν ἀνθρώποις 10.103.2 εἰοίκατε οἱ ἀνόητοι· θεὸς δὲ ὑμῖν ἀνανήψαι δοίη ποτὲ τοῦδε τοῦ ὕπνου καὶ συνιέναι θεὸν μηδὲ χρυσὸν ἢ λίθον ἢ δένδρον ἢ πρᾶξιν ἢ πάθος ἢ νόσον ἢ φόβον ἰνδάλλεσθαι ὡς θεόν. "Τρὶς γὰρ μύριοί εἰσιν" ὡς ἀληθῶς "ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ δαίμονες" οὐκ "ἀθάνατοι" οὐδὲ μὴν θνητοὶ (οὐδὲ γὰρ αἰσθήσεως, ἵνα καὶ θανάτου, μετειλήφασιν), λίθινοι δὲ καὶ ξύλινοι δεσπότηαι ἀνθρώπων, ὑβρίζοντες καὶ παρασπον 10.103.3 δοῦντες τὸν βίον διὰ τῆς συνηθείας. "Ἡ γῆ δὲ τοῦ κυρίου," φησί, "καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς"· εἶτα τί τολμᾶς ἐν τοῖς τοῦ κυρίου τρυφῶν ἀγνοεῖν τὸν δεσπότην; Κατάλειπε τὴν γῆν τὴν ἐμήν, ἐρεῖ σοι ὁ κύριος, μὴ θίγῃς τοῦ ὕδατος ὃ ἐγὼ ἀναδίδωμι, τῶν καρπῶν ὧν ἐγὼ γεωργῶ, μὴ μεταλάβανε· ἀπόδος, ἄνθρωπε, τὰ τροφεῖα τῷ θεῷ· ἐπίγνωθί σου τὸν δεσπότην· ἴδιον εἶ πλάσμα τοῦ θεοῦ· τὸ δὲ οἰκεῖον αὐτοῦ πῶς ἂν ἐνδίκως ἀλλότριον γένοιτο; Τὸ γὰρ ἀπηλλοτριωμένον 10.103.4 στερόμενον τῆς οἰκειότητος στέρεται τῆς ἀληθείας. Ἡ γὰρ οὐχ ἢ Νιόβη τρόπον τινά, μᾶλλον δὲ ἵνα μυστικώτερον πρὸς ὑμᾶς ἀποφθέγξωμαι, γυναικὸς τῆς Ἑβραίας δίκην (ὡς ἐκάλουν αὐτὴν οἱ παλαιοὶ) εἰς ἀναισθησίαν μετατρέπεσθε; Λελιθωμένην ταύτην παρειλήφαμεν τὴν γυναικᾶ διὰ τὸ Σοδόμων ἐρᾶν· Σοδομίται δὲ οἱ ἄθεοι καὶ οἱ πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἐπιστρεφόμενοι σκληροκάρδιοί τε καὶ ἠλίθιοι. 10.104.1 Ταύτας οἴου θεόθεν ἐπιλέγεσθαι σοι τὰς φωνάς· "μὴ γὰρ οἴου λίθους μὲν εἶναι ἱερά καὶ ξύλα καὶ ὄρνεα καὶ ὄφεις, ἀνθρώπους δὲ μή"· πολὺ δὲ τούναντίον ἱερούς μὲν ὄντως τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνετε, τὰ δὲ θηρία καὶ τοὺς 10.104.2 λίθους ὅπερ εἰσίν. Οἱ γὰρ τοὶ δαίμονες τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄθλιοι διὰ μὲν κόρακος καὶ κολοιοῦ νομίζουσι τὸν θεὸν ἐμφοᾶν, διὰ δὲ ἀνθρώπου σιωπᾶν, καὶ τὸν μὲν κόρακα τετιμῆκασιν ὡς ἄγγελον θεοῦ, τὸν δὲ ἀνθρώπον τοῦ θεοῦ διώκουσιν, οὐ κρῶζοντα, οὐ κλώζοντα, φθεγγόμενον δέ, οἶμαι, λογικῶς καὶ

φιλανθρώπως κατηχοῦντα ἀποσφάττειν ἀπανθρώπως ἐπιχειροῦσιν, ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καλοῦντα, οὔτε τὴν χάριν τὴν ἄνωθεν ἀπεκδεχόμενοι οὔτε τὴν κόλασιν ἐκτρεπόμενοι. 10.104.3 Οὐ γὰρ πιστεύουσι τῷ θεῷ οὐδὲ ἐκμανθάνουσι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Οὗ δὲ ἄρρητος ἡ φιланθρωπία, τούτου ἀχώρητος ἡ μισοπονηρία. Τρέφει δὲ ὁ μὲν θυμὸς τὴν κόλασιν ἐπὶ ἁμαρτία, εὖ ποιεῖ δὲ ἐπὶ μετανοία ἡ φιланθρωπία. Οἰκτρότατον δὲ 10.104.4 τὸ στέρεσθαι τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπικουρίας. Ὁμμάτων μὲν οὖν ἡ πῆρωσις καὶ τῆς ἀκοῆς ἡ κώφωσις ἀλγεινότερα παρὰ τὰς λοιπὰς τοῦ πονηροῦ πλεονεξίας· ἡ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀφήρηται τῆς οὐρανοῦ προσόψεως, ἡ δὲ τῆς θείας μαθήσεως ἐστέρηται. 10.105.1 Ὑμεῖς δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀνάπηροι καὶ τυφλοὶ μὲν τὸν νοῦν, κωφοὶ δὲ τὴν σύνεσιν ὄντες οὐκ ἀλγεῖτε, οὐκ ἀγανακτεῖτε, οὐ τὸν οὐρανὸν ἰδεῖν καὶ τὸν τοῦ οὐρανοῦ ποιητὴν ἐπεθυμήσατε, οὐδὲ τὸν τῶν πάντων δημιουργὸν καὶ πατέρα ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν ἐξεζητήσατε, τὴν προαίρεσιν τῇ 10.105.2 σωτηρία συνάψαντες· ἐμποδῶν γὰρ ἴσταται οὐδὲν τῷ σπεύδοντι πρὸς γνῶσιν θεοῦ, οὐκ ἀπαιδευσία, οὐ πενία, οὐκ ἀδοξία, οὐκ ἀκτημοσύνη· οὐδέ τις τὴν ὄντως ἀληθῆ σοφίαν "χαλκῶ δηώσας" μεταλλάξει εὐχεται οὐδὲ σιδήρῳ· εὖ γὰρ τοι παντὸς μᾶλλον τοῦτο εἴρηται· ὁ χρηστός ἐστι πανταχοῦ σωτήριος· 10.105.3 ὁ γὰρ τοῦ δικαίου ζηλωτής, ὡς ἂν τοῦ ἀνενδεοῦς ἐραστής, ὀλιγοδείης, οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἢ ἐν αὐτῷ [καὶ] τῷ θεῷ τὸ μακάριον θησαυρίσας, ἔνθα οὐ σῆς, οὐ ληστής, οὐ πειρατής, 10.105.4 ἀλλ' ὁ τῶν ἀγαθῶν αἰδῖος δοτήρ. Ἄρα οὖν εἰκότως ὁμοίωσθε τοῖς ὄφεισιν ἐκείνοις, οἷς τὰ ὦτα πρὸς τοὺς κατεπάδοντας ἀποκέκλεισται. "Θυμὸς γὰρ αὐτοῖς," φησὶν ἡ γραφή, "κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφειος, ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπαδόντων." 10.106.1 Ἄλλ' ὑμεῖς γε κατεπάσθητε τὴν ἀγριότητα καὶ παρα δέξασθε τὸν ἡμέρον καὶ ἡμέτερον λόγον καὶ τὸν ἰὸν ἀποπτύσατε τὸν δηλητήριον, ὅπως ὅτι μάλιστα ὑμῖν τὴν φθοράν, ὡς ἐκείνοις τὸ γῆρας, ἀποδύσασθαι δοθῆ. Ἀκούσατέ μου καὶ μὴ τὰ ὦτα ἀποβύσητε μηδὲ τὰς ἀκοὰς ἀποφράζητε, 10.106.2 ἀλλ' εἰς νοῦν βάλεσθε τὰ λεγόμενα. Καλὸν ἐστὶ τὸ φάρμακον τῆς ἀθανασίας· στήσατέ ποτε τοὺς ὄλκους τοὺς ἐρηπηστικούς. "Οἱ γὰρ ἐχθροὶ κυρίου χοῦν λείξουσι", φησὶν [ἡ γραφή λέγει]· ἀνανεύσατε τῆς γῆς εἰς αἰθέρα, ἀναβλέψατε εἰς οὐρανόν, θαυμάσατε, παύσασθε καραδοκοῦντες τῶν δικαίων τὴν πτέρναν καὶ "τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας" ἐμποδίζοντες· 10.106.3 φρόνιμοι γένεσθε καὶ ἀβλαβεῖς· τάχα που ὁ κύριος ἀπλότητος ὑμῖν δωρήσεται πτερόν (πτερῶσαι προήρηται τοὺς γηγενεῖς), ἵνα δὴ τοὺς χηραμοὺς καταλίποντες οἰκήσητε τοὺς οὐρανοὺς. Μόνον ἐξ ὅλης καρδίας μετανοήσωμεν, ὡς ὅλη καρδίᾳ 10.106.4 δυνηθῆναι χωρῆσαι τὸν θεόν. "Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτόν", φησὶ, 10.106.4 "πᾶσα συναγωγὴ λαοῦ, ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς καρδίας ὑμῶν." Πρὸς τοὺς κενοὺς τῆς πονηρίας λέγει· ἔλεεῖ καὶ δικαιοσύνης πληροῖ· πίστευσον, ἄνθρωπε, ἄνθ ρώπῳ καὶ θεῷ· πίστευσον, ἄνθρωπε, τῷ παθόντι καὶ 10.106.5 προσκυνουμένῳ, θεῷ ζῶντι πιστεύσατε οἱ δοῦλοι τῷ νεκρῷ· πάντες ἄνθρωποι πιστεύσατε μόνῳ τῷ πάντων ἀνθρώπων θεῷ· πιστεύσατε καὶ μισθὸν λάβετε σωτηρίαν· "ἐκζητήσατε τὸν θεόν, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν." Ὁ ἐκζητῶν τὸν θεὸν τὴν ἰδίαν πολυπραγμονεῖ σωτηρίαν· εὗρες τὸν θεόν, ἔχεις τὴν ζωὴν. 10.107.1 Ζητήσωμεν οὖν, ἵνα καὶ ζήσωμεν. Ὁ μισθὸς τῆς εὐρέσεως ζωὴ παρὰ θεῷ. "Ἀγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ζητοῦντές σε καὶ λεγέτωσαν διὰ παντός, μεγαλυνθήτω ὁ θεός." Καλὸς ὕμνος τοῦ θεοῦ ἀθάνατος ἄνθρωπος, δικαιοσύνη οἰκοδομούμενος, ἐν ᾧ τὰ λόγια τῆς ἀληθείας ἐγκεχάρακται. Ποῦ γὰρ ἀλλαχόθι ἢ ἐν σώφρονι ψυχῇ δικαιοσύνην ἐγγραπτέον; Ποῦ ἀγάπην; 10.107.2 αἰδῶ δὲ ποῦ; πραότητα δὲ ποῦ; Ταύτας, οἶμαι, τὰς θείας γραφὰς ἐναποσφραγισαμένους χρῆ τῇ ψυχῇ καλὸν ἀφετήριον σοφίαν ἡγεῖσθαι

τοῖς ἐφ' ὅτι οὖν τοῦ βίου τραπεῖσι μέρος, ὄρμον τε τὴν αὐτὴν ἀκύμονα σωτηρίας σοφίαν νομίζειν· 10.107.3 δι' ἦν ἀγαθοὶ μὲν πατέρες τέκνων οἱ τῷ πατρὶ προσδεδρα μηκότες, ἀγαθοὶ δὲ γονεῦσιν υἱοὶ οἱ τὸν υἴον νενοηκότες, ἀγαθοὶ δὲ ἄνδρες γυναικῶν οἱ μεμνημένοι τοῦ νυμφίου, ἀγαθοὶ δὲ οἰκετῶν δεσπότες οἱ τῆς ἐσχάτης δουλείας λελυτρωμένοι. 10.108.1 Ὡ μακαριώτερα τῆς ἐν ἀνθρώποις πλάνης τὰ θηρία· ἐπινέμεται τὴν ἄγνοιαν, ὡς ὑμεῖς, οὐχ ὑποκρίνεται δὲ τὴν ἀλήθειαν· οὐκ ἔστι παρ' αὐτοῖς κολάκων γένη, οὐ δεισιδαίμονοισιν ἰχθύες, οὐκ εἰδωλολατρῆι τὰ ὄρνεα, ἕνα μόνον ἐκπλήττεται τὸν οὐρανόν, ἐπεὶ θεὸν νοῆσαι μὴ δύναται 10.108.2 ἀπηξιωμένα τοῦ λόγου. Εἴτ' οὐκ αἰσχύνεσθε καὶ τῶν ἀλόγων σφᾶς αὐτοὺς ἀλογωτέρους πεπονηκότες, οἱ διὰ τοσοῦτων ἡλικιῶν ἐν ἀθεότητι κατατέτριφθε; Παῖδες γεγόνατε, εἶτα μειράκια, εἶτα ἔφηβοι, εἶτα ἄνδρες, χρηστοὶ 10.108.3 δὲ οὐδέποτε. Κἂν τὸ γῆρας αἰδέσθητε, ἐπὶ δυσμαῖς τοῦ βίου γενόμενοι σωφρονήσατε, κἂν ἐπὶ τέλει τοῦ βίου τὸν θεὸν ἐπίγνωτε, ὡς δὴ τὸ τέλος ὑμῖν τοῦ βίου ἀρχὴν ἀναλάβοι σωτηρίας. Γηράσατε πρὸς δεισιδαιμονίαν, νεοὶ ἀφίκεσθε 10.108.4 πρὸς θεοσέβειαν· παῖδας ἀκάκους ἐγκρινεῖ θεός. Ὁ μὲν οὖν Ἀθηναῖος τοῖς Σόλωνος ἐπέσθω νόμοις καὶ ὁ Ἀργεῖος τοῖς Φορωνέως καὶ ὁ Σπαρτιάτης τοῖς Λυκούργου, εἰ δὲ σεαυτὸν ἀναγράφεις τοῦ θεοῦ, οὐρανὸς μὲν σοὶ ἢ πατρίς, 10.108.5 ὁ δὲ θεὸς νομοθέτης. Τίνες δὲ καὶ οἱ νόμοι; "Οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ παιδοφθορήσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου." Εἰσὶ δὲ καὶ τούτων τὰ παραπληρώματα, λόγιοι νόμοι καὶ ἅγιοι λόγοι ἐν αὐταῖς ἐγγραφόμενοι ταῖς καρδίαις· "ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν", καὶ "τῷ τύπτοντί σε εἰς τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην", καὶ "οὐκ ἐπιθυμήσεις, ἐπιθυμία γὰρ μόνη μεμοίχευκας." 10.109.1 Πόσω γοῦν ἄμεινον τοῖς ἀνθρώποις τοῦ τυγχάνειν τῶν ἐπιθυμιῶν ἀρχὴν μὴδὲ ἐπιθυμεῖν ἐθέλειν ὧν μὴ δεῖ; Ἄλλ' ὑμεῖς μὲν τὸ αὐστηρὸν τῆς σωτηρίας ὑπομένειν οὐ καρτερεῖτε, καθάπερ δὲ τῶν σιτίων τοῖς γλυκέσιν ἠδόμεθα διὰ τὴν λειότητα τῆς ἠδονῆς προτιμῶντες, ἰᾶται δὲ ἡμᾶς καὶ ὑγιάζει τὰ πικρὰ τραχύνοντα τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τοὺς ἀσθενεῖς τὸν στόμαχον ῥώννυσιν ἢ τῶν φαρμάκων αὐστηρία, οὕτως ἠδεῖ μὲν καὶ γαργαλίζει ἢ συνήθεια, ἀλλ' ἢ μὲν εἰς τὸ βάραθρον ὠθεῖ, ἢ συνήθεια, ἢ δὲ εἰς οὐρανὸν ἀνάγει, ἢ ἀλήθεια, "τραχεῖα" μὲν τὸ πρῶτον, "ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρό 10.109.2 φος"· καὶ σεμνὴ μὲν ἢ γυναικωνίτις αὕτη, σώφρων δὲ ἢ γερούσια· οὐδέ ἐστι δυσπρόσιτος οὐδὲ ἀδύνατος λαβεῖν, ἀλλ' ἔστιν ἐγγυτάτω ἔνοικος ἡμῶν, ἢ φησιν αἰνιττόμενος ὁ πάνσοφος Μωσῆς, τρισὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐνδιδαιτωμένη 10.109.3 μέρεσι, "χερσὶ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ." Σύμβολον τοῦτο γνήσιον τρισὶ τοῖς πᾶσι συμπληρουμένης τῆς ἀληθείας, βουλή καὶ πράξις καὶ λόγος μὴδὲ γὰρ τόδε δεῖμαινε, μὴ σε τὰ πολλὰ καὶ ἐπιτερπῆ φανταζόμενα ἀφέληται σοφίας· αὐτὸς ἐκὼν ὑπερβήσῃ τὸν λῆρον τῆς συνηθείας, καθάπερ καὶ οἱ παῖδες τὰ ἀθύρματα ἄνδρες γενόμενοι ἀπέρριψαν. 10.110.1 Τάχει μὲν δὴ ἀνυπερβλήτῳ εὐνοίᾳ τε εὐπροσίτῳ ἢ δύνاميς ἢ θεϊκῇ ἐπιλάμψασα τὴν γῆν σωτηρίου σπέρματος ἐνέπλησε τὸ πᾶν. Οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσοῦτον ἔργον ἄνευ θείας κομιδῆς ἐξήνυσεν ὁ κύριος, ὄψει καταφρονούμενος, ἔργῳ προσκυνούμενος, ὁ καθάρσιος καὶ σωτήριος καὶ μελίχιος, ὁ θεῖος λόγος, ὁ φανερώτατος ὄντως θεός, ὁ τῷ δεσπότη τῶν ὄλων ἐξισωθεῖς, ὅτι ἦν υἱὸς αὐτοῦ καὶ "ὁ 10.110.2 λόγος ἦν ἐν τῷ θεῷ", οὐθ' ὅτε τὸ πρῶτον προεκηρύχθη, ἀπιστηθεῖς, οὐθ' ὅτε τὸ ἀνθρώπου προσωπεῖον ἀναλαβὼν καὶ σαρκὶ ἀναπλασάμενος τὸ σωτήριον δρᾶμα τῆς ἀνθρώπου 10.110.3 πότητος ὑπεκρίνετο, ἀγνοηθεῖς· γνήσιος γὰρ ἦν ἀγωνιστὴς καὶ τοῦ πλάσματος συναγωνιστὴς, τάχιστα δὲ εἰς πάντας ἀνθρώπους διαδοθεὶς θάττον ἡλίου ἐξ αὐτῆς ἀνατείλας τῆς πατρικῆς βουλήσεως, ῥᾶστα ἡμῖν ἐπέλαμψε, τὸν θεόν, ὅθεν τε ἦν

αὐτὸς καὶ ὃς ἦν, δι' ὧν ἐδίδαξεν καὶ ἐνεδείξατο, παρασ τησάμενος, ὁ σπονδοφόρος καὶ διαλλακτῆς καὶ σωτὴρ ἡμῶν λόγος, πηγὴ ζωοποιός, εἰρηνικὴ, ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς χεόμενος, δι' ὃν ὡς ἔπος εἰπεῖν τὰ πάντα ἤδη πέλαγος γέγονεν ἀγαθῶν.

11.111.1 Μικρὸν δέ, εἰ βούλει, ἄνωθεν ἄθρει τὴν θεῖαν εὐεργεσίαν. Ὁ πρῶτος ὅτε ἐν παραδείσῳ ἔπαιζε λελυμένος, ἔτι παιδίον ἦν τοῦ θεοῦ· ὅτε δὲ ὑποπίπτων ἠδονῆ (ὄφις ἀλλήγο ρεῖται ἠδονὴ ἐπὶ γαστέρα ἔρπουσα, κακία γηΐνη, εἰς ὕλας στρεφομένη) παρήγετο ἐπιθυμίαις, ὁ παῖς ἀνδριζόμενος ἀπειθεία καὶ παρακούσας τοῦ πατρὸς ἠσχύνετο τὸν θεόν. Οἷον ἴσχυσεν ἠδονή· ὁ δι' ἀπλότητα λελυμένος ἄνθρωπος 11.111.2 ἀμαρτίαις εὐρέθη δεδεμένος. Τῶν δεσμῶν λῦσαι τοῦτον ὁ κύριος αὐθις ἠθέλησεν, καὶ σαρκὶ ἐνδεθείς (μυστήριον θεῖον τοῦτο) τὸν ὄφιν ἐχειρώσατο καὶ τὸν τύραννον ἐδουλώσατο, τὸν θάνατον, καί, τὸ παραδοξότατον, ἐκείνον τὸν ἄνθρωπον τὸν ἠδονῆ πεπλανημένον, τὸν τῆ φθορᾶ δεδεμένον, χερσὶν 11.111.3 ἠπλωμέναις ἔδειξε λελυμένον. Ὡς θαύματος μυστικοῦ· κέκλιται μὲν ὁ κύριος, ἀνέστη δὲ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἐκ τοῦ παραδείσου πεσὼν μεῖζον ὑπακοῆς ἄθλον, οὐρανοῦς, ἀπολαμβάνει. 11.112.1 Διὸ μοι δοκεῖ, ἐπεὶ αὐτὸς ἦκεν ὡς ἡμᾶς οὐρανόθεν ὁ λόγος, ἡμᾶς ἐπ' ἀνθρωπίνην ἰέναι μὴ χρῆναι διδασκαλίαν ἔτι, Ἀθήνας καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, πρὸς δὲ καὶ Ἰωνίαν πολυπραγμονοῦντας. Εἰ γὰρ ἡμῖν ὁ διδάσκαλος ὁ πληρώσας τὰ πάντα δυνάμεσιν ἀγίαις, δημιουργία σωτηρία εὐεργεσία, νομοθεσία προφητεία διδασκαλία, πάντα νῦν ὁ διδάσκαλος κατεχεῖ, καὶ τὸ πᾶν ἤδη Ἀθήναι καὶ Ἑλλάς γέγονεν τῷ 11.112.2 λόγῳ. Οὐ γὰρ δὴ μύθῳ μὲν ἐπιστεύετε ποιητικῶ τὸν Μίνω τὸν Κρήτα τοῦ Διὸς ὀαριστὴν ἀναγράφοντι, ἡμᾶς δὲ ἀπιστῆσθε μαθητὰς θεοῦ γεγονότας, τὴν ὄντως ἀληθῆ σοφίαν ἐπανηρημένους, ἦν φιλοσοφίας ἄκροι μόνον ἠνίξαντο, οἱ δὲ 11.112.3 τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ καὶ κατειλήφασιν καὶ ἀνεκήρυξαν. Καὶ δὴ καὶ πᾶς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὁ Χριστὸς οὐ μερίζεται· οὔτε βάρβαρός ἐστιν οὔτε Ἰουδαῖος οὔτε Ἕλλην, οὐκ ἄρρεν, οὐ θῆλυ· καινὸς δὲ ἄνθρωπος θεοῦ πνεύματι ἀγίῳ μεταπεπλασμένος. 11.113.1 Εἶθ' αἱ μὲν ἄλλαι συμβουλαὶ τε καὶ ὑποθήκαι λυπραὶ καὶ περὶ τῶν ἐπὶ μέρος εἰσὶν, εἰ γαμητέον, εἰ πολιτευτέον, εἰ παιδοποιητέον· καθολικὴ δὲ ἄρα προτροπὴ μόνη καὶ πρὸς ὅλον δηλαδὴ τὸν βίον, ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πάσῃ περιστάσει πρὸς τὸ κυριώτατον τέλος, τὴν ζωὴν, συντείνουσα ἢ θεοσέβεια· καθ' ἃ καὶ μόνον ἐπάναγκές ἐστι ζῆν, ἵνα ζήσωμεν ἀεὶ· φιλοσοφία δέ, ἣ φασιν οἱ πρεσβύτεροι, πολυχρόνιός ἐστι συμβουλή, σοφίας αἰδίων μνηστευομένη ἔρωτα· "ἐντολὴ δὲ κυρίου τηλαυγῆς, φωτίζουσα ὄφθαλ 11.113.2 μούς". Ἀπόλαβε τὸν Χριστόν, ἀπόλαβε τὸ βλέπειν, ἀπόλαβέ σου τὸ φῶς, ὅφρ' εὖ γινώσκεις ἡμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα. "Γλυκὺς" ὁ λόγος ὁ φωτίσας ἡμᾶς "ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον· ποθεινός ἐστιν ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον." Πῶς γὰρ οὐ ποθεινός ὁ τὸν ἐν σκότει κατωρυγμένον νοῦν ἐναργῆ ποιησάμενος καὶ τὰ "φωσφόρα" τῆς ψυχῆς ἀποξύνας 11.113.3 "ὄμματα"; Καὶ γὰρ ὡσπερ "ἡλίου μὴ ὄντος ἔνεκα τῶν ἄλλων ἄστρον νύξ ἂν ἦν τὰ πάντα", οὕτως εἰ μὴ τὸν λόγον ἔγνωμεν καὶ τούτῳ κατηυγάσθημεν, οὐδὲν ἂν τῶν σιτενομένων ὀρνίθων ἐλειπόμεθα, ἐν σκότει παινόμενοι καὶ θανάτῳ 11.113.4 τρεφόμενοι. Χωρήσωμεν τὸ φῶς, ἵνα χωρήσωμεν τὸν θεόν· χωρήσωμεν τὸ φῶς καὶ μαθητεύσωμεν τῷ κυρίῳ. Τοῦτό τοι καὶ ἐπήγγελται τῷ πατρὶ "διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου· ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε". Ὑμνησον καὶ διηγήσασαί μοι τὸν πατέρα σου τὸν θεόν· σώσει σου τὰ διηγήματα, παιδεύσει με ἢ ὠδή. Ὡς μέχρι νῦν ἐπλανώμην 11.113.5 ζητῶν τὸν θεόν, ἐπεὶ δέ με φωταγωγεῖς, κύριε, καὶ τὸν θεὸν εὐρίσκω διὰ σοῦ καὶ τὸν πατέρα ἀπολαμβάνω παρὰ σοῦ, γίνομαί σου συγκληρονόμος,

ἐπεὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἐπησχύν θης. 11.114.1 Ἀφέλωμεν οὖν, ἀφέλωμεν τὴν λήθην τῆς ἀληθείας· τὴν ἄγνοιαν καὶ τὸ σκότος τὸ ἐμποδῶν ὡς ἀχλὺν ὄψεως καταγαγόντες τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἐποπτεύσωμεν, ταύτην αὐτῷ πρῶτον ἀνυμνήσαντες τὴν φωνήν "χαῖρε φῶς". φῶς ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τοῖς ἐν σκότει κατορωρυγμένοις καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου κατακεκλεισμένοις ἐξέλαμψεν ἡλίου καθαρῶ 11.114.2 τερον, ζωῆς τῆς ἐνταῦθα γλυκύτερον. Τὸ φῶς ἐκεῖνο ζωὴ ἐστὶν αἰδῖος, καὶ ὅσα μετείληφεν αὐτοῦ, ζῆ, ἢ νῦξ δὲ εὐλα βεῖται τὸ φῶς καὶ δύνουσα διὰ τὸν φόβον παραχωρεῖ τῇ ἡμέρᾳ κυρίου· τὰ πάντα φῶς ἀκοίμητον γέγονεν καὶ ἡ 11.114.3 δύσις εἰς ἀνατολὴν περιέστηκεν. Τοῦτο ἢ κτίσις ἢ καινὴ βεβούληται· ὁ γὰρ τὰ πάντα καθιπεύων "δικαιοσύνης ἥλιος" ἐπ' ἴσης περιπολεῖ τὴν ἀνθρωπότητα, τὸν πατέρα μιμούμενος, ὃς "ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ", καὶ καταψεκάζει τὴν δρόσον τῆς ἀληθείας. 11.114.4 Οὗτος τὴν δύσιν εἰς ἀνατολὴν μετήγαγεν καὶ τὸν θάνατον εἰς ζωὴν ἀνασταυρώσει, ἐξαρκάσας δὲ τῆς ἀπωλείας τὸν ἄνθρωπον προσεκρέμασεν αἰθέρι, μεταφυτεύων τὴν φθορὰν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ γῆν μεταβάλλων εἰς οὐρανοῦς, ὁ τοῦ θεοῦ γεωργός, "δεξιὰ σημαίνων, λαοὺς δ' ἐπὶ ἔργον" ἀγαθὸν "ἐγείρων, μιμνήσκων βιότιοι" ἀληθινοῦ, καὶ τὸν μέγαν ὄντως καὶ θεῖον καὶ ἀναφαίρετον τοῦ πατρὸς κλῆρον χαριζόμενος ἡμῖν, οὐρανίῳ διδασκαλίᾳ θεοποιῶν τὸν ἄνθρωπον, "διδούς νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ καρδίαν 11.114.5 γράφων αὐτούς." Τίνας ὑπογράφει νόμους; "Ὅτι πάντες εἴσονται τὸν θεὸν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ ἴλεως", φησὶν ὁ θεός, "ἔσομαι αὐτοῖς καὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ." 11.115.1 Δεξώμεθα τοὺς νόμους τῆς ζωῆς, πεισθῶμεν προτρεπομένῳ θεῷ, μάθωμεν αὐτόν, ἵνα ἴλεως ᾖ, ἀποδῶμεν καὶ μὴ δεομένῳ μισθὸν εὐχάριστον, εὐπειθειαν, οἷόν τι ἐνοίκιον [τὴν εὐσέβειαν] τῷ θεῷ τῆς ἐνταῦθα ἐνοικήσεως. Χρῦσα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων, ὀλίγης πίστεως γῆν σοὶ δίδωσι τὴν τσαύτην γεωργεῖν, ὕδωρ πίνειν καὶ ἄλλο πλεῖν, ἀέρα ἀναπνεῖν, πῦρ ὑπουργεῖν, κόσμον οἰκεῖν· ἐντεῦθεν εἰς οὐρανοὺς ἀποικίαν στείλασθαί σοι συγκεχώρηκεν· τὰ μεγάλα ταῦτα καὶ τσαυτὰ σοὶ δημιουργήματα καὶ χαρίσματα ὀλίγης πίστεως μεμίσθωκεν. 11.115.2 Εἶθ' οἱ μὲν τοῖς γόησι πεπιστευκότες τὰ περιήπτα καὶ τὰς ἐπαοιδὰς ὡς σωτηρίους δῆθεν ἀποδέχονται, ὑμεῖς δὲ οὐ βούλεσθε τὸν οὐράνιον αὐτὸν περιήψασθαι, τὸν σωτήρα λόγον, καὶ τῇ ἐπὶ τῆς τοῦ θεοῦ πιστεύσαντες ἀπαλλαγῆναι μὲν παθῶν, ἃ δὴ ψυχῆς νόσοι, ἀποσπασθῆναι δὲ ἀμαρτίας; 11.115.3 Θάνατος γὰρ αἰδῖος ἀμαρτία. Ἦ τέλεον νωδοὶ καὶ τυφλοὶ καθάπερ οἱ σπάλακες οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐσθίοντες ἐν σκότῳ διαιτᾶσθε, περικαταρρέοντες τῇ φθορᾷ. Ἄλλ' ἔστιν, ἔστιν 11.115.4 ἡ ἀλήθεια ἢ κεκραυγία "ἐκ σκότους φῶς λάμψει". Λαμψάτω οὖν ἐν τῷ ἀποκεκρυμμένῳ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ φῶς, καὶ τῆς γνώσεως αἱ ἀκτῖνες ἀνατειλάτωσαν τὸν ἐγκεκρυμμένον ἔνδον ἐκφαίνουσαι καὶ ἀποστίλβουσαι ἄνθρωπον, τὸν μαθητὴν τοῦ φωτός, τὸν Χριστοῦ γνώριμόν τε καὶ συγκληρονόμον, μάλιστα ἐπειδὴν τὸ τιμιώτατον καὶ σεβασμιώτατον εὐσεβεῖ τε καὶ ἀγαθῷ παιδί ἀγαθοῦ πατρὸς ὄνομα εἰς γνῶσιν ἀφίκηται, προστάττοντος ἡπια καὶ τῷ παιδί 11.115.5 ἐγκελευομένου τὰ σωτήρια. Ὁ δὲ πειθόμενος αὐτῷ κατὰ πάντα δὴ πλεονεκτεῖ· ἔπεται τῷ θεῷ, πείθεται τῷ πατρί, ἔγνω πλανώμενος αὐτόν, ἠγάπησε τὸν θεόν, ἠγάπησε τὸν πλησίον, ἐπλήρωσε τὴν ἐντολήν, τὸ ἄθλον ἐπιζητεῖ, τὴν ἐπαγγελίαν ἀπαιτεῖ. 11.116.1 Πρόκειται δὲ αἰεὶ τῷ θεῷ τὴν ἀνθρώπων ἀγέλην σφάζειν. Ταύτη καὶ τὸν ἀγαθὸν ποιμένα ὁ ἀγαθὸς ἀπέστειλεν θεός· ἀπλώσας δὲ ὁ λόγος τὴν ἀλήθειαν ἔδειξε τοῖς ἀνθρώποις τὸ ὕψος τῆς σωτηρίας, ὅπως ἢ μετανοήσαντες σωθῶσιν ἢ μὴ ὑπακούσαντες κριθῶσιν. Τοῦτο τῆς δικαιοσύνης τὸ κήρυγμα ὑπακούουσιν εὐαγγέλιον, παρακούσασιν κριτήριον. 11.116.2 Ἀλλὰ σάλπιγξ μὲν

ἡ μεγαλόκλονος ἠχήσασα στρατιώτας συνήγαγεν καὶ πόλεμον κατήγγειλεν· Χριστὸς δὲ εἰρηνικὸν ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς ἐπιπνεύσας μέλος οὐ συνάξει ἄρα τοὺς εἰρηνικοὺς στρατιώτας τοὺς ἑαυτοῦ; Συνήγαγε μὲν οὖν, ὦ ἄνθρωπε, τὸ στρατιωτικὸν τὸ ἀναίμακτον αἵματι καὶ λόγῳ, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν αὐτοῖς ἐνεχείρισεν. 11.116.3 Σάλπιγξ ἐστὶ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ, ὃ μὲν ἐσάλπισεν, ἡμεῖς δὲ ἠκούσαμεν. Ἐξοπλισώμεθα εἰρηνικῶς, "ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης" καὶ τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως ἀναλαβόντες καὶ τὴν κόρυν τοῦ σωτηρίου περιθέμενοι καὶ "τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα θεοῦ", ἀκονήσωμεν. Οὕτως ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος εἰρηνικῶς ἐκτάττει· 11.116.4 ταῦτα ἡμῶν τὰ ὄπλα τὰ ἄτρωτα· τούτοις ἐξοπλισάμενοι παραταξώμεθα τῷ πονηρῷ· τὰ πεपुरακτωμένα τοῦ πονηροῦ ἀποσβέσωμεν βέλη ταῖς ὑδατίναίς ἀκμαῖς ταῖς ὑπὸ τοῦ λόγου βεβαμμέναις, εὐχαρίστοις ἀμειβόμενοι τὰς εὐποίας εὐλογίαις καὶ τὸν θεὸν τῷ θεῖῳ γεραίροντες λόγῳ. "Ἐτι γὰρ λαλοῦντός σου ἔρει", φησὶν, "ἰδοὺ πάρεμι." 11.117.1 Ὡς τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας ταύτης δυνάμεως, δι' ἧς ἀνθρώποις συμπολιτεύεται θεός. Λῶον οὖν καὶ ἄμεινον τῆς ἀρίστης τῶν ὄντων οὐσίας μιμητὴν ὁμοῦ καὶ θεραπευτὴν γενέσθαι· οὐ γὰρ μιμεῖσθαί τις δυνήσεται τὸν θεὸν ἢ δι' ὧν ὁσίως θεραπεύσει οὐδ' αὖ θεραπεύειν καὶ σέβειν ἢ μιμοῦ 11.117.2 μενος. Ὁ γέ τοι οὐράνιος καὶ θεῖος ὄντως ἔρωσ ταύτη προσγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, ὅταν ἐν αὐτῇ που τῇ ψυχῇ τὸ ὄντως καλὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου ἀναζωπυρούμενον ἐκλάμπειν δυνηθῇ· καὶ τὸ μέγιστον ἅμα τῷ βουλευθῆναι γνησίως τὸ σωθῆναι συντρέχει, ὁμοζυγούντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, προαι 11.117.3 ρέσεως καὶ ζωῆς. Τοιγάρτοι μόνη αὕτη ἡ τῆς ἀληθείας προτροπὴ τοῖς πιστοτάτοις ἀπεικάσται τῶν φίλων μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς παραμένουσα καὶ παραπομπὸς ἀγαθῆ ὄλω καὶ τελείῳ τῷ τῆς ψυχῆς πνεύματι τοῖς εἰς οὐρανὸν ἀπαίρουσι γινομένη. Τί δὴ σε προτρέπω; Σωθῆναί σε ἐπέιγομαι. Τοῦτο Χριστὸς βούλεται· ἐνὶ λόγῳ ζωὴν σοι 11.117.4 χαρίζεται. Καὶ τίς ἐστὶν οὗτος; Μάθε συντόμως· λόγος ἀληθείας, λόγος ἀφθαρσίας, ὁ ἀναγεννῶν τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀλήθειαν αὐτὸν ἀναφέρων, τὸ κέντρον τῆς σωτηρίας, ὁ ἐξελαύνων τὴν φθοράν, ὁ ἐκδιώκων τὸν θάνατον, ὁ ἐν ἀνθρώποις οἰκοδομήσας νεών, ἵνα ἐν ἀνθρώποις ἰδρῦση τὸν θεόν. 11.117.5 Ἄγνισον τὸν νεών, καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ῥαθυμίας ὡσπερ ἄνθος ἐφήμερον καταλίμπανε ἀνέμῳ καὶ πυρί, σωφροσύνης δὲ τοὺς καρποὺς γεώργησον ἐμφρόνως, καὶ σεαυτὸν ἀκρο θίνιον ἀνάστησον τῷ θεῷ, ὅπως οὐκ ἔργον μόνον, ἀλλὰ καὶ χάρις ἦς τοῦ θεοῦ· πρέπει δὲ ἄμφω τῷ Χριστοῦ γνωρίμῳ, καὶ βασιλείας ἄξιον φανῆναι καὶ βασιλείας κατηξιῶσθαι.

12.118.1 Φύγωμεν οὖν τὴν συνήθειαν, φύγωμεν οἶον ἄκραν χαλε πὴν ἢ Χαρύβδως ἀπειλήν ἢ Σειρήνας μυθικάς· ἄγχει τὸν ἄνθρωπον, τῆς ἀληθείας ἀποτρέπει, ἀπάγει τῆς ζωῆς, παγίς ἐστὶν, βάραθρον ἐστὶν, βόθρος ἐστὶ, λίχνον ἐστὶν κακὸν ἢ συνήθεια· κείνου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε νῆα. 12.118.2 Φεύγωμεν, ὦ συνναῦται, φεύγωμεν τὸ κῦμα τοῦτο, πῦρ ἐρεύγεται, νῆσός ἐστὶ πονηρὰ ὅστοις καὶ νεκροῖς σεσωρευ μένη, ἄδει δὲ ἐν αὐτῇ πορνίδιον ὠραῖον, ἡδονή, πανδήμῳ τερπόμενον μουσικῇ. δεῦρ' ἄγ' ἰών, πολῦαιν' Ὀδυσσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν, νῆα κατάστησον, ἵνα θειοτέρην ὄπ' ἀκούσης. 12.118.3 Ἐπαινεῖ σε, ὦ ναῦτα, καὶ πολυύμνητον λέγει, καὶ τὸ κῦδος τῶν Ἑλλήνων ἢ πόρνη σφετερίζεται· ἔασον αὐτὴν ἐπινέ μεσθαι τοὺς νεκρούς, πνεῦμά σοι οὐράνιον βοηθεῖ· πάριθι τὴν ἡδονήν, βουκολεῖ· μηδὲ γυνή σε νόον πυγοστόλος ἐξαπατάτω, αἰμύλα κωτίλλουσα, τετὴν διφῶσα καλιήν. 12.118.4 Παράπλει τὴν ὠδήν, θάνατον ἐργάζεται· ἐὰν ἐθέλης μόνον, νενίκηκας τὴν ἀπώλειαν καὶ τῷ ξύλω

προσδεδεμένος ἀπάσης ἔση τῆς φθορᾶς λελυμένος, κυβερνήσει σε ὁ λόγος ὁ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῖς λιμέσι καθορμίσει τῶν οὐρανῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· τότε μου κατοπτεύσεις τὸν θεὸν καὶ τοῖς ἀγίοις ἐκείνοις τελεσθήσῃ μυστηρίοις καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπολαύσεις ἀποκεκρυμμένων, τῶν ἐμοὶ τετηρημένων, "ἂ οὔτε οὐκ ἤκουσεν οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνέβη" τινός. 12.118.5 Καὶ μὴν ὄραν μοι δύο μὲν ἡλίους δοκῶ, δισσὰς δὲ Θήβας βακχεύων ἔλεγέν τις εἰδώλοισι, ἀγνοίᾳ μεθύων ἀκράτῳ ἐγὼ δ' αὐτὸν οἰκτεῖραιμι παροινούντα καὶ τὸν οὕτω παρα νοοῦντα ἐπὶ σωτηρίαν παρακαλέσαιμι σωφρονοῦσαν, ὅτι καὶ κύριος μετάνοιαν ἀμαρτωλοῦ καὶ οὐχὶ θάνατον ἀσπάζεται. 12.119.1 Ἦκε, ὦ παραπλήξ, μὴ θύρῳ σκηριπτόμενος, μὴ κιττῶ ἀναδούμενος, ῥῖψον τὴν μίτραν, ῥῖψον τὴν νεβρίδα, σωφρό νησον· δείξω σοι τὸν λόγον καὶ τοῦ λόγου τὰ μυστήρια, κατὰ τὴν σὴν διηγούμενος εἰκόνα. Ὅρος ἐστὶ τοῦτο θεῶ πεφιλημένον, οὐ τραγωδίας ὡς Κιθαιρῶν ὑποκείμενον, ἀλλὰ τοῖς ἀληθείας ἀνακείμενον δράμασιν, ὄρος νηφάλιον, ἀγναῖς ὕλαις σύσκιον· βακχεύουσι δὲ ἐν αὐτῷ οὐχ αἱ Σεμέλης "τῆς κεραυνίας" ἀδελφαί, αἱ μαινάδες, αἱ δύσαγνον κρεανο μίαν μουόμεναι, ἀλλ' αἱ τοῦ θεοῦ θυγατέρες, αἱ ἀμνάδες αἱ καλαί, τὰ σεμνὰ τοῦ λόγου θεσπίζουσαι ὄργια, χορὸν ἀγεί 12.119.2 ρουσαι σώφρονα. Ὁ χορὸς οἱ δίκαιοι, τὸ ἄσμα ὕμνος ἐστὶ τοῦ πάντων βασιλέως· ψάλλουσιν αἱ κόραι, δοξάζουσιν ἄγγελοι, προφητὰ λαλοῦσιν, ἦχος στέλλεται μουσικῆς, δρόμῳ τὸν θίασον διώκουσιν, σπεύδουσιν οἱ κεκλημένοι 12.119.3 πατέρα ποθοῦντες ἀπολαβεῖν. Ἦκέ μοι, ὦ πρέσβυ, καὶ σύ, τὰς Θήβας λιπῶν καὶ τὴν μαντικὴν καὶ τὴν βακχικὴν ἀπορ ρίψας πρὸς ἀλήθειαν χειραγωγῶ· ἰδοῦ σοι τὸ ξύλον ἐπερὶ δεσθαι δίδωμι· σπεῦσον, Τειρεσία, πίστευσον· ὄψει. Χριστὸς ἐπιλάμπει φαιδρότερον ἡλίου, δι' ὃν ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ἀναβλέπουσιν· νύξ σε φεύξεται, πῦρ φοβηθήσεται, θάνατος οἰχήσεται· ὄψει τοὺς οὐρανοὺς, ὦ γέρον, ὁ Θήβας μὴ βλέπων. 12.120.1 Ὡ τῶν ἀγίων ὡς ἀληθῶς μυστηρίων, ὦ φωτὸς ἀκηράτου. Δαδουχοῦμαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν θεὸν ἐποπ τεῦσαι, ἅγιος γίνομαι μουόμενος, ἱεροφαντεῖ δὲ ὁ κύριος καὶ τὸν μύστην σφραγίζεται φωταγωγῶν, καὶ παρατίθεται 12.120.2 τῷ πατρὶ τὸν πεπιστευκότα αἰῶσι τηρούμενον. Ταῦτα τῶν ἐμῶν μυστηρίων τὰ βακχεύματα· εἰ βούλει, καὶ σὺ μουῦ, καὶ χορεύσεις μετ' ἀγγέλων ἀμφὶ τὸν ἀγέννητον καὶ ἀνώ λεθρον καὶ μόνον ὄντως θεόν, συνυμνοῦντος ἡμῖν τοῦ θεοῦ λόγου. Αἴδιος οὗτος Ἰησοῦς, εἷς ὁ μέγας ἀρχιερεὺς θεοῦ τε ἐνὸς τοῦ αὐτοῦ καὶ πατρός, ὑπὲρ ἀνθρώπων εὔχεται καὶ ἀνθρώποις ἐγκελεύεται "κέκλυτε, μυρία φῦλα", μᾶλλον δὲ ὅσοι τῶν ἀνθρώπων λογικοί, καὶ βάρβαροι καὶ Ἕλληνες· τὸ πᾶν ἀνθρώπων γένος καλῶ, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς θελήματι 12.120.3 πατρός. Ἦκετε ὡς ἐμέ, ὑφ' ἓνα ταχθησόμενοι θεὸν καὶ τὸν ἓνα λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ μόνον τῶν ἀλόγων ζώων πλεο νεκτεῖτε τῷ λόγῳ, ἐκ δὲ τῶν θνητῶν ἀπάντων ὑμῖν ἀθανασίαν μόνοις καρπώσασθαι δίδωμι. Ἐθέλω γάρ, ἐθέλω καὶ ταύτης ὑμῖν μεταδοῦναι τῆς χάριτος, ὀλόκληρον χορηγῶν τὴν εὐεργεσίαν, ἀφθαρσίαν· καὶ λόγον χαρίζομαι ὑμῖν, τὴν 12.120.4 γνῶσιν τοῦ θεοῦ, τέλειον ἐμαυτὸν χαρίζομαι. Τοῦτό εἰμι ἐγὼ, τοῦτο βούλεται ὁ θεός, τοῦτο συμφωνία ἐστὶ, τοῦτο ἀρμονία πατρός, τοῦτο υἱός, τοῦτο Χριστός, τοῦτο ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, βραχίων κυρίου, δύναμις τῶν ὄλων, τὸ θέλημα τοῦ πατρός. Ὡ πᾶσαι μὲν εἰκόνες, οὐ πᾶσαι δὲ ἐμφερεῖς· διορθώσασθαι ὑμᾶς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον βούλομαι, ἵνα μοι 12.120.5 καὶ ὅμοιοι γένησθε. Χρίσω ὑμᾶς τῷ πίστεως ἀλείμματι, δι' οὗ τὴν φθορὰν ἀποβάλλετε, καὶ γυμνὸν δικαιοσύνης ἐπιδείξω τὸ σχῆμα, δι' οὗ πρὸς τὸν θεὸν ἀναβαίνετε. "Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυ σιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἔλαφρόν ἐστιν."

12.121.1 Σπεύσωμεν, δράμωμεν, ὦ θεοφιλῆ καὶ θεοεῖκελα τοῦ λόγου [ἄνθρωποι] ἀγάλματα· σπεύσωμεν, δράμωμεν, ἄρωμεν τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, ἐπιβάλωμεν ἀφθαρσία, καλὸν ἠνίοχον ἀνθρώπων τὸν Χριστὸν ἀγαπήσωμεν· τὸν πῶλον ὑποζύγιον ἤγαγε σὺν τῷ παλαιῷ· καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν συνωρίδα καταζεύξας, εἰς ἀθανασίαν κατιθύνει τὸ ἄρμα, σπεύδων πρὸς τὸν θεὸν πληρῶσαι ἐναργῶς ὃ ἠνίξατο, πρότερον μὲν εἰς Ἱερουσαλήμ, νῦν δὲ εἰσελαύνων οὐρανοῦς, 12.121.2 κάλλιστον θέαμα τῷ πατρὶ υἱὸς αἰδῖος νικηφόρος. Φιλότιμοι τοίνυν πρὸς τὰ καλὰ καὶ θεοφιλεῖς ἄνθρωποι γενώμεθα, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ μέγιστα, θεὸν καὶ ζωὴν, κτησώμεθα. Ἀρωγὸς δὲ ὁ λόγος· θαρρῶμεν αὐτῷ καὶ μὴ ποτε ἡμᾶς τοσοῦτος ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, μὴ δόξης ἐπέλθῃ πόθος, ὅσος αὐτοῦ 12.121.3 τοῦ τῆς ἀληθείας λόγου. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῷ θεῷ αὐτῷ ἀρεστόν, εἰ ἡμεῖς τὰ μὲν πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιούμεθα, ἀνοίας δὲ καὶ ἀμαθίας καὶ ῥαθυμίας καὶ εἰδωλολατρίας ὕβρεις περιφανεῖς καὶ τὴν ἐσχάτην δυσσέβειαν περὶ πλείονος αἰρούμεθα. 12.122.1 Οὐ γὰρ ἀπὸ τρόπου φιλοσόφων παῖδες πάντα ὅσα πράττουσιν οἱ ἀνόητοι, ἀνοσιουργεῖν καὶ ἀσεβεῖν νομίζουσιν, καὶ αὐτὴν γε ἔτι τὴν ἄγνοιαν μανίας εἶδος ὑπογράφοντες 12.122.2 οὐδὲν ἄλλο ἢ μεμνημένοι τοὺς πολλοὺς ὁμολογοῦσιν. Οὐ δὴ οὖν ἀμφιβάλλειν αἰρεῖ ὁ λόγος, ὁπότερον αὐτοῖν ἄμεινον, σωφρονεῖν ἢ μεμνημένοι. Ἐχομένους δὲ ἀπρίξ τῆς ἀληθείας παντὶ σθένει ἔπεσθαι χρή τῷ θεῷ σωφρονουῦντας καὶ πάντα αὐτοῦ νομίζειν, ὡς περ ἔστι, πρὸς δὲ καὶ ἡμᾶς τὸ κάλλιστον τῶν κτημάτων μεμαθηκότας ὄντας αὐτοῦ, σφᾶς αὐτοῦς ἐπιτρέπειν τῷ θεῷ, ἀγαπῶντας κύριον τὸν θεὸν καὶ τοῦτο 12.122.3 παρ' ὅλον τὸν βίον ἔργον ἡγουμένους. Εἰ δὲ "κοινὰ τὰ φίλων", θεοφιλῆς δὲ ὁ ἄνθρωπος (καὶ γὰρ οὖν φίλος τῷ θεῷ, μεσιτεύοντος τοῦ λόγου), γίνεται δὴ οὖν τὰ πάντα τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι τὰ πάντα τοῦ θεοῦ, καὶ κοινὰ ἀμφοῖν τοῖν φίλοις τὰ 12.122.4 πάντα, τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ὡρα οὖν ἡμῖν μόνον θεοσεβῆ τὸν Χριστιανὸν εἰπεῖν πλούσιόν τε καὶ σώφρονα καὶ εὐγενῆ καὶ ταύτην εἰκόνα τοῦ θεοῦ μεθ' ὁμοιώσεως, καὶ λέγειν καὶ πιστεύειν "δίκαιον καὶ ὄσιον μετὰ φρονήσεως" γενόμενον ὑπὸ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ εἰς τοσοῦτον ὅμοιον ἤδη καὶ θεῷ. 12.123.1 Οὐκ ἀποκρύπτεται γοῦν ὁ προφήτης τὴν χάριν λέγων, "ἐγὼ εἶπον ὅτι θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες." Ἡμᾶς γάρ, ἡμᾶς εἰσπεποιήται καὶ ἡμῶν ἐθέλει μόνων κεκληθῆσθαι πατήρ, οὐ τῶν ἀπειθούτων. Καὶ γὰρ οὖν ὧδέ πως ἔχει τὰ ἡμέτερα τῶν Χριστοῦ ὁπαδῶν· οἷαι μὲν αἱ βουλαί, τοῖοι καὶ οἱ λόγοι, ὅποιοι δὲ οἱ λόγοι, τοιαῖδε καὶ αἱ πράξεις, καὶ ὅποια τὰ ἔργα, τοιοῦτος ὁ βίος· χρηστὸς ὁ σύμπας ἀνθρώπων βίος τῶν Χριστὸν ἐγνωκότων. 12.123.2 Ἄλις οἶμαι τῶν λόγων, εἰ καὶ μακροτέρω προῆλθον ὑπὸ φιλανθρωπίας ὃ τι περ εἶχον ἐκ θεοῦ ἐκχέων, ὡς ἂν ἐπὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, τὴν σωτηρίαν, παρακαλῶν· περὶ γὰρ τοῖς τῆς παῦλαν οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἐχούσης ζωῆς οὐκ ἐθέλουσιν οὐδ' οἱ λόγοι παύσασθαι ποτε ἱεροφαντοῦντες. Ὑμῖν δὲ ἔτι τοῦτο περιλείπεται πέρας τὸ λυσιτελοῦν ἐλέσθαι, ἢ κρίσιν ἢ χάριν· ὡς ἔγωγε οὐδ' ἀμφιβάλλειν ἄξιῶ, ὁπότερον ἄμεινον αὐτοῖν· οὐδὲ μὴν συγκρίνεσθαι θέμις ζωὴν ἀπωλείᾳ.